

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียน
สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

**LEARNING MANAGEMENT FOR DEVELOPMENT OF STUDENTS ON
THE RESPONSIBILITY IN THE CORE SUBJECT OF SOCIAL STUDIES:
RELIGIONS AND CULTURES IN THE HIGHER SECONDARY SCHOOL,
THABO DISTRICT, NONGKHAI PROVINCE**

พระมหาวัชชัย วชิรปญฺโญ (ถ้ำวาปี)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียน
สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

พระมหาวัชชัย วชิรปญโญ (ถาวร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**Learning Management for Development of Students on the
Responsibility in the Core Subject of Social Studies:
Religion and Culture in the Higher Secondary School,
Thabo District, Nongkhai Province**

Phramahathawatchai Vachirapañño (Tumvapee)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the degree of
Master of Arts
(Teaching Social Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

(พระมหาสมปूरณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.สมปอง สุวรรณภูมา)

กรรมการ

(ผศ.ดร.บุญเลิศ จีรภัทร์)

กรรมการ

(รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร.บุญเลิศ จีรภัทร์

ประธานกรรมการ

รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระมหาวัชชัย วชิรปญโญ)

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียน
สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
- ผู้วิจัย** : พระมหาวัชรชัย วชิรบุญโณ (ถาวร)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : ผศ.ดร.บุญเลิศ จีร์ภักดิ์ พธ.บ. (สถิติ), พบ.ม. (พัฒนาทางเศรษฐกิจ)
Ph.D. (Social Science)
 - : รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก พธ.บ. (ภาษาอังกฤษ), พธ.ม. (พุทธศาสนา),
พธ.ด. (พุทธศาสนา)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๑๘ มกราคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำนวน ๑,๕๘๑ คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบง่ายและแบบลำดับขั้นโดยตารางของยามาเนจำนวน ๓๒๐ โดยใช้สถิติค่าความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการทดสอบค่า (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่มและการทดสอบค่า (ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ดังกล่าว

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยภาพรวมทั้ง ๕ ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
๒. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าที โดยภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้จำแนกตามระดับชั้นเรียน และขนาดโรงเรียนโดยภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้
๓. เสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีการบูรณาการให้สอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน และทันสมัยต่อเหตุการณ์ในปัจจุบันการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีความหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน เน้นการปฏิบัติสื่อการเรียนการสอนควรมีความหลากหลายส่งเสริมให้เกิดความรู้จากประสบการณ์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ การประเมินหรือการวัดผลควรมีหลากหลายวิธีเหมาะสมมีการติดตามผลการประเมิน

Thesis Title : Learning Management for Development of Students on the Responsibility in the Core Subject of Social Studies: Religion and Culture in the Higher Secondary School, Thabo District, Nongkhai Province

Researcher : Phramahathawatchai Vachirapañño (Tumvapee)

Degree : Master of Arts (Teaching Social Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Asst.Prof.Dr.Boonlert Chirapat B.Sc. (Statistics), M.A. (Development Economics), Ph.D. (Economic)

: Asst.Prof.Dr.Somchai Srinok, B.A. (Educational Administration) M.A.(Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : January 18, 2018

Abstract

On the Learning Management for Development of Students on the Responsibility in the Core Subject of Social Studies: Religion and Culture in the Higher Secondary School, Thabo District, Nongkhai Province in this thesis, there are the objectives to present the principle of instruction management to develop the responsibility of students by using the mixed research. The populations were the 1,581 persons by the easy sampling and order with the table of Yamane that they were 321 persons. This research used the statistics, means, percentage, average and deviation of t-test. In this work, there were two groups of variable and the ANOVA's value test (ANOVA).

1. It was properly at the high level in the overview in this research. In the five issues, they were properly at the high level.

2. The results of analyzing the data and comparing it on the learning management for development the responsibility of the students were found that it was not the significant difference on the statistics at 0.05, because their sex was divided by testing the t-test value in the overview. Its result did not relate with the required synthesis. By analyzing the variation on the one way, the grades and the size of

schools were found that its result was not the significant difference at 0.05, because it did not relate with the provided synthesis.

3. The suggestions on the methods to manage the instruction to develop the students' ethics would create the suitable contents with the units by emphasizing and applying them in the daily life. These would be integrated on the knowledgeable foundation of students and they have the opportunity in the participation of the learning activities, because the teachers would have many ways to instruct them. Then they have got the real experience by selecting the measure and evaluation which can be used for analyzing the found results and improve the students' competency that was the main point to apply the contents onto usages in daily life.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลงด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์จากคณาจารย์และผู้มีพระคุณหลายท่าน จึงขอกล่าวรายชื่อเพื่อเป็นเกียรติ ดังนี้

ขออนุโมทนาขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ จีรภัทร์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขออนุโมทนาขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก กรรมการที่ปรึกษาควบคุมวิทยานิพนธ์ กราบขอบพระคุณประธานควบคุมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมถึงกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยทุกท่าน ที่ให้ความเมตตาอนุเคราะห์เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งการให้กำลังใจกับผู้วิจัยเสมอมาด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย ทุกโรงเรียนเรียนรวมถึงครู นักเรียน และเจ้าหน้าที่ที่คอยให้ความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามรวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยด้วยดีเสมอมา

คุณความดีและประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอนอบน้อมถวายบูชาแด่พระรัตนตรัย ขอบูชาแด่บิดาและมารดา คุณครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ความรู้มาแต่ครั้งเยาว์วัยจนถึงปัจจุบันนี้ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งที่ได้เอ่ยนามก็ดีไม่ได้เอ่ยนามก็ดี ตลอดจนกัลยาณมิตรและญาติพี่น้องที่คอยให้กำลังใจมาตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ ขอทุกสกลคุณงามความดีนี้จงบังเกิดมีแต่ท่านทั้งหลายทุกชาติภพตลอดกาลนานเทอญ

พระมหาธวัชชัย วชิรปญโญ (ถาวร)

๑๐ มกราคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญ	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๔
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความรับผิดชอบ	๖
๒.๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน	๑๗
๒.๓ แนวคิดด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน	๒๓
๒.๔ แนวคิดด้านความรับผิดชอบ	๓๒
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	๓๖
๒.๖ แนวคิดเกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษา	๖๗
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๘
๒.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย	๘๐
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๘๑
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๑
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๘๑
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๒
๓.๔ การดำเนินการวิจัย	๘๓
๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๔

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๘๖
๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๗
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความรับผิดชอบ ใน การเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย	๘๘
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย	๙๔
๔.๔ เสนอแนะแนวทาง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบใน การเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอน ปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย	๙๙
๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๐๓
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๐๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๕
๕.๒ อภิปรายผล	๑๐๙
๕.๓ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๑๑
๕.๔ ข้อเสนอแนะ	๑๑๑
บรรณานุกรม	๑๑๓
ภาคผนวก	๑๑๙
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๑๙
ภาคผนวก ข รายชื่อและหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๑๒๖
ภาคผนวก ค ตารางค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ ๕ ท่าน	๑๓๓
ภาคผนวก ง ค่าความเชื่อมั่นจากการทดลองเครื่องมือ (Try Out) และหนังสือ	๑๓๘
ภาคผนวก จ หนังสือแจกแบบสอบถามจริง	๑๔๓
ประวัติผู้วิจัย	๑๕๐

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ ๒.๑	การเปรียบเทียบความแตกต่างของการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนกับการวิจัยเชิงวิชาการ	๑๙
ตารางที่ ๔.๑	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๗
ตารางที่ ๔.๒	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวม	๘๘
ตารางที่ ๔.๓	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา	๘๙
ตารางที่ ๔.๔	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	๙๐
ตารางที่ ๔.๕	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ด้านสื่อการเรียนการสอน	๙๑
ตารางที่ ๔.๖	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ด้านการเรียนการสอน	๙๒
ตารางที่ ๔.๗	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ด้านการวัดประเมินผล	๙๓
ตารางที่ ๔.๘	การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามเพศ	๙๕

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ ๔.๙	การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตาม ระดับชั้น	๙๖
ตารางที่ ๔.๑๐	การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามขนาด โรงเรียน	๙๗
ตารางที่ ๔.๑๑	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้าน ความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ตามความ คิดเห็นของนักเรียน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ จำแนกตามระดับชั้น เป็นราย คู่ LSD (Lease significance difference)	๙๘
ตารางที่ ๔.๑๒	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความ รับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของ นักเรียน ด้านสื่อการเรียนการสอน จำแนกตามขนาดโรงเรียน เป็นรายคู่ LSD (Lease significance difference)	๙๘
ตารางที่ ๔.๑๓	แสดงจำนวนและค่าร้อยละความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายเกี่ยวกับ ด้าน หลักสูตรสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยภาพรวม	๙๙
ตารางที่ ๔.๑๔	แสดงจำนวนและค่าร้อยละความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายเกี่ยวกับ ด้าน กิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวม	๑๐๐
ตารางที่ ๔.๑๕	แสดงจำนวนและค่าร้อยละความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายเกี่ยวกับ ด้าน สื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวม	๑๐๑
ตารางที่ ๔.๑๖	แสดงจำนวนและค่าร้อยละความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายเกี่ยวกับ ด้าน การเรียนการสอน โดยภาพรวม	๑๐๒
ตารางที่ ๔.๑๗	แสดงจำนวนและค่าร้อยละความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายเกี่ยวกับ ด้าน การวัดประเมินผล โดยภาพรวม	๑๐๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

หน้า

แผนภาพที่

๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

๘๐

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญ

คนไทยมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีสุขภาวะดีขึ้น มีคุณธรรมจริยธรรม และสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาบทบาทของสถาบันหลักทางสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน^๑

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การศึกษาค้นคว้า การอบรมการสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต^๒

การจัดการศึกษาให้ยึดหลักคือ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง สำหรับการ จัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก คือ มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพ การศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น^๓

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องความสนใจและความ

^๑ สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี้, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี้, ๒๕๕๔), หน้า ๙-๑๑.

^๒ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน), **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน), ๒๕๔๗), หน้า ๒.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖-๗.

ถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็นรักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่าง ต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้ง ปลุกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอน สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและ ผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ จัดการ เรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคล ในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ^๔

ผู้เลือกคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์เป็นอันดับท้ายเข้าศึกษาสาขาอื่นไม่ได้ จึงมาเรียนเป็น จำนวนมาก ทำให้ไม่ได้คนเก่งมีใจรักมาเป็นครูในด้านการพัฒนาคุณภาพพัฒนาครูยังขาดระบบการ พัฒนาที่มีประสิทธิภาพต่อเนื่อง และขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจังทำให้ครูไม่ได้รับการพัฒนา อย่างเป็นระบบเพียงพอ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสถานศึกษาในการประเมินของ สมศ. รอบสอง สถานศึกษาชั้นพื้นฐานจำนวน ๒๒,๔๒๕ แห่งมีร้อยละ ๗๙.๗ ได้มาตรฐาน และร้อยละ ๒๐.๓ ต้อง ได้รับการพัฒนา คุณภาพผู้เรียน พบว่า สัมฤทธิ์ผลในวิชาหลัก ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า ร้อยละ^๕

การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอันเป็นคุณลักษณะ ที่สังคมต้องการ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขไว้ในทุกวิชา และให้สถานศึกษา จัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การ เรียน^๖ การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมใน แต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบและความตั้งใจเรียนในสาระสังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา อำเภอบ้านบึง จังหวัดหนองคาย เป็นการศึกษาการ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับ มัธยมศึกษา ทำให้ทราบถึงข้อมูลในการจัดการเรียนในด้านต่างๆ ว่า สามารถพัฒนาผู้เรียนด้านความ รับผิดชอบ และความตั้งใจเรียนของผู้เรียน รวมทั้งแนวทางในการเสนอแนะการจัดการเรียนรู้ในการ พัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบและความตั้งใจเรียน

^๔ เรื่องเดียวกัน, ๑๓-๑๔.

^๕ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ.๒๕๕๒- ๒๕๖๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๒), หน้า ๕-๖.

^๖ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง ศึกษาธิการ, แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒), หน้า ๕๓.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีขอบเขตดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรทั้งหมด เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย จำนวน ๑,๕๘๑ คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายและแบบลำดับขั้น (Simple Random Sampling and Satisfied Random Sampling) โดยตารางของยามาเน่ จำนวน ๓๒๐ คน

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย มีเนื้อหาด้านการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ คือ ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน การเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล เป็นตัวแปรต้น และผู้เรียนที่มีความรับผิดชอบ และความตั้งใจเรียน เป็นตัวแปรตาม

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาการวิจัยระหว่างเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๐ ถึงเมษายน ๒๕๖๑

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ และความตั้งใจเรียนในสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ผลเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ และความตั้งใจเรียนของผู้เรียน เป็นอย่างไร

๑.๔.๓ ข้อเสนอแนะแนวทาง การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ และความตั้งใจเรียนในสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นอย่างไร

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความรับผิดชอบในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ที่มีปัจจัยพื้นฐานต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ หมายถึง การดำเนินการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ ของผู้เรียน โดยการเรียนการสอน ๕ ด้าน คือ หลักสูตรสาระสังคมศึกษากิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การเรียนการสอน และการวัดประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรสาระสังคมศึกษา หมายถึง เนื้อหากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน สถานศึกษา เพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการเรียน สะดวกและง่ายต่อการเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

การเรียนการสอน หมายถึง วิธีการ เทคนิค การดำเนินการให้ผู้เรียนได้เรียนในขั้นตอนวิธีการ เทคนิค การเรียนของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ทักษะและความรับผิดชอบในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

การวัดประเมินผล หมายถึง การตรวจสอบติดตาม วัดผลการเรียนและประเมินผลการเรียน ความรู้ความสามารถ ทักษะและความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย

ความรับผิดชอบและความตั้งใจเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หมายถึง คุณลักษณะผู้เรียนในสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย ได้แก่ ความรับผิดชอบ และความตั้งใจเรียนของผู้เรียน

ความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะของผู้เรียนในความประพฤติในการทำงาน การทำกิจกรรม การเรียน ทำตามกฎระเบียบข้อตกลง ของสถานศึกษา และระเบียบข้อตกลงในชั้นเรียน ได้แก่ การเข้าเรียนตรงเวลา การส่งงานตรงเวลาตามกำหนด การทำงานกลุ่มร่วมกันตามมอบหมาย ทำงานเดียวตามมอบหมาย

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๑.๗.๒ ผู้สอนมีการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความรับผิดชอบ ในการเรียน สาระสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๑.๗.๓ สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าหนังสือเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย” ผู้วิจัยจะนำเสนอการ ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเข้ามาประกอบการทำวิจัยเพื่อให้เกิด ความเชื่อมั่นเที่ยงตรงตามหลักระเบียบวิธีวิจัย ดังมีประเด็นที่ศึกษาประกอบด้วย

- ๒.๑ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความรับผิดชอบ
- ๒.๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน
- ๒.๓ แนวคิดด้านแนวคิดด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน
- ๒.๔ แนวคิดด้านความรับผิดชอบ
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- ๒.๖ แนวคิดเกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษา
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความรับผิดชอบ

พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า ความรับผิดชอบ คือการยอมรับรู้แล้วกระทำตอบสนองด้วยความ สมัยครใจต่อสิ่งที่ต้องกระทำในฐานะที่เป็นหน้าที่ของตน ไม่ใช่เพียงแค่คิดหรือรับอยู่ในใจ^๑

พระเมธีธรรมาภรณ์ กล่าวถึงความรับผิดชอบว่า เกิดจากความสำนึกมีความตระหนักรู้ใน หน้าที่และคิดจะทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ด้วยความเต็มใจ ความรับผิดชอบหมายถึง การแสดงออกถึง ความมุ่งมั่น ในการปฏิบัติหน้าที่ของนักเรียน ทั้งในส่วนที่ศึกษาเล่าเรียน ในสถานศึกษา และนอก สถานศึกษา^๒

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายความรับผิดชอบว่า หมายถึงยอมรับผลทั้งที่ดีและไม่ ดีในกิจการที่ตนได้ทำลงไปหรืออยู่ในความดูแลของตน^๓

^๑ พุทธทาสภิกขุ, การเสริมสร้างจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่น, (กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๓๗๖.

^๒ พระเมธีธรรมาภรณ์, (ประยูร ธมมจิตโต), พุทธศาสนากับปรัชญา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ปจำกัด ๒๕๓๓), หน้า ๕๙-๖๗.

^๓ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุ๊คส์ จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๙๔๔.

กรมวิชาการ ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความสนใจความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายามละเอียดรอบคอบเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสียทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น^๔

หน่วยศึกษานิเทศก์ ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง การมีความมุ่งหมายตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การทำงานให้บรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมายยอมรับผลการกระทำนั้น และพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจำแนกความรับผิดชอบไว้เป็น ๔ ด้าน คือ ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน ความรับผิดชอบ ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ความรับผิดชอบต่อครอบครัว และความรับผิดชอบต่อสังคม^๕

ก่อ สวัสดิ์พานิช กล่าวว่าความรับผิดชอบ หมายถึง การควบคุมตนเองให้ปฏิบัติหน้าที่ได้ผลสมบูรณ์ ทั้งนี้รวมไปถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้ถูกต้องตามเกณฑ์ด้วย คนที่มีความรับผิดชอบย่อมเป็นที่น่าเชื่อถือของคน คุณสมบัติด้านความรับผิดชอบจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้เกิดความสัมพันธอันดีของมนุษย์^๖

จำเนียร ช่วงโชติ และคนอื่นๆ อธิบายความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ลักษณะนิสัยทัศนคติของบุคคล ซึ่งเป็นเครื่องผลักดันให้ปฏิบัติตามระเบียบเคารพสิทธิของผู้อื่น ทำตามหน้าที่ของตนและมีความซื่อสัตย์สุจริต^๗

ภิญโญ สาร อธิบายว่าความรับผิดชอบ หมายถึง อำนาจชนิดหนึ่งในจิตใจของคนซึ่งสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้บุคคลบางคนเกิดความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะกระทำการใดตรงกันข้ามกับทำนองคลองธรรมหรือหลักปฏิบัติขององค์กรของตนหรือมีโอกาสมองอาจโกงแต่ไม่โกงบุคคลนั้นคือคนที่เรียกได้ว่ามีความรู้สึกรับผิดชอบ^๘

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่าความรับผิดชอบ คือ ความตั้งใจเอาใจใส่ในการเรียนและการปฏิบัติหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความมานะพยายามด้วยความเอาใจใส่เพื่อให้งานนั้นสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหมายเอาไว้ และทำให้เสร็จทันเวลาตามที่นัดหมายเอาไว้ พร้อมทั้งยอมรับในผลงานของตนเองทั้งที่ดีและไม่ดี และนำมาแก้ไขเพื่อให้งานนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

^๔ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านการควบคุมตนเองได้และความรับผิดชอบ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๔๒), หน้า ๘.

^๕ กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, ชุดการสอนการปลูกฝังและการสร้างค่านิยมพื้นฐานเรื่องความรับผิดชอบ, (กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๖๒.

^๖ ก่อ สวัสดิ์พานิช, วัยรุ่นและการปรับปรุงบุคลิกภาพ, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๑๙), หน้า ๕๔.

^๗ จำเนียร ช่วงโชติ และคณะ, ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๑), หน้า ๕.

^๘ ภิญโญ สาร, การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๙), หน้า ๑.

กรมสามัญศึกษา ได้แบ่งประเภทของความรับผิดชอบออกเป็น ๔ ด้าน^๙ ด้วยกัน คือ

๑. ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน เข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่นัดหมาย เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจในบทเรียน ก็พยายามศึกษาค้นคว้า เมื่อทำแบบฝึกหัดผิดก็ยอมรับว่าผิด แล้วพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องด้วยตนเองอยู่เสมอ

๒. ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา รักษาผลประโยชน์ เกียรติยศชื่อเสียงของสถานศึกษา ช่วยกันรักษาความสะอาดของสถานศึกษา ไม่ขีดเขียนฝาผนังห้องเรียน ห้องน้ำ แต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับนักเรียนโรงเรียนอื่น คอยตักเตือนเพื่อนที่จะหลงผิดอันทำให้โรงเรียนเสียชื่อเสียง เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือความช่วยเหลือ ก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนตามความสนใจ และความสามารถของตนเพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน เช่น เป็นนักกีฬา แต่งคำขวัญ เรียงความ และอื่นๆ

๓. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนตั้งใจช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในบ้านเพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน และรู้จักแสดงความคิดเห็น และปฏิบัติตนเพื่อความสุขและชื่อเสียงของครอบครัว ช่วยแก้ปัญหาการที่สมาชิกไม่เข้าใจกัน ช่วยครอบครัวประหยัดไฟฟ้า น้ำ อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน และอื่นๆ

๔. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และสังคมบำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนและสังคมอย่างเต็มความสามารถ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่จะเป็นภัยต่อสังคม ให้ความรู้ ความสนุกเพลิดเพลินแก่ประชาชนตามความสามารถของตน ช่วยคิดและแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคม

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่าองค์ประกอบของความรับผิดชอบประกอบด้วย

๑) ความรับผิดชอบต่อตนเอง คือ การรู้จักหน้าที่ของตนและการทำหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย ไม่ว่าจะเป็น รับผิดชอบต่อการเรียน ตั้งใจเรียนหนังสือ เป็นต้น ๒) รับผิดชอบต่อครอบครัว คือ ช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในบ้านตามที่ได้รับมอบหมายตามสมควรแก่หน้าที่และบทบาทของตน

๒) ความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การที่นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสถาบันของตนเอง ช่วยเหลืองาน สร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน และรักษาชื่อเสียงแก่โรงเรียน รวมไปถึงการให้ความร่วมมือกับชุมชนที่ตนอยู่อาศัย ช่วยสอดส่องดูแลความปลอดภัยและช่วยกันรักษาความสะอาดในชุมชน

ความหมายตามรากศัพท์ ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายของความรับผิดชอบ หมายถึง การยอมรับผลทั้งที่ดีและไม่ดีในกิจการที่ตนได้ทำลงไปหรือที่อยู่ในความดูแลของตน

^๙ กรมสามัญศึกษา หน่วยงานพิเศษ, ชุดการสอนการปลูกฝังและการสร้างค่านิยมพื้นฐานเรื่องความรับผิดชอบ, หน้า ๖๒-๖๙.

เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร และวรัญ ผาติธรรมรักษ์ อธิบายความหมายของความรับผิดชอบ^{๑๐} หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของตนตามภาวะที่เป็นอยู่และตรงเวลาด้วยความสุจริตลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความเอาใจใส่จดจ่อ ตั้งใจ มุ่งมั่นต่อหน้าที่การทำงาน การศึกษาเล่าเรียน และการเป็นอยู่ของตนเอง และ ผู้อยู่ในความดูแลตลอดจนสังคมอย่างเต็มความสามารถด้วยความผูกพัน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตาม ความมุ่งหมายในเวลาที่กำหนด ยอมรับผลการกระทำทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นรวมทั้งปรับปรุงการปฏิบัติให้ดีขึ้นด้วย

อรรณพ พานิชปฐมพงศ์ ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่าการตั้งใจที่จะทำงานหรือติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดียอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสียโดยแสดงออกในรูปการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย^{๑๑}

จันทร์หา พวงยอด ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่าพฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่แสดงออกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตนตามระเบียบแบบแผนของโรงเรียน^{๑๒}

กรมวิชาการ ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่าความสนใจตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายามละเอียดรอบคอบเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสียทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น^{๑๓}

โสภณพรณ อัครราศีระโรจน์ ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่ารู้จักหน้าที่และปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่นยอมรับในการกระทำของตนทั้งที่เป็นผลดีและผลเสียไม่ปิดความผิดให้ผู้อื่นคำนึงถึงความเสียหายที่เกิดจากการกระทำหรือคำพูดของตนและพร้อมที่จะปรับปรุงการกระทำให้ดีขึ้น^{๑๔}

นัยนา จันทมิตร ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่าความสนใจความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายามและละเอียดรอบคอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายรักษาสีและหน้าที่ของตนด้วยความเต็มใจไม่ว่าจะกระทำผิดหรือถูกไม่ปิดความรับผิดชอบไปให้ผู้อื่นและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลยิ่งขึ้นโดยไม่ทอดทิ้งแม้จะมีอุปสรรคนานาประการก็ตามอีกทั้งยังมีความกระตือรือร้นมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จอย่างดีตามความสามารถของบุคคลนั้นเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานต่างๆ จะแสดงพฤติกรรมให้สังเกตได้ เช่น ความสนใจความตั้งใจเอาใจใส่และขยันหมั่นเพียรที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จไม่

^{๑๐} เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร และวรัญ ผาติธรรมรักษ์, กิจกรรม ๑-๒=Activities 1-2, (กรุงเทพมหานคร: วังอักษร, ๒๕๔๐).

^{๑๑} อรรณพ พานิชปฐมพงศ์, “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖”, *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๒), หน้า ๕.

^{๑๒} จันทร์หา พวงยอด, “การพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนพุทธจักรวิทยา โดยใช้กิจกรรมและเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง”, *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

^{๑๓} กรมวิชาการ, *วิธีการประเมินผลการเรียนรู้* (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๔).

^{๑๔} โสภณพรณ อัครราศีระโรจน์, “ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาความรับผิดชอบตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรณ์ อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕), หน้า ๕๘.

เลี้ยงงานติดตามงานและยอมรับผลจากงานที่ตนกระทำโดยมีความพร้อมในการปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้นเสมอ^{๑๕}

วิภา ทาโบราณ ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อเพื่อนในการวิจัยครั้งนี้เน้นความรับผิดชอบ ๒ ด้านคือ^{๑๖}

๑. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในการตรงต่อเวลาการรู้จักหน้าที่ของตน การควบคุมความประพฤติของตน การปรับปรุงตนเองและการรู้จักรักษานามยี่ห้อของตน สามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อเพื่อน

๒. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน การยกย่องชมเชยเมื่อเพื่อนประพฤติตนเหมาะสมและดักเตือนเมื่อเพื่อนกระทำผิด การร่วมมือทำกิจกรรมกับเพื่อน และการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมด้าน ความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อเพื่อน

อ้อยทิพย์ ทองดี ให้ความหมายของความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความเอาใจใส่จดจ่อตั้งใจมุ่งมั่นต่อหน้าที่การงานการศึกษาเล่าเรียนและการเป็นอยู่ของตนเองและผู้อยู่ในความดูแลตลอดจนสังคมอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายในเวลาที่กำหนดยอมรับผลการกระทำทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นรวมทั้งปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น^{๑๗}

สรุปจากความหมายความรับผิดชอบของนักการศึกษา หมายถึง บุคคลที่เอาใจใส่ปฏิบัติงานหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความซื่อสัตย์ เพียรพยายาม ละเอียตรอบคอบเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย รวมทั้งยอมรับผลการกระทำของตนเอง ทั้งผลดี และผลเสียพยายามปรับพฤติกรรมในการปฏิบัติหน้าที่การงานให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสามารถวัดได้จากวัดความรับผิดชอบ ทางการเรียนรู้

กรมการศาสนา กล่าวว่าประเทศชาติจะรุ่งเรืองได้ทุกๆ ด้านอยู่ที่ตัวบุคคลถ้าบุคคลมีความรู้ความสามารถและคุณธรรมสูงแล้วประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วแต่ปัจจุบันมักได้ยินเสมอว่าศีลธรรมหรือคุณธรรมเสื่อมความจริงคุณธรรมเป็นนามธรรมมีสภาพเป็นปกติไม่ดีขึ้นหรือเลวลงแต่บุคคลเห็นว่าเลวลงนั้นอยู่ที่คนส่วนหนึ่งไม่สนใจประพฤติตนให้มีคุณธรรมตามหลักของ

^{๑๕} นัยนา จันทมิตร, “ผลของการสอนแบบกิจกรรมโครงการในวิชาภาษาไทยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนมะขามสรรเสริญ จังหวัดจันทบุรี”, **วิทยานพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗), หน้า ๓๔.

^{๑๖} วิภา ทาโบราณ, “ผลของการได้รับแรงเสริมตามทฤษฎีการวางเงื่อนไข ผลการกระทำเพื่อปรับพฤติกรรมความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์)”, **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๒).

^{๑๗} อ้อยทิพย์ ทองดี, **แนวการจัดทำแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง**, (เชียงใหม่: โรงเรียนพร้าววิทยาลัย, ๒๕๔๔).

ศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามจึงต้องเร่งปลูกฝังความดีและความดีประการหนึ่งก็คือให้รู้จักการมีความรับผิดชอบ^{๑๘}

กรมวิชาการ ได้แบ่งประเภทของความรับผิดชอบไว้ดังนี้^{๑๙}

๑. ความรับผิดชอบต่อตนเองหมายถึงการขจัดปัญหาที่ทำให้ตนเองเป็นทุกข์ เช่น ป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตรายจากโรคภัยไข้เจ็บร่างกายให้แข็งแรงรู้จักหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่การงานของตนให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพทันกำหนดตรงเวลา

๒. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การรู้จักฐานะความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อสังคม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ประเทศชาติ และบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมเกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม

คณะกรรมการการจัดทำคู่มือการปลูกฝังค่านิยม ของกลุ่มนักบริหารกลุ่มสื่อมวลชน กลุ่มสมาคมมูลนิธิและกลุ่มพัฒนากำลังคนโดยกลุ่มสื่อมวลชนได้แบ่งความรับผิดชอบออกเป็น ๓ ประเภทคือ^{๒๐}

๑. ความรับผิดชอบต่อตนเองคือการรู้จักหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ให้ลุล่วงอย่างดีที่สุดโดยทำงานในหน้าที่ของตนให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพและทันเวลาที่กำหนดฝึกตนให้เป็นคนตรงต่อเวลาอยู่เนืองนิตย์

๒. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การรู้จักฐานะและหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมแก่ฐานะและหน้าที่ของตนในครอบครัวและร่วมกิจกรรมของครอบครัว

๓. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การรู้จักฐานะและหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อสังคมและปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมโดยให้ตระหนักและยอมรับว่าประโยชน์จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าขาดประโยชน์ส่วนรวมและไม่ละเลยที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนและกระทำในสิ่งที่จะรักษาหรือยังให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

สรุปจากประเภทของความรับผิดชอบของนักการศึกษาได้ ๒ ประเภท คือ

๑. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง รู้จักแก้ปัญหาทุกชนิดที่ทำให้ตนเองเป็นทุกข์ เช่น การรักษาป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตราย โรคภัยไข้เจ็บรักษาร่างกายให้แข็งแรง และปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเองให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทันและตรงเวลา

๒. ความรับผิดชอบต่อสังคมหรือส่วนรวม หมายถึง รู้จักบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อสังคม ซึ่งได้แก่ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ประเทศชาติ และบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

^{๑๘} กรมการศาสนา, **หลักการวิธีการวัดจริยศึกษาและหัวข้อจริยธรรมสำหรับใช้ในการอบรมสั่งสอนนักเรียน (ฉบับทดลอง)**, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๒๑).

^{๑๙} กรมวิชาการ, **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๔)

^{๒๐} คณะอนุกรรมการการจัดทำคู่มือการปลูกฝังค่านิยม, **คู่มือปลูกฝังค่านิยม** กลุ่มนักบริหาร กลุ่มสมาคมมูลนิธิ กลุ่มสื่อมวลชนกลุ่มพัฒนากำลังคน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๖).

ความรับผิดชอบสำคัญอย่างไร

สถานการณ์ปัญหาเด็กในสังคมไทยนับวันจะรุนแรงมากขึ้นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่แข่งขันกันอย่างเสรีต่อสู้กันทางการตลาดกระตุ้นและเร่งเร้าให้ผู้คนนิยมการบริโภคผ่านสื่อเทคโนโลยีต่างๆ รวมทั้งวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้โครงสร้างของสังคมไทยอ่อนแอต้นทุนทางสังคมศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์แสดงให้เห็นความเป็นตัวตนของไทยถูกละเลยและถูกปฏิเสธจากเด็กและเยาวชนเด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งจึงได้รับการหล่อหลอมจากบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนเสี่ยงต่อการทำผิดกฎหมายและศีลธรรมอันดีงามมีค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ขาดคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความรับผิดชอบขาดระเบียบวินัยความขยันหมั่นเพียรและความซื่อสัตย์พ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีเวลาอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานสถาบันครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปตามโลกาภิวัตน์ทำให้ความสัมพันธ์ของครอบครัวลดน้อยลงขาดการเอาใจใส่และละเลยในการปลูกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของสังคมไทยให้กับเยาวชนเหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็ก

การศึกษามีหน้าที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนคนในชาติปลูกฝังและสร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับเยาวชนด้วยกระบวนการทางการศึกษาเพื่อลดปัญหาและเพิ่มความสุขให้เกิดขึ้นในสังคมการศึกษามีบทบาทในการพัฒนาเด็กและเยาวชนอยู่ ๖ บทบาท คือ

๑. การบังคับควบคุม (Custodial Function) เพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่อยู่ในกรอบกฎเกณฑ์ของสังคมโดยใช้วิธีการที่แตกต่างกันไปตามความแตกต่างของวัย

๒. การสร้างเอกลักษณ์ประจำชาติ (Creating a national identity Function) การศึกษาต้องพัฒนาให้เยาวชนเกิดความรู้สึกร่วมและประสบการณ์ร่วมเพื่อทำให้เกิดความผูกพันความรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบต่อประเทศชาติ

๓. การพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต (The shilling Function) ให้มีความสำคัญกับทักษะการดำรงชีวิตการพัฒนาทักษะการทำงานเพื่อการทำงานตามความต้องการของภาคเศรษฐกิจ

๔. การสร้างและคัดสรรคุณภาพของคน (The credentialing Function) เพื่อตอบสนองต่อการเข้าสู่ตำแหน่งงานและสถานภาพทางสังคม

๕. การคัดสรรความรู้จัดระบบองค์ความรู้ (Knowledge Function) คือการพิจารณาคัดสรรความรู้ของสังคมมาสร้างเป็นหลักสูตร

๖. การถ่ายทอดความรู้ของสังคม (The selecting organizing and transmitting of public)

ดังนั้นการศึกษามีพลังในตัวเองที่จะสร้างสรรค์และกำหนดบทบาทการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการการบังคับควบคุมการสร้างเอกลักษณ์ประจำชาติการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตการสร้างและคัดสรรคุณภาพของคนการจัดองค์ความรู้และการถ่ายทอดทางสังคมเพื่อเด็กและเยาวชนคนในชาติให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามต้องการได้

ในการที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กนั้นต้องมุ่งให้เด็กสามารถควบคุมตนเองและรู้จักปกครองตนเองได้โรงเรียนต้องมีกระบวนการในการสอนทักษะทางสังคมและพฤติกรรมให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบต้องปลูกฝังแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องให้แก่นักเรียนให้นักเรียนมีการปรับตัวที่ดีและต้องดูแลป้องกันควบคุมและแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กนักเรียนด้วยกฎข้อบังคับระเบียบต่างๆเพื่อเป็น

การส่งเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีของนักเรียนให้ควบคุมตนเองและปฏิบัติตามกฎระเบียบปกติกาของสังคมได้อย่างเหมาะสมซึ่งจะช่วยลดปัญหาในด้านความประพฤติของเด็กนักเรียนได้

ความรับผิดชอบเป็นลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดีที่สำคัญอย่างหนึ่งความรู้สึกรับผิดชอบต่อเป็นลักษณะนิสัยและทัศนคติของบุคคลซึ่งเป็นเครื่องผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตามระเบียบเคารพสิทธิของผู้อื่นทำตามหน้าที่ของตนเองและมีความซื่อสัตย์สุจริตการที่บุคคลมีลักษณะความรับผิดชอบจะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความราบรื่นสงบสุขนอกจากนี้ความรับผิดชอบยังเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศหากคนในชาติมีความรับผิดชอบจะเกิดผลดังนี้^{๒๑}

๑. คนที่มีความรับผิดชอบย่อมทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายได้ทันเวลา
๒. คนมีความรับผิดชอบย่อมเป็นที่นับถือได้รับการยกย่องสรรเสริญและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อสังคม
๓. ความรับผิดชอบเป็นสิ่งเกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติงานสอดคล้องกับกฎหมายคุณธรรมจริยธรรมและหลักเกณฑ์ของสังคมโดยไม่มีกำบังคับจากผู้อื่น
๔. คนที่มีความรับผิดชอบจะไม่นำความเสี่ยงและสร้างความเสียหายแก่ตนเองและสังคม
๕. คนที่มีความรับผิดชอบจะทำให้เกิดความก้าวหน้าสงบสุขต่อตนเองและสังคม
๖. คนที่ขาดความรับผิดชอบย่อมจะไม่ได้ได้รับความไว้วางใจในการทำงานสำคัญใดๆและมักจะได้รับคำตำหนิในการทำงาน
๗. คนที่ขาดความรับผิดชอบจะเป็นคนเฉื่อยชาไม่สามารถแก้ไขอุปสรรคใดๆ ได้ต้องพึ่งผู้อื่นอยู่เสมอกลายเป็นคนไม่มีความสามารถและไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
๘. คนที่ขาดความรับผิดชอบมักจะทำงานใดๆไม่บรรลุจุดหมายไม่ทันเวลา
๙. คนที่ขาดความรับผิดชอบไม่ก่อให้เกิดความก้าวหน้าในสังคมทำให้สังคมวุ่นวายไม่เรียบร้อยไม่มีระเบียบ

สรุปได้ว่าความรับผิดชอบมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมดังนี้

๑. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่มีความศักยภาพที่ดี
๒. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่สมรรถนะที่ดี (Based Competency)
๓. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานเสมอ
๔. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่มีการวางแผนที่ดี
๕. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่ตรงต่อเวลา
๖. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่มีความวิสัยทัศน์ที่ดี
๗. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่ขยันหมั่นเพียร
๘. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่มุ่งมั่นและมีเป้าหมายในการทำงาน
๙. คนที่มีความรับผิดชอบมีความเชื่อมั่นในตนเอง
๑๐. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่มองโลกในแง่ที่ดีเสมอ
๑๑. คนที่มีความรับผิดชอบจะเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

^{๒๑} คณะอนุกรรมการการจัดทำคู่มือการปลูกฝังค่านิยม, คู่มือปลูกฝังค่านิยม กลุ่มนักบริหาร กลุ่มสมาคม มูลนิธิ กลุ่มสื่อมวลชนกลุ่มพัฒนากำลังคน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๖).

- ๑๒. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่น่าเชื่อถือและมีคุณค่าในสังคม
- ๑๓. คนที่มีความรับผิดชอบจะได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น
- ๑๔. คนที่มีความรับผิดชอบสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขตามหลักเศรษฐกิจ

พอเพียง

- ๑๕. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่องานของตนเองและสังคม
- ๑๖. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ซื่อตรงต่อตนเองและสังคม
- ๑๗. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่มีความยุติธรรม
- ๑๘. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่มีความเป็นประชาธิปไตย
- ๑๙. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่มนุษยสัมพันธ์ดีกับทุกคน
- ๒๐. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ซื่อตรงต่อตนเองและสังคม

๒๑. คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่พบความสำเร็จในชีวิตจะเห็นได้ว่าความรับผิดชอบมีความสำคัญมากเพราะจะทำให้มนุษย์อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขประเทศชาติเจริญก้าวหน้าและสังคมโลกเกิดความสันติสุขอย่างถาวรดังที่โรงเรียนครูและบุคลากรต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษาจึงต้องแสดงบทบาทและความรับผิดชอบในการสร้างเด็กเยาวชนและคนในชาติให้เป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมส่วนรวมอย่างจริงจัง

บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติสมาชิกทุกคนในสังคมย่อมต้องมีบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพของตนซึ่งบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันไปแต่ในหลักใหญ่และรายละเอียดจะเหมือนกันถ้าสมาชิกทุกคนในสังคมได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องก็จะได้ชื่อว่าเป็น "พลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ"^{๒๒} และยังส่งผลให้ประเทศชาติพัฒนาอย่างยั่งยืนดังที่สมาชิกในสังคมทุกคนโดยเฉพาะเยาวชนที่ถือว่าเป็นอนาคตของชาติจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเพื่อช่วยนำพาประเทศชาติให้พัฒนาสืบไป

เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติเยาวชน หมายถึง คนหนุ่มสาวที่มีพลังอันสำคัญที่จะสามารถช่วยกันเสริมสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคตดังนั้นเยาวชนที่ดีควรตระหนักในคุณค่าของตนเองและร่วมแรงร่วมใจสามัคคีและเสียสละเพื่อส่วนรวมลักษณะของเยาวชนที่ดีเยาวชนที่ดีควรจะเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมกล่าวคือจะต้องมีธรรมะในการดำเนินชีวิตได้แก่

๑. การเสียสละต่อส่วนรวมเป็นคุณธรรมที่ช่วยในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าเพราะถ้าสมาชิกในสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนจะทำให้สังคมพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและมั่นคง

๒. การมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นคุณธรรมที่ช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขเพราะถ้าสมาชิกในสังคมยึดมั่นในระเบียบวินัยและเข้าใจสิทธิของตนเองไม่

^{๒๒} ไพศาล ภูโพบูลย์ อังคณา ตติรัตน์ และปณิดดา มีสมบัติงาม, *หน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ม.๑*, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๗.

ละเมิดสิทธิผู้อื่นและตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดสังคมนั้นก็จะมีแต่ความสุขเช่นข้าราชการทำหน้าที่บริการประชาชนอย่างดีที่สุดก็ย่อมทำให้เป็นที่ประทับใจรักใคร่ของประชาชนผู้มารับบริการ

๓. ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญเพราะหากสมาชิกในสังคมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ไม่ลักทรัพย์ไม่เบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของประเทศชาติมาเป็นของตนรวมทั้งผู้นำประเทศมีความซื่อสัตย์สุจริตก็จะทำให้สังคมมีแต่ความเจริญประชาชนมีแต่ความสุข

๔. ความสามัคคีความรักใคร่กลมเกลียวปรองดองและร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมจะทำให้สังคมเป็นสังคมที่เข้มแข็งแต่หากคนในสังคมเกิดความแตกแยกทั้งทางความคิดและการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันจะทำให้สังคมอ่อนแอและล่มสลายในที่สุด

๕. ความละเอียดและเกรงกลัวในการทำชั่วถ้าสมาชิกในสังคมมีหิริโอตตัปปะมีความเกรงกลัวและละเอียดในการทำชั่วสังคมก็จะอยู่กันอย่างสงบสุขเช่นนักการเมืองจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตไม่โกงกินไม่เห็นแก่ประโยชน์พวกพ้องโดยต้องเห็นแก่ประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญประเทศชาติก็จะสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง

ความสำคัญของการเป็นเยาวชนที่ดีการเป็นเยาวชนที่ดีมีความสำคัญต่อตนเองและประเทศชาติดังนี้^{๒๓}

๑. ความสำคัญต่อตนเองเยาวชนที่ดีต้องเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตคิดดีทำดีเพื่อตนเองและเพื่อส่วนรวมปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจะทำให้มีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดีสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันและกันเป็นที่รักของคนรอบข้าง

๒. ความสำคัญต่อส่วนรวมเมื่อเยาวชนได้รับการปลูกฝังให้เป็นเยาวชนที่ดีแล้วก็จะจะเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคตและถ้าประเทศชาติมีพลเมืองที่ดีมีความรับผิดชอบปฏิบัติตามกฎระเบียบกติกาของสังคมและนำหลักประชาธิปไตยมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของตนก็ย่อมทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข

๓. ความสำคัญต่อประเทศชาติเมื่อสังคมมีเยาวชนที่ดีและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมย่อมเป็นพื้นฐานทำให้เกิดพลเมืองดีในอนาคตและเมื่อสังคมมีพลเมืองที่ดีย่อมนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างรวดเร็ว

การปฏิบัติตนเป็นเยาวชนที่ดีตามสถานภาพและบทบาท

๑. เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวเยาวชนในสถานภาพของการเป็นบุตรควรมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

- ๑.๑ เคารพเชื่อฟังบิดามารดา
- ๑.๒ ช่วยเหลือบิดามารดาในทุกโอกาสที่ทำได้
- ๑.๓ ใช้จ่ายอย่างประหยัดไม่ฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย
- ๑.๔ มีความรักใคร่ปรองดองในหมู่พี่น้อง
- ๑.๕ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
- ๑.๖ ประพฤติตนให้สมกับเป็นผู้ดำรงวงศ์ตระกูล

^{๒๓} อ่างแล้ว.

๒. เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียนเยาวชนในฐานะนักเรียนควรมีบทบาทหน้าที่
ดังนี้

- ๒.๑ รับผิดชอบในหน้าที่ของนักเรียนคือตั้งใจเล่าเรียนประพฤติตนเป็นคนดี
- ๒.๒ เชื่อฟังคำสั่งสอนอบรมของครูอาจารย์
- ๒.๓ กตัญญูรู้คุณของครูอาจารย์
- ๒.๔ รักใคร่ปรองดองกันในหมู่เพื่อนนักเรียน
- ๒.๕ ส่งเสริมเพื่อนในทางที่ถูกที่ควร

๓. เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนชุมชนคือสังคมขนาดเล็กเช่นหมู่บ้านหรือกลุ่มคน
โดยเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่จึงต้องมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนดังนี้

- ๓.๑ รักษาสุขลักษณะของชุมชนเช่นการทิ้งขยะให้เป็นที่ช่วยกำจัดสิ่งปฏิกูลต่างๆ

เป็นต้น

- ๓.๒ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนเช่นไม่ขีดเขียนทำลายโบราณวัตถุในชุมชนช่วยกัน

ดูแลสาธารณสมบัติ

- ๓.๓ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชน

๔. เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของประเทศชาติ

- ๔.๑ เข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน๑๒ปี
- ๔.๒ ปฏิบัติตนตามกฎหมาย
- ๔.๓ ใช้สิทธิในการเลือกตั้ง
- ๔.๔ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- ๔.๕ สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทย
- ๔.๖ ช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ที่ทางราชการจัดขึ้น
- ๔.๗ ประกอบอาชีพสุจริตด้วยความขยันหมั่นเพียร
- ๔.๘ ประหยัดและอดออม

ความสำคัญของความรับผิดชอบต่อหน้าที่และความรับผิดชอบของนักเรียน

๑. ต้องมีเครื่องแต่งกายเครื่องเขียนแบบเรียนและเครื่องประกอบการเรียนต่างๆตามที่
โรงเรียนกำหนด

๒. ต้องแต่งกายและประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการและ
ข้อบังคับของโรงเรียน

๓. ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตนอยู่ในโอวาทของครู – อาจารย์

๔. ต้องประพฤติปฏิบัติตนให้สมกับสภาพการเป็นนักเรียนไม่สูบบุหรี่ไม่ดื่มสุราไม่เสพสิ่งเสพติดให้โทษไม่เล่นการพนันและไม่มั่วสุมอบายมุขทั้งปวง

๕. ต้องประพฤติปฏิบัติตนตามกฎหมายจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของบ้านเมือง

๖. ต้อง ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา มีน้ำใจ และยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรมที่ดี
งาม

๗. ต้องสุภาพอ่อนโยน มีสัมมาคารวะต่อบุคคลทั่วไปและปฏิบัติตนเหมาะสมตามวัย และ
สภาพแห่งตน

๘. ต้องรู้จักเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เห็นประโยชน์ส่วนรวม รักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียนของสังคม และมีความสามัคคีในหมู่คณะ รุ่นน้องนับถือรุ่นพี่ ที่ประพฤติปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่รุ่นน้อง

๙. ต้องสร้างชื่อเสียงภาพพจน์ที่ดีให้แก่โรงเรียน และไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นการทำลายชื่อเสียงของโรงเรียน

๑๐. ต้องพัฒนาศักยภาพและสมรรถภาพของตนตลอดเวลาทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม

๒.๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ในหมวด ๔ มาตรา ๒๔ (๕) โดยระบุว่า “ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอนและอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ” และมาตรา ๓๐ ระบุว่า “ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา”^{๒๔}

เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญและจำเป็นของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานสามารถมองเห็นแนวทางในการทำวิจัย ผู้เขียนจึงได้สรุปรวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยสรุปเฉพาะประเด็นสำคัญ ๆ และแบ่งการนำเสนอออกเป็น ๔ ประเด็น ประกอบด้วย ๑) ความเป็นมาของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ๒) ความหมายและลักษณะสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ๓) ความแตกต่างระหว่างการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนกับการวิจัยเชิงวิชาการ และ ๔) ขั้นตอนของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวคิดการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ไม่ใช่แนวคิดใหม่ที่เพิ่งจะเกิดขึ้นจากผลของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติแต่สามารถสืบย้อนกลับไปได้พบว่ามีข้อเสนอแนวคิดให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนมาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๐๘ โดยนักการศึกษา John Dewey ซึ่งกล่าวว่า “บุคลากรทางการศึกษาทุกคนควรจะต้องทำวิจัย แล้วต้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงงานของตน” จะเห็นว่าคำกล่าวนี้นับเป็นอมตะวาจา พูดมาตั้งแต่ปีค.ศ. ๑๙๐๘ ปัจจุบัน ค.ศ. ๒๐๑๓ ผ่านไปแล้ว ๑๐๐ กว่าปีหน้าที่ของครูยังคงต้องทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเช่นเดิม ในยุคแรกนั้น คนที่เป็นครูอาจารย์ไม่ว่าจะเป็นครูระดับใด ต้องทำหน้าที่หลักคือ หน้าที่สอนถ่ายทอดความรู้ หน้าที่รองคือ การทำวิจัยควบคู่ไปกับหน้าที่สอน แต่ต่อมาราวปี ค.ศ. ๑๙๔๐ มีนักวิจัยกลุ่มหนึ่งพยายามแยกงานวิจัยออกจากงานสอน แล้วพยายามทำให้การวิจัยเป็นเรื่องที่ยู่ยากซับซ้อนกลายเป็นเรื่องเฉพาะของนักวิจัยทางการศึกษา หรือเป็นเรื่องของคนที่มีปริญญาโท ปริญญาเอกเท่านั้นที่จะทำ

^{๒๔} กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒).

ได้ จากเหตุการณ์นี้ทำให้ครูอาจารย์รุ่นหลังๆ ทำงานวิจัยไม่เป็น และเห็นว่างานวิจัยเป็นเรื่องไกลตัว ยุ่งยากซับซ้อน และเพิ่มภาระงาน ปัจจุบันวัฏจักรได้ย้อนกลับมาใหม่ วงการศึกษาได้รื้อฟื้นแนวคิดที่ว่าครูอาจารย์หรือบุคลากรทางการศึกษาทุกคนควรจะต้องทำวิจัยเป็น และต้องเอาผลการวิจัยนั้นไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนของตนได้สมควรที่ทุกคนต้องกลับมาให้ความสนใจในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ความหมายและลักษณะสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

คำว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการวิจัยที่ทำโดยครูผู้สอน ปัจจุบันมีคำที่ใช้เรียกหลายคำ เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom research) การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom action research) การวิจัยของครูหรือการวิจัยโดยครู (Teacher research) การแสวงหาความรู้ความรู้อยู่ตัวครู (Self-reflective inquiry) การพัฒนาวิชาชีพครู (Teacher professional development) การสืบค้นโดยผู้ปฏิบัติ (Practitioner inquiry) เป็นต้น แต่ในเอกสารนี้จะใช้คำว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในความหมายเดียวกัน ซึ่งหมายถึง การวิจัยที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน กระทำโดยครูผู้สอน มีเป้าหมายหลักเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน และนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนของตน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนในชั้นที่ครูสอนอยู่และสามารถเผยแพร่เป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาลักษณะของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีหลักการวิจัยเช่นเดียวกันกับการวิจัยโดยทั่วไป แต่มีบางลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เป็นการวิจัยโดยครูผู้สอนในรายวิชาที่รับผิดชอบสอน ปัญหาการวิจัยต้องเกี่ยวข้องกับงานของครูที่กำลังทำอยู่ ซึ่งก็คือการจัดการเรียนการสอน และเมื่อครูทำวิจัยเสร็จแล้ว ต้องนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนางานของตนให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพดีขึ้นกว่าเดิม จากลักษณะดังกล่าวนี้จะเห็นว่า งานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นงานวิจัยที่มีความสำคัญต่อผู้เรียนมากที่สุด เนื่องจากสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ทันทีได้ใช้ประโยชน์เต็มที่ และทำให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพของครูอีกด้วย แตกต่างจากผลงานวิจัยของนักวิชาการหรือนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งพอทำวิจัยสำเร็จแล้ว ส่วนมากจะถูกเก็บไว้บนชั้นในห้องสมุดอาจจะมีนักศึกษารุ่นน้องเท่านั้นที่มามาดู และไม่ค่อยได้นำไปใช้ประโยชน์เนื่องจากไม่สอดคล้องกับบริบทของห้องเรียนที่ครูเผชิญอยู่

ความแตกต่างระหว่างการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนกับการวิจัยเชิงวิชาการ

หากจะวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนกับการวิจัยเชิงวิชาการดังกล่าวถึงบ้างแล้วในหัวข้อข้างต้น จะพบว่ายังมีลักษณะที่ต่างกันอีกตามประเด็นต่างๆ ของกระบวนการวิจัย สรุปได้ดังตารางที่ ๒.๑ ต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างของการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนกับการวิจัยเชิงวิชาการ

รายการ	การวิจัยเชิงวิชาการ	การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
จุดมุ่งหมาย	มุ่งหาคำตอบเพื่อยืนยันทฤษฎีเดิม และสร้างทฤษฎีใหม่	มุ่งพัฒนาการเรียนการสอน และค้นพบวิธีการสอนแบบใหม่
ปัญหาวิจัย	ปัญหาการศึกษาทุก ๆ ด้านโดยภาพรวม	ปัญหาการเรียนการสอนในโรงเรียนหรือในชั้นเรียน
การอ้างอิง	ทฤษฎีทางการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ประสบการณ์การทำงานของครูและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ขอบเขต	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา	ในห้องเรียน หรือในชั้นเรียน
เครื่องมือ	เน้นคุณภาพของเครื่องมือ	เน้นประสิทธิภาพของนวัตกรรม
กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนมากและต้องใช้ทฤษฎีการสุ่มตัวอย่าง	นักเรียนในชั้นเรียนทั้งหมด หรือรายคน จึงไม่ต้องใช้ทฤษฎีการสุ่มตัวอย่าง
การวิเคราะห์	ใช้สถิติอ้างอิงมากกว่าการอธิบายคุณลักษณะ	ใช้การอธิบายคุณลักษณะมากกว่าสถิติ
ผลสรุป	ยืนยันทฤษฎีการศึกษา	ยืนยันผลการพัฒนา
การเขียนรายงาน	มีรูปแบบการเขียน ผลการวิจัยอาจไม่ได้นำไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง แต่มีการตีพิมพ์เผยแพร่	มุ่งตอบคำถามวิจัยโดยไม่เน้นรูปแบบรายงาน ผลการวิจัยนำไปใช้ปรับปรุง/พัฒนาโดยไม่สนใจการตีพิมพ์เผยแพร่

ขั้นตอนของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

ขั้นตอนของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนคล้ายคลึงกับขั้นตอนของการวิจัยทั่ว ๆ ไปโดยเริ่มต้นด้วยการกำหนดประเด็นปัญหาวิจัย และจบลงด้วยการเขียนรายงานการวิจัยและเผยแพร่เพียงแต่ขั้นตอนระหว่างดำเนินการอาจแตกต่างกันไปบ้างตามการจำแนกของนักวิชาการแต่ละคนเท่านั้น ซึ่งในเอกสารนี้ขอแบ่งขั้นตอนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็น ๖ ขั้นตอน ในลักษณะเป็นวงจรการวิจัย ต่อไปนี้

ขั้นที่ ๑ การสำรวจและกำหนดปัญหา ปัญหาที่ครูพบในการจัดการเรียนการสอนมีอยู่มากมาย ทุกปัญหาเป็นสิ่งที่ครูเกี่ยวข้องโดยตรง และเข้าใจสภาพพื้นฐานของปัญหาเป็นอย่างดีอันจะนำไปสู่การกำหนด หรือระบุปัญหาวิจัยที่มีความชัดเจน รัดกุม และง่ายต่อการดำเนินการวิจัยต่อไป สภาพปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอน ที่สามารถนำมากำหนดเป็นปัญหาวิจัย ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้เรียนหรือนักศึกษา ในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย เช่น ความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียนหรือรายวิชาต่าง ๆ ความรับผิดชอบ วินัยในการเรียน รูปแบบการเรียน ความถนัด ตลอดจนทักษะในการทำงานต่างๆ เป็นต้น ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้สอน เช่น ความพร้อมในการสอน ความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชาเทคนิคการสอน ทักษะการใช้เทคโนโลยีในการสอน การทดลองนวัตกรรมหรือรูปแบบการสอน การวัดและ

ประเมินผลการเรียนการสอน เป็นต้น และปัญหาเกี่ยวกับบริบทของห้องเรียน เช่น การจัดการชั้นเรียน ขนาดของชั้นเรียน ความพร้อมของอุปกรณ์ประกอบการสอน เป็นต้นสิ่งสำคัญที่ครูผู้วิจัยควรตระหนักในขั้นตอนนี้ก็คือ ปัญหาต่างๆ ที่จะกำหนดเพื่อทำการศึกษานั้น จะต้องเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ไม่ใช่เป็นปัญหาที่ครูผู้วิจัยรู้สึกว่าเป็นปัญหา นั่นคือต้องมีหลักฐานที่แสดงถึงปัญหา เช่น ผลการวิเคราะห์คะแนนการสอบย่อย หรือสอบปลายภาค บันทึกจากการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน ผลการสำรวจรูปแบบการเรียนของผู้เรียน เป็นต้น

ขั้นที่ ๒ การวิเคราะห์ปัญหา จากจุดเริ่มต้นของปัญหาที่ครูพบในชั้นเรียน ปัญหา มักจะยังคลุมเครือ ยากแก่การวางแนวทางการวิจัย ครูผู้วิจัยควรทำการวิเคราะห์ปัญหาให้กระจ่าง ทั้งรายละเอียดของปัญหา และสาเหตุของปัญหา ซึ่งภาษาวิจัยเรียกว่า การนิยามปัญหา (**Defining the problem**) ยิ่งปัญหามีความซับซ้อนมากเพียงใด ครูผู้วิจัยต้องแยกแยะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นๆ เพื่อให้เห็นองค์ประกอบและภาพรวมของปัญหาทุกแง่มุมเมื่อวิเคราะห์ปัญหา หรือนิยามปัญหาได้ชัดเจนแล้ว ลำดับสุดท้ายของขั้นตอนนี้ก็คือ การเลือกประเด็นที่จะศึกษาว่าจะศึกษาองค์ประกอบใด หรือปัจจัยใดที่ครูผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญและเหมาะสม ตลอดจนอยู่ในวัยที่จะทำการวิจัยได้ในขณะนั้นมากที่สุด ซึ่งครูผู้วิจัยอาจเลือกศึกษาในหลายประเด็นก็ได้เมื่อเลือกประเด็นได้แล้ว จึงเขียนเป็นคำถามหรือโจทย์การวิจัยที่ชัดเจน สิ่งที่ได้ก็คือ ปัญหาวิจัย นั่นเองปัญหาวิจัย (**Research problem**) คือ คำถามหรือโจทย์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเพื่อต้องการคำตอบที่เชื่อถือได้และการได้มาซึ่งคำตอบจะต้องอาศัยกระบวนการที่มีระบบ หรือกระบวนการวิจัยดังนั้นปัญหาที่ครูจะกำหนดเป็นปัญหาวิจัยจะต้องเป็นโจทย์ที่มีความลึกซึ้ง ไม่ใช่เป็นเพียงคำถามผิวเผินที่สามารถหาคำตอบได้โดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการวิจัย เช่น เป็นปัญหาที่ครูสามารถได้รับคำตอบจากการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนครู/อาจารย์ผู้มีประสบการณ์หรือผู้รู้ในวงการศึกษา โดยไม่ต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าตามระเบียบวิธีวิจัย ปัญหาลักษณะนี้ไม่จัดว่าเป็นปัญหาวิจัย

ขั้นที่ ๓ การกำหนดวิธีการแก้ปัญหา เมื่อครูผู้วิจัยได้กำหนดปัญหาที่จะแก้ไขหรือพัฒนา พร้อมทั้งได้วิเคราะห์รายละเอียดและสาเหตุของปัญหาแล้ว ขั้นต่อไปครูควรได้มีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น วารสาร บทความหลักสูตร ผลงานวิจัย ตำรา คู่มือแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ หรือพูดคุยสนทนาขอคำปรึกษาจากผู้รู้ผสมผสานกับประสบการณ์ของตนเอง เพื่อที่จะกำหนดวิธีการแก้ปัญหาวิจัยที่เหมาะสม วิธีการกิจกรรม หรือสื่อที่นำไปใช้ในการแก้ปัญหการเรียนการสอน ส่วนมากเรามักเรียกว่า นวัตกรรม (**Innovation**) ซึ่งนวัตกรรมที่จะใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนนั้นเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เนื่องจากจะส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของการพัฒนาหรือการแก้ปัญหการเรียนการสอน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการวิจัย

นวัตกรรมที่ใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้นั้นหมายถึง รูปแบบใหม่ ๆ ของสื่อการเรียนการสอน เทคนิควิธีการกิจกรรม หรือ สิ่งอื่นใดที่ผู้สอนนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน หรือจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ นวัตกรรมที่นำมาใช้อาจเป็นนวัตกรรมที่ผู้สอนคิดค้นขึ้นใหม่ หรืออาจเป็นสิ่งที่ผู้อื่นคิดค้นขึ้น หรือมีการใช้ทั่วไปในที่แห่งหนึ่งแล้วหากนำมาปรับปรุง แก้ไข และสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพในที่อีกแห่งหนึ่ง ก็ถือว่าเป็น

นวัตกรรมเช่นเดียวกัน และสามารถแบ่งนวัตกรรมตามลักษณะของนวัตกรรมได้เป็น ๒ ประเภท ประเภทแรก นวัตกรรมที่เป็นเทคนิคและวิธีการ เช่น การสอนเป็นทีม การสอนแบบศูนย์การเรียน การเรียนเพื่อรอบรู้การสอนแบบโครงการ การสอนเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัย การสอนซ่อมเสริมการเรียนตามความสามารถ การศึกษาเป็นรายบุคคล การฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม การสอนแบบแก้ปัญหา เป็นต้น และประเภทที่สอง นวัตกรรมที่เป็นสื่อการเรียนการสอน หรือสื่อการเรียนรู้ เช่น บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน ชุดสื่อการสอน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิดีทัศน์ภาพยนตร์เพลง เกม การ์ตูน ใบงาน แบบฝึกปฏิบัติ เป็นต้น

เนื่องจากนวัตกรรม ที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน มีอยู่เป็นจำนวนมาก และครูอาจพบว่าในการแก้ปัญหาที่พบในการเรียนการสอนหนึ่งปัญหา อาจจะมีวิธีการ กิจกรรม หรือสื่อ ที่จะใช้แก้ปัญหา หรือพัฒนาการเรียนการสอนดังกล่าวได้หลายวิธี ดังนั้นครูควรพิจารณาว่าแต่ละวิธีมีข้อดี ข้อจำกัด และความเป็นไปได้ในสภาพการณ์ของนักเรียน ครูผู้สอน ชั้นเรียน หรือระบบของโรงเรียน หรือเขตพื้นที่การศึกษาเพียงใด แล้วจึงตัดสินใจเลือกวิธีการ กิจกรรมหรือ สื่อที่เหมาะสมที่สุด

ผลจากการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนจนถึงขั้นตอนที่ ๓ ครูผู้วิจัยจะเห็นว่าปัญหาการวิจัย กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย และนวัตกรรมที่ครูจะใช้ในการแก้ปัญหา จะถูกกำหนดขึ้นอย่างชัดเจนแล้ว ซึ่งครูผู้วิจัยสามารถนำส่วนประกอบต่างๆ ทั้งหมดนี้ไปตั้งเป็นชื่อเรื่องของการวิจัย และเขียนส่วนประกอบอื่นๆ ตามกระบวนการของการวิจัยทั่วไปได้อีกหลายหัวข้อ เช่น วัตถุประสงค์ของการวิจัย ความสำคัญของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ เป็นต้น

ขั้นที่ ๔ การดำเนินการแก้ปัญหา การดำเนินการแก้ปัญหาของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ๒ ขั้นตอน คือ การออกแบบการวิจัย และการดำเนินการวิจัยตามที่ผู้วิจัยออกแบบไว้ การออกแบบการวิจัย เป็นการกำหนดแผนดำเนินงานที่แสดงถึงรูปแบบ และแนวทางการวิจัย เพื่อให้ได้คำตอบตามปัญหาวิจัยที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประหยัดทรัพยากร ในขั้นตอนนี้กิจกรรมที่ผู้วิจัยต้องทำประกอบด้วยการกำหนดรูปแบบของการวิจัยว่าจะใช้วิธีวิจัยแบบใดซึ่งรูปแบบการวิจัย เมื่อแบ่งอย่างกว้าง ๆ จะแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ รูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) และแบบการวิจัยที่ไม่ใช่การทดลอง (Non-experimental research) นอกจากนี้ผู้วิจัยจะต้องกำหนดแนวทางการวิจัยไว้ด้วย โดยแนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนประกอบด้วย กิจกรรมสำคัญ ๓ กิจกรรม คือ ๑) การพัฒนาและหาคุณภาพนวัตกรรมตามที่ผู้วิจัยตัดสินใจเลือกไว้แล้วจากขั้นตอนที่ ๓ ที่ผ่านมา ๒) การพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยและ ๓) การกำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การที่ผู้วิจัยจะออกแบบการวิจัยเป็นอย่างไรนั้น ต้องตระหนักอยู่เสมอว่าแบบของการวิจัยจะต้องสอดคล้องกับปัญหาวิจัย หรือคำถามวิจัย หรือวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้อันจะทำให้งานวิจัยความตรงภายใน หรือผลการวิจัยมีคุณภาพเกิดจากสิ่งที่ผู้วิจัยจัดกระทำอย่างเป็นระบบระเบียบนั่นเอง

ผู้อ่านจะสังเกตเห็นว่า การออกแบบการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีลักษณะหรือกิจกรรมที่ต้องดำเนินการเช่นเดียวกันกับการวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป ดังนั้นผู้อ่านสามารถศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการวิจัย การพัฒนาและหาคุณภาพนวัตกรรม การพัฒนาและหาคุณภาพ

เครื่องมือวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย จากเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องเช่นเดียวกันกับเมื่อจะทำการวิจัยเชิงวิชาการ

หลังจากที่ผู้วิจัยได้เตรียมกิจกรรมต่างๆ ของการออกแบบการวิจัยพร้อมแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการดำเนินการวิจัยตามที่ผู้วิจัยออกแบบไว้ซึ่งส่วนมากการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนจะมีรูปแบบเป็นการวิจัยเชิงทดลอง ส่วนจะมีรูปแบบย่อยๆ เป็นการวิจัยก่อนการทดลอง (Preexperimental design) หรือรูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – experimental design) หรือรูปแบบการวิจัยทดลองแท้จริง (True – experimental design) ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นสำคัญ

ขั้นที่ ๕ การสรุปผลการแก้ปัญหา ในการนำวิธีการหรือนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ จำเป็นต้องมีการตรวจสอบผลของการใช้ว่าวิธีการหรือนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นนั้นใช้แก้ปัญหาได้จริงหรือไม่ ดังนั้น เมื่อดำเนินการวิจัยตามแผนปฏิบัติการวิจัยที่กำหนดไว้และทำการวัดผลการแก้ปัญหาหรือเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัย โดยใช้วิธีการหรือเครื่องมือที่กำหนดไว้แล้วจะได้ “ผลการวัด” ออกมา ผลการวัดนี้จะมีลักษณะหรือจำนวนมากน้อยอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการวัด เช่น ถ้าเครื่องมือที่ใช้ในการวัดเป็นแบบทดสอบ “ผลการวัด” ก็จะเป็นคะแนน ถ้ากำหนดว่ามีการสอบก่อนและหลังการทดลองสอน ก็จะมีผลการวัด ๒ ชุด เป็นต้น ผลการวัดเหล่านี้เป็นผลของการใช้วิธีการหรือนวัตกรรมที่ครูผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา แต่ยังคงอยู่อย่างกระจัดกระจาย จำเป็นต้องนำมาจัดระเบียบเสียใหม่ เรียกว่า การวิเคราะห์ข้อมูล และนำการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้เป็นที่รับรู้และเข้าใจของคนอื่น ๆ หลังจากนั้นจึงสรุปความสำเร็จของการแก้ปัญหา

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นกิจกรรมภายหลังจากผู้วิจัยได้ผลการวัดจากการนำเครื่องมือวิจัยตามที่กำหนดไว้ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย ปกติจะมีผลการวัดรายบุคคล ซึ่งครูอาจนำมาวิเคราะห์เป็นรายบุคคล หรือวิเคราะห์สรุปเป็นภาพรวมของห้อง โดยใช้สถิติขั้นพื้นฐาน หรืออาจใช้สถิติขั้นสูง ขึ้นอยู่กับคำถามวิจัย หรือตามศักยภาพและความต้องการของครูเอง ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์คะแนนผลสัมฤทธิ์อาจทำการวิเคราะห์โดยการนำคะแนนของนักเรียนแต่ละคนมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ครูตั้งไว้แล้วดูว่านักเรียนที่ผ่านเกณฑ์กี่คน คิดเป็นร้อยละเท่าไรของนักเรียนทั้งหมด หรืออาจนำคะแนนของนักเรียนแต่ละคนมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และอาจมีการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมว่าแตกต่างกันอย่างไร มีความก้าวหน้าขึ้นมากน้อยเพียงใด โดยการทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์คุณลักษณะอื่น ๆ เช่น จำนวนนักเรียนที่มีผลการเรียนน่าพอใจ หรือจำนวนพฤติกรรมที่พึงประสงค์อาจใช้การวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ นอกจากนี้อาจใช้การวิเคราะห์เนื้อหาในกรณีข้อมูลที่ได้มาไม่ใช่ข้อมูลเชิงปริมาณ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถทำได้หลายวิธีตามลักษณะของข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ประกอบด้วย การนำเสนอเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลในรูปของตาราง กึ่งตาราง กราฟและแผนภูมิชนิดต่าง ๆ และการนำเสนอเชิงคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นการบรรยายสรุปคุณลักษณะหรือพฤติกรรมของนักเรียนที่ปรากฏภายหลังการใช้นวัตกรรม

การสรุปความสำเร็จของการแก้ปัญหา เป็นการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาพิจารณา ตัดสินใจว่าวิธีการแก้ปัญหาที่ดำเนินการมานั้น สามารถแก้ปัญหาได้จริงหรือไม่ตัวอย่าง เช่น

- เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการดำเนินการแก้ปัญหา ถ้าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน แสดงว่าวิธีการแก้ปัญหาที่ดำเนินการอยู่ได้ผล โดยยังมีค่าผลต่างมากเท่าไรก็แสดงว่าได้ผลดีมากเท่านั้น

- เปรียบเทียบจำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ก่อนและหลังการแก้ปัญหา ถ้าหลังการดำเนินการแก้ปัญหามีจำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากกว่าก่อนดำเนินการ แสดงว่าวิธีการแก้ปัญหาที่ดำเนินการอยู่ได้ผล ยังมีจำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้นเท่าไร ก็แสดงว่าได้ผลดีมากขึ้นเท่านั้น

- การบรรยายลักษณะหรือพฤติกรรมที่ปรากฏซึ่งรวบรวมได้ระหว่างและหลังการดำเนินการแก้ปัญหา แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่าเหมือนหรือแตกต่างไปจากเกณฑ์อย่างไรหรือนำไปเทียบเคียงกับพฤติกรรมก่อนการดำเนินการแก้ปัญหา เพื่อดูว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่อย่างไร

ขั้นที่ ๖ การรายงานผลการดำเนินการ การเขียนรายงานผลการดำเนินการ เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนหรือการวิจัยเชิงวิชาการทั่วไป มีลักษณะเป็นการนำเสนอกระบวนการทำงานตั้งแต่ต้นจนจบ ในส่วนของรูปแบบในการเขียนรายงานนั้น ถึงแม้ว่าบางสถาบันหรือหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ จะกำหนดรูปแบบไว้อย่างเฉพาะเจาะจง แต่ก็ไม่ได้แตกต่างกันมากนัก สามารถสรุปวิธีการเขียนอาจแบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบใหญ่ๆ คือ แบบไม่เป็นทางการ และแบบเป็นทางการ ซึ่งครูผู้วิจัยอาจเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์และวัตถุประสงค์ของการรายงานผลการเขียนในรูปแบบไม่เป็นทางการ เป็นการเขียนเล่าถึงสภาพปัญหาที่พบ แนวคิดในการแก้ปัญหา วิธีการดำเนินการแก้ปัญหา และผลของการดำเนินการแก้ปัญหา ซึ่งอาจเขียนเล่าสั้น ๆ พอเข้าใจในความยาวประมาณ ๑ - ๒ หน้ากระดาษ หรือเขียนเล่าในรายละเอียดเหมือนการนำเสนอชิ้นงาน ซึ่งอาจมีความยาวมากขึ้นถึง ๑๐ - ๑๕ หน้ากระดาษการเขียนในรูปแบบเป็นทางการ เป็นการเขียนรายงานการวิจัยในลักษณะรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ตามข้อกำหนดของหน่วยงานการวิจัยต่างๆ หรือมีลักษณะเหมือนปริญญานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท และปริญญาเอก ซึ่งมีลักษณะเป็นสากลคล้ายกันทุกสถาบันการศึกษา

๒.๓ แนวคิดด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน

แนวคิดของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน **กระทรวงศึกษาธิการ** ให้ความหมายกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไว้ดังนี้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง เป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยรูปแบบกระบวนการวิธีการที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง มีความหมายและมีความคุณค่าในการพัฒนาผู้เรียนทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มุ่งสร้างเสริมเจตคติ คุณค่าชีวิต ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สร้าง

จิตสำนึกในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปรับตัวและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข^{๒๕}

สุพัชรา ชิมเจริญ ได้ให้ความหมายกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้^{๒๖}

๑. กิจกรรมที่จัดเป็นกระบวนการ
๒. มีรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย
๓. พัฒนาผู้เรียนทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และอารมณ์
๔. มุ่งส่งเสริมเจตคติ
๕. สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๖. ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์
๗. ส่งเสริมให้รู้จัก และเข้าใจตนเอง
๘. ปรับตัวปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

ขจิต ฝอยทอง และกาญจนา ทองอินทร์ ได้ให้ความหมายกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง กิจกรรมที่จัดอย่างมีรูปแบบด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ ผู้เรียน ได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาอารมณ์ และสังคมและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างเป็นกระบวนการ ด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย ในการพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มุ่งสร้างเสริมเจตคติ คุณค่าชีวิต ปลุกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับตัวและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน^{๒๗}

๑. ลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน **กระทรวงศึกษาธิการ** ประเภทของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ประกอบด้วย กิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น ๓ กลุ่ม หรือ ๓ ประเภท ดังนี้

๑) กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิตวุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ทางพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ นอกเหนือจากกิจกรรมแนะแนวในส่วนของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแล้ว สถานศึกษาต้องจัดระบบแนะแนวให้บริการช่วยเหลือนักเรียนทุกคน เพื่อให้รู้จักตนเองในด้านความสนใจ ความถนัดความสามารถ

^{๒๕} กระทรวงศึกษาธิการ, **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔**, (กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

^{๒๖} สุพัชรา ชิมเจริญ, **การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ประสานมิตร. ๒๕๕๔), หน้า ๓

^{๒๗} ขจิต ฝอยทอง, “กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔”. **วารสารวิชาการ**, ๖ (๘) (สิงหาคม ๒๕๔๖): ๕๘-๖๒

ซึ่งเป็นประโยชน์ในการเลือกศึกษาต่อและการเลือกอาชีพที่เหมาะสม และเสริมสร้างบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย การปรับตัวที่เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งความสนใจในการจัดการกับปัญหา ทางด้านอารมณ์ สังคมได้อย่างมีความสุข

๒) กิจกรรมตามความถนัดและสนใจของผู้เรียน หรือกิจกรรมพัฒนาทักษะการเรียนรู้ หรือกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสนองนโยบายของรัฐ หรือเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสนองความสนใจของผู้เรียน พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ ทักษะ ความสามารถ พิเศษ ที่นำไปสู่ความเป็นเลิศและศิลปิน เช่น เป็นนักวิทยาศาสตร์ นักโหราศาสตร์ นักแสดง นักดนตรี นักร้องจิตรกร นักกีฬา นักกายภาพ เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมสนองนโยบายของรัฐ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ เช่น รักการออกกำลังกาย มีน้ำใจนักกีฬา การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมการปลูกฝังคุณลักษณะประชาธิปไตย การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การรณรงค์ยุติความรุนแรงในสตรีและเด็ก เป็นต้น

๓) กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และรักษาดินแดนเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพเพื่อเป็นพลเมืองดีของชาติ โดยมุ่งเน้นปลูกฝังความเป็นระเบียบวินัยซื่อสัตย์ สุจริต มีความรักสามัคคี อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้และบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม ความสัมพันธ์ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้ง ๓ ประเภทกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแต่ละประเภทถึงแม้จะมีจุดมุ่งหมายเฉพาะแตกต่างกันแต่การจัดกิจกรรมทุกประเภทจะนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่หลากหลายจึงเป็นการเสริมเติมเต็มให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น การจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี หรือยุวกาชาดหรือผู้บำเพ็ญประโยชน์จะต้องปฏิบัติตามกรอบหรือแนวทางที่องค์กรแต่ละประเภทกำหนด แต่ก็มีจุดร่วมกัน คือการสร้างควมมีระเบียบวินัย คุณลักษณะของการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งจะช่วยเสริมจุดประสงค์ของแนะแนวในเรื่องการจัดการกับชีวิต การแก้ปัญหา การควบคุมตนเอง ของผู้เรียนบางครั้งครูอาจพบผู้เรียนที่มีปัญหาต้องการช่วยเหลือ เป็นกรณีพิเศษจากกิจกรรมก็สามารถส่งต่อให้แนะแนวช่วยเหลือเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม ด้วยกระบวนการของแนะแนวในทางกลับกันเมื่ออาจารย์แนะแนวพบว่าผู้เรียนบางคนมีความสนใจหรือความถนัดด้านกีฬา หรือดนตรี หรือศิลปะก็สามารถส่งไปเข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจ เพื่อฝึกทักษะการเรียนรู้ จนสามารถค้นพบความสามารถพิเศษของผู้เรียนได้

สุขพัชรา ชัมเจริญ ให้ความเห็นว่า ลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะคือ^{๒๘}

๑. กิจกรรมแนะแนวกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์การเรียนรู้เชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาและการพัฒนาด้านตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

๒. กิจกรรมนักเรียนกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ วางแผนปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็น

^{๒๘} สุขพัชรา ชัมเจริญ, การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน, หน้า ๕.

กลุ่ม เช่น ลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น สำหรับกิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียน มุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่รวมทั้งกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบ รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้ ๒ ลักษณะ

๒.๑ กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจตามความต้องการของผู้เรียน กิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการค้นพบความถนัดความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพตลอดจนการพัฒนาทักษะของสังคม และปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

๒.๒ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่างๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำประโยชน์ให้แก่สังคม และวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งกระบวนการจัดให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาดสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์และกรมการรักษาดินแดน ในทางปฏิบัติสถานศึกษาจัดกิจกรรมในลักษณะของการบูรณาการองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีความกว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้นอีกทั้งให้ผู้เรียนได้ค้นพบและใช้ศักยภาพในตนเองเต็มที่เลือกตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลเหมาะสมกับตนเอง สามารถวางแผนชีวิตและอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ เน้นการเสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรมและจริยธรรม รู้จักสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีเพื่อปรับตัวเข้ากับบุคคลและสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างดีและมีความสุข เช่น กิจกรรมการสร้างเสริมความรู้สึกและเห็นคุณค่าในตนเอง กิจกรรมพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ศีลธรรมและจริยธรรม กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตกิจกรรมสร้างเสริมประสิทธิภาพทางการเรียน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้สามารถหลอมเข้าไปในการจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และ ผู้บำเพ็ญประโยชน์ ในลักษณะของการเข้าค่ายต่างๆหรืออาจแยกจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะทางได้ เช่น จัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ โดยมุ่งการฝึกระเบียบวินัย การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข กิจกรรมชมรมวิชาการ มุ่งเน้นประสบการณ์ความชำนาญเฉพาะเรื่องที่ถนัดและสนใจจากการเรียนรู้กลุ่มสาระต่างๆ ชุมนุมต่างๆ เพื่อการร่วมคิดค้นกิจกรรมเฉพาะทางก็สามารถบูรณาการกิจกรรมแนะแนวเข้าไว้ด้วย เพื่อค้นพบศักยภาพของตนเอง

ขจิต ฝอยทอง และกาญจนา ทองอินทร์ ลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน สามารถแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้^{๒๙}

๑. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมกับแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างลักษณะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ ครูผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษา ด้านชีวิตการศึกษาต่อการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ ๒. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติ

^{๒๙} ขจิต ฝอยทองและกาญจนา ทองอินทร์, “กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช”, วารสารวิชาการ, ๖ (๘) (สิงหาคม ๒๕๔๖): ๕๘-๖๒.

ด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ ปฏิบัติการแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาดและผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นต้น

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สามารถแบ่งตามลักษณะของกิจกรรมได้ดังนี้

๑. กิจกรรมพัฒนาความถนัด (Attitude) ความสนใจ (interest) ตามความต้องการของผู้เรียน (need) เป็นกิจกรรมที่เพิ่มเติมความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้เรียน (experience) อย่างกว้างขวาง เช่น หมอภาษา งานประดิษฐ์ ประชาสัมพันธ์ งานเกษตร เป็นต้น

๒. กิจกรรมที่ปลูกฝังระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ การทำประโยชน์ให้แก่สังคม วิถีชีวิตในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์ และรักษาดินแดน เป็นต้น การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ต้องจัดกิจกรรมให้มีบูรณาการกับองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาศักยภาพตนเองอย่างเต็มที่

ทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. กิจกรรมแนะแนวกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยผู้เรียนให้ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน พร้อมทั้งเสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ และการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลและสังคมทั่วไป กิจกรรมแนะแนวจำแนกเป็น ๔ กลุ่มดังนี้

๑.๑ กิจกรรมรู้จัก เข้าใจและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

๑.๒ กิจกรรมการแสวงหาและการใช้ข้อมูลสารสนเทศ

๑.๓ กิจกรรมการตัดสินใจและแก้ปัญหา

๑.๔ กิจกรรมการปรับตัวและดำรงชีวิต

๒. กิจกรรมนักเรียนกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองครบวงจร ตั้งแต่การศึกษาวิเคราะห์วางแผน และปฏิบัติตามแผน ตลอดจนการประเมินการปรับปรุงการปฏิบัติงานโดยเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม หรือชุมนุมต่างๆ แบ่งเป็น ๒ ชนิด คือ

๒.๑ กิจกรรมตามความถนัด และความสนใจของผู้เรียน เช่น ชุมนุมวิทยาศาสตร์ ชุมนุมดนตรี ชุมนุมกีฬาฟุตบอล เป็นต้น

๒.๒ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์และรักษาดินแดน เพื่อปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีของชาติมีระเบียบวินัย มีความรัก สามัคคี รู้จักเสียสละและช่วยเหลือผู้อื่น จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่าลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมนักเรียน ซึ่งกิจกรรมนักเรียนยังแบ่งออกเป็น ๒ กิจกรรม คือกิจกรรมแรก เป็นกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน จัดเพื่อสนองความสนใจของผู้เรียน พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ ทักษะ ความสามารถ เช่น ชุมนุมดนตรี ชุมนุมกีฬา กิจกรรมที่สองเป็นกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์ และรักษาดินแดน จัดเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีความสามัคคี อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้รู้จักบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ เพื่อส่วนรวม เป็นพลเมืองดีของชาติ

เป้าหมายของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน **กระทรวงศึกษาธิการ** การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้กำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา ผู้เรียน ดังนี้^{๓๐}

๑. ได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายเกิดความรู้ความชำนาญด้านวิชาการวิชาชีพและเทคโนโลยี

๒. เห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่างๆ และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ใช้ในการพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพสุจริต

๓. รู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีคุณภาวะทางอารมณ์ มีกระบวนการคิด มีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและมีความสุข

๔. ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง มองเห็นช่องทางในการสร้างงาน อาชีพในอนาคตได้เหมาะสมกับตนเอง

๕. พัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม

๖. มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ตลอดจนความเป็นระเบียบ วินัย คุณธรรม และจริยธรรม

สุพัชรา ชิมเจริญ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีเป้าหมาย ดังนี้^{๓๑}

๑. ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เกิดความรู้ ความชำนาญ ทั้งวิชาการและวิชาชีพอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

๒. ผู้เรียนค้นพบความสนใจ ความถนัด และพัฒนาความสามารถพิเศษเฉพาะตัว มองเห็นช่องทางในการสร้างงานอาชีพในอนาคตได้เหมาะสมกับตนเอง

๓. ผู้เรียนเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่างๆ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและประกอบสัมมาชีพ

๔. ผู้เรียนพัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติค่านิยมในการดำรงชีวิตและเสริมสร้างศีลธรรมจริยธรรม

๕. ผู้เรียนมีจิตสำนึกและทำประโยชน์เพื่อสังคม และประเทศชาติ

ขจิต ฝอยทองและกาญจนา ทองอินทร์ เป้าหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีความหมายดังนี้^{๓๒}

๑. ผู้เรียนได้รับประสบการณ์หลากหลาย เกิดความรู้ (Knowledge) ความชำนาญทั้งวิชาการ (academic) และวิชาชีพ (professional)

๒. ผู้เรียนค้นพบความสนใจและความถนัดของตนเองเห็นช่องทางในการสร้างงานอาชีพในอนาคต

๓. ผู้เรียนเห็นคุณค่าของความรู้ สามารถนำเอาประสบการณ์ เพื่อการพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพ

^{๓๐} กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔, หน้า ๒.

^{๓๑} สุพัชรา ชิมเจริญ, การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน, หน้า ๔.

^{๓๒} ขจิต ฝอยทองและกาญจนา ทองอินทร์, “กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช”, วารสารวิชาการ, ๖ (๘) (สิงหาคม ๒๕๕๖): ๕๘-๖๒.

๔. ผู้เรียนพัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยมในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างศีลธรรมและจริยธรรม

๕. ผู้เรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ทำประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศชาติจากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า เป้าหมายการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ความชำนาญด้านวิชาการ วิชาชีพ และเทคโนโลยี ค้นพบศักยภาพของตนเองเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย สามารถมองหาช่องทางในการสร้างงาน อาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง

หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีหลักการจัด ดังนี้^{๓๓}

๑. มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม
๒. จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน และวัฒนธรรมที่ดำรง
๓. บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงการสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และรู้สึกสนุกกับการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน
๔. ใช้กระบวนการจัดกลุ่มในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการ ที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง
๕. จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรมกลุ่ม
๖. มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา
๗. ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษา ถือเป็นหน้าที่และงานประจำโดยคำนึงถึงความปลอดภัย
๘. ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม
๙. มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

สุพัตรา ชิมเจริญ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีหลักการจัด ดังนี้^{๓๔}

๑. กำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม
๒. จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียน
๓. บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริงให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
๔. ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการที่เป็นประโยชน์ และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง
๕. จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม

^{๓๓} กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔, หน้า ๓.

^{๓๔} สุพัตรา ชิมเจริญ, การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน, หน้า ๕.

๖. มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และเป้าหมายของการศึกษา

๗. ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษา ถือเป็นหน้าที่และงานประจำโดยคำนึงถึงความปลอดภัย

๘. ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

๙. มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ขจิต ฝอยทอง และกาญจนา ทองอินทร์ หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน^{๓๕}

๑. กำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

๒. จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียน (ability)

๓. บูรณาการเข้ากับชีวิตจริงให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต (life - long education)

๔. ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการที่เป็นประโยชน์สัมพันธ์กับชีวิตจริงในแต่ละช่วงวัย

๕. จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะกิจกรรม

๖. มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ (Vision) และเป้าหมาย (goal) ของสถานศึกษา

๗. ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ ครูเป็นเพียงที่ปรึกษา

๘. เปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

๙. มีการประเมินผลการจัดกิจกรรมด้วยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องจากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีหลักการจัดดังนี้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ และแนวทางการจัดกิจกรรมที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม โดยคำนึงถึงวัยวุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียน สามารถบูรณาการกับชีวิตจริงได้โดยผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการมีครูเป็นที่ปรึกษา เปิดโอกาสให้พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ชุมชนหรือองค์กร มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

แนวทางจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องจัดทำขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องใช้วางแผนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างสอดคล้องตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๕๑ เหมาะสมกับความพร้อมของชุมชน ตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน

^{๓๕} ขจิต ฝอยทอง, “กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔”, วารสารวิชาการ, ๖ (๘) (สิงหาคม ๒๕๕๖): ๕๘-๖๒.

ตลอดจนวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา โดยมีกระบวนการจัดทำหลักสูตร หลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังนี้^{๓๖}

๑. ศึกษาวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

๒. ศึกษาข้อมูลสารสนเทศ เช่น สภาพความพร้อมของโรงเรียน สภาพของชุมชนท้องถิ่น สภาพปัญหา และความต้องการของผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

๓. วางแผนและจัดแผนการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยกำหนดวัตถุประสงค์กระบวนการวิธีดำเนินการ สื่อ/อุปกรณ์ และการประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

๔. กำหนดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูที่ปรึกษา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๕. กำหนดการประเมินและเกณฑ์การประเมิน การผ่านกิจกรรมแต่ละภาคเรียนชั้นปี และช่วงชั้นให้เป็นไปตามสถานศึกษากำหนด เพื่อให้การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประสบผลสำเร็จ บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มากขึ้น นอกจากจะต้องมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแล้ว สถานศึกษาจะต้องมีการกำหนดครูผู้รับผิดชอบ มีการนิเทศ ติดตามผล และประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

ขจิต ฝอยทอง และกาญจนา ทองอินทร์ กล่าวว่า แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีดังนี้^{๓๗}

๑. จัดกิจกรรมให้ส่งเสริมเกื้อกูลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระทั้ง ๘ กลุ่ม เช่น โครงการรักษ์วัฒนธรรมไทย

๒. จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัด ตามธรรมชาติของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชุมชนภูมิปัญญา ชุมชนดนตรีไทย เป็นต้น

๓. จัดกิจกรรมให้ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี รักษาดินแดนและเพื่อนเตือนเพื่อน เป็นต้น

๔. จัดกิจกรรมให้บริการด้านต่างๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เช่น บริการห้องสมุด สหกรณ์ พยาบาล เป็นต้นจากข้อความข้างต้น

^{๓๖} กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔, หน้า ๔.

^{๓๗} ขจิต ฝอยทอง และกาญจนา ทองอินทร์, “กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔”, วารสารวิชาการ, (๒๕๕๖): ๕๘-๖๒.

สรุปได้ว่า แนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีแนวการจัดตั้งนี้จัดให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๕๑ เหมาะสมกับความพร้อมของชุมชน ตามความสนใจของผู้เรียน ตามถนัด ตามธรรมชาติของผู้เรียน โดยสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งต้องกำหนดครูผู้รับผิดชอบ มีนิเทศ ติดตามผล และประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๒.๔ แนวคิดด้านความรับผิดชอบ

พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า ความรับผิดชอบ คือการยอมรับรู้แล้วกระทำตอบสนองด้วยความสมัครใจต่อสิ่งที่ต้องกระทำในฐานะที่เป็นหน้าที่ของตน ไม่ใช่เพียงแค่คิดหรือรับอยู่ในใจ^{๓๘}

พระเมธีธรรมาภรณ์ กล่าวถึงความรับผิดชอบว่า เกิดจากความสำนึกมีความตระหนักรู้ในหน้าที่และคิดจะทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ด้วยความเต็มใจ ความรับผิดชอบหมายถึง การแสดงออกถึงความมุ่งมั่น ในการปฏิบัติหน้าที่ของนักเรียน ทั้งในส่วนที่ศึกษาเล่าเรียน ในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา^{๓๙}

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายความรับผิดชอบว่า หมายถึง ยอมรับผลทั้งที่ดีและไม่ดีในกิจการที่ตนได้ทำลงไปหรืออยู่ในความดูแลของตน^{๔๐}

กรมวิชาการ ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความสนใจความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายามละเอียดรอบคอบเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสียทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น^{๔๑}

หน่วยศึกษานิเทศก์ ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง การมีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การทำงานให้บรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมายยอมรับผลการกระทำนั้น และพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจำแนกความรับผิดชอบไว้เป็น ๔ ด้าน คือ ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน ความรับผิดชอบ ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ความรับผิดชอบต่อครอบครัว และความรับผิดชอบต่อสังคม^{๔๒}

ก่อ สวัสดิ์พานิช กล่าวว่าความรับผิดชอบ หมายถึง การควบคุมตนเองให้ปฏิบัติหน้าที่ได้ผลสมบูรณ์ ทั้งนี้รวมถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้ถูกต้องตามเกณฑ์ด้วย คนที่มีความรับผิดชอบย่อมเป็นที่น่าเชื่อถือของคน คุณสมบัติด้านความรับผิดชอบจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้เกิดความสัมพันธอันดีของมนุษย์^{๔๓}

^{๓๘} พุทธทาสภิกขุ, การเสริมสร้างจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่น, หน้า ๓๗๖.

^{๓๙} พระเมธีธรรมาภรณ์, (ประยูร ธมมจิตโต), พุทธศาสนากับปรัชญา, หน้า ๕๙-๖๗.

^{๔๐} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, หน้า ๙๔๔.

^{๔๑} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านการควบคุมตนเองได้และความรับผิดชอบ, หน้า ๘.

^{๔๒} หน่วยศึกษานิเทศก์, ชุดการสอนการปลูกฝังและการสร้างค่านิยมพื้นฐานเรื่องความรับผิดชอบ, (กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๖๒.

^{๔๓} ก่อ สวัสดิ์พานิช, วัยรุ่นและการปรับปรุงบุคลิกภาพ, หน้า ๕๔.

จำเนียร ช่วงโชติ และคนอื่นๆ อธิบายความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ลักษณะนิสัยทัศนคติของบุคคล ซึ่งเป็นเครื่องผลักดันให้ปฏิบัติตามระเบียบเคารพสิทธิของผู้อื่น ทำตามหน้าที่ของตนและมีความซื่อสัตย์สุจริต^{๔๔}

ภิญโญ สาร อธิบายว่าความรับผิดชอบ หมายถึง อำนาจชนิดหนึ่งในจิตใจของคนซึ่งสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้บุคคลบางคนเกิดความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะกระทำการใดตรงกันข้ามกับทำนองคลองธรรมหรือหลักปฏิบัติขององค์กรของตนหรือมีโอกาสมองอวกโง่งแต่ไม่โง่งบุคคลนั้นคือคนที่เรียกได้ว่ามีความรู้สึกรับผิดชอบ^{๔๕}

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่าความรับผิดชอบ คือ ความตั้งใจเอาใจใส่ในการเรียนและการปฏิบัติหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความมานะพยายามด้วยความเอาใจใส่เพื่อให้งานนั้นสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหมายเอาไว้ และทำให้เสร็จทันเวลาตามที่นัดหมายเอาไว้ พร้อมทั้งยอมรับในผลงานของตนเองทั้งที่ดีและไม่ดี และนำมาแก้ไขเพื่อให้งานนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กรมสามัญศึกษา ได้แบ่งประเภทของความรับผิดชอบออกเป็น ๔ ด้าน^{๔๖} ด้วยกัน คือ

๑. ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจนประสบผลสำเร็จตามจุดหมาย ด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน เข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่นัดหมาย เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจในบทเรียน ก็พยายามศึกษาค้นคว้า เมื่อทำแบบฝึกหัดผิดก็ยอมรับว่าผิด แล้วพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องด้วยตนเองอยู่เสมอ

๒. ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา รักษาผลประโยชน์ เกียรติยศชื่อเสียงของสถานศึกษา ช่วยกันรักษาความสะอาดของสถานศึกษา ไม่ขีดเขียนฝาผนังห้องเรียน ห้องน้ำ แต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับนักเรียนโรงเรียนอื่น คอยตักเตือนเพื่อนที่จะหลงผิดอันทำให้โรงเรียนเสียชื่อเสียง เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือความช่วยเหลือ ก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนตามความสนใจ และความสามารถของตนเพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน เช่นเป็นนักกีฬา แต่งคำขวัญ เรียงความ และอื่นๆ

๓. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนตั้งใจช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในบ้านเพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน และรู้จักแสดงความคิดเห็น และปฏิบัติตนเพื่อความสุขและชื่อเสียงของครอบครัว ช่วยแก้ปัญหาการที่สมาชิกไม่เข้าใจกัน ช่วยครอบครัวประหยัดไฟฟ้า น้ำ อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน และอื่นๆ

๔. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและสังคมบำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนและสังคมอย่างเต็มความสามารถ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่จะเป็นภัยต่อสังคม ให้ความรู้ ความสนุกเพลิดเพลินแก่ประชาชนตามความสามารถของตน ช่วยคิดและแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคม

^{๔๔} จำเนียร ช่วงโชติ และคณะ, ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล, หน้า ๕.

^{๔๕} ภิญโญ สาร, การบริหารการศึกษา, หน้า ๑.

^{๔๖} กรมสามัญศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์, ชุดการสอนการปลูกฝังและการสร้างค่านิยมพื้นฐานเรื่องความรับผิดชอบ, หน้า ๖๒-๖๙.

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า องค์ประกอบของความรับผิดชอบประกอบด้วย

๑) ความรับผิดชอบต่อตนเอง คือ การรู้จักหน้าที่ของตนและการทำหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย ไม่ว่าจะเป็น รับผิดชอบต่อการเรียน ตั้งใจเรียนหนังสือ เป็นต้น ๒) รับผิดชอบต่อครอบครัว คือ ช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในบ้านตามที่ได้รับมอบหมายตามสมควรแก่หน้าที่และบทบาทของตน

๒) ความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การที่นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสถาบันของตนเอง ช่วยเหลืองาน สร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน และรักษาชื่อเสียงแก่โรงเรียน รวมไปถึงการให้ความร่วมมือกับชุมชนที่ตนอยู่อาศัย ช่วยสอดส่องดูแลความปลอดภัยและช่วยกันรักษาความสะอาดในชุมชน

ความหมายตามรากศัพท์ ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ ให้ความหมายของความรับผิดชอบ หมายถึง การยอมรับผลทั้งที่ดีและไม่ดีในกิจการที่ตนได้ทำลงไปหรือที่อยู่ในความดูแลของตน

เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร และวรัญ ชาติธรรมรักษ์ อธิบายความหมายของความรับผิดชอบ^{๔๗} หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของตนตามภาวะที่เป็นอยู่และตรงเวลาด้วยความสุจริตลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความเอาใจใส่จดจ่อ ตั้งใจ มุ่งมั่นต่อหน้าที่การทำงาน การศึกษาเล่าเรียน และการเป็นอยู่ของตนเอง และ ผู้อยู่ในความดูแลตลอดจนสังคมอย่างเต็มความสามารถด้วยความผูกพัน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตาม ความมุ่งหมายในเวลาที่กำหนด ยอมรับผลการกระทำทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นรวมทั้งปรับปรุงการปฏิบัติให้ดีขึ้นด้วย

อรรธรณ พานิชปฐมวงศ์ ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่าการตั้งใจที่จะทำงานหรือติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดียอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสียโดยแสดงออกในรูปการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย^{๔๘}

จันทรา พวงยอด ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่าพฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่แสดงออกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของโรงเรียน^{๔๙}

กรมวิชาการ ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่าความสนใจตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายามละเอียดรอบคอบเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสียทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น^{๕๐}

โสภณพรณ อัครราศีระโรจน์ ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่ารู้จักหน้าที่และปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่นยอมรับในการกระทำของตนทั้งที่เป็นผลดีและ

^{๔๗} เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร และวรัญ ชาติธรรมรักษ์, กิจกรรม ๑-๒=Activities 1-2, (กรุงเทพมหานคร: วังอักษร, ๒๕๔๐).

^{๔๘} อรรธรณ พานิชปฐมวงศ์, “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖”, ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๒), หน้า ๕.

^{๔๙} จันทรา พวงยอด, “การพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนพุทธจักรวิทยาโดยใช้กิจกรรมและเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง”, สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

^{๕๐} กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, สารและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๔).

ผลเสียไม่ปิดความผิดให้ผู้อื่นคำนึงถึงความเสียหายที่เกิดจากการกระทำหรือคำพูดของตนและพร้อมที่จะปรับปรุงการกระทำให้ดีขึ้น^{๕๑}

นัยนา จันทมิตร ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่าความสนใจความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายามและละเอียดรอบคอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายรักษาสีทธิและหน้าที่ของตนด้วยความเต็มใจไม่ว่าจะกระทำผิดหรือถูกไม่ปิดความรับผิดชอบไปให้ผู้อื่นและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลยิ่งขึ้นโดยไม่ทอดทิ้งแม้จะมีอุปสรรคนานาประการก็ตามอีกทั้งยังมีความกระตือรือร้นมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จอย่างดีตามความสามารถของบุคคลนั้นเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานต่างๆ จะแสดงพฤติกรรมให้สังเกตได้ เช่น ความสนใจความตั้งใจเอาใจใส่และขยันหมั่นเพียรที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จไม่เลื่องงานติดตามงานและยอมรับผลจากงานที่ตนกระทำโดยมีความพร้อมในการปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้นเสมอ^{๕๒}

ฟลิปโป ได้สรุปความหมายของความรับผิดชอบว่าเป็นความผูกพันในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้และความสำเร็จนี้เกี่ยวข้องกับปัจจัย ๓ ประการคือพันธะผูกพันหน้าที่การงานและวัตถุประสงค์^{๕๓}

วิภา ทาโบราณ ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อเพื่อนในการวิจัยครั้งนี้เน้นความรับผิดชอบ ๒ ด้านคือ^{๕๔}

๑. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในการตรงต่อเวลาการรู้จักหน้าที่ของตน การควบคุมความประพฤติของตน การปรับปรุงตนเองและการรู้จักรักษานามยของตนสามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อเพื่อน

๒. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน การยกย่องชมเชยเมื่อเพื่อนประพฤติตนเหมาะสมและตักเตือนเมื่อเพื่อนกระทำผิด การร่วมมือทำกิจกรรมกับเพื่อน และการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมด้าน ความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อเพื่อน

^{๕๑} โสภภาพรรณ อัครราวีระโรจน์, “ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนโคกลีพิตยาสรรพ์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕), หน้า ๕๘.

^{๕๒} นัยนา จันทมิตร, “ผลของการสอนแบบกิจกรรมโครงการในวิชาภาษาไทยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนมะขามสรรเสริญ จังหวัดจันทบุรี”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗), หน้า ๓๔.

^{๕๓} Flippo, Edwin B, *Principle of Personnel Administration*, (New York: McGraw – Hill Book Company, Inc, 1967), pp. 364-369.

^{๕๔} วิภา ทาโบราณ, “ผลของการได้รับแรงเสริมตามทฤษฎีการวางเงื่อนไขผลการกระทำเพื่อปรับพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์)”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๒).

อ้อยทิพย์ ทองดี ให้ความหมายของความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความเอาใจใส่จดจ่อตั้งใจมุ่งมั่นต่อหน้าที่การงานการศึกษาเล่าเรียนและการเป็นอยู่ของตนเองและผู้อยู่ในความดูแลตลอดจนสังคมอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายในเวลาที่กำหนดยอมรับผลการกระทำทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นรวมทั้งปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น^{๕๕}

สรุปจากความหมายความรับผิดชอบของนักการศึกษา หมายถึง บุคคลที่เอาใจใส่ปฏิบัติงาน หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความซื่อสัตย์ เพียรพยายาม ละเอียดรอบคอบเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย รวมทั้งยอมรับผลการกระทำของตนเอง ทั้งผลดี และผลเสียพยายามปรับปรุงพฤติกรรมในการปฏิบัติหน้าที่การงานให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสามารถวัดได้จากวัดความรับผิดชอบ ทางการเรียนรู้

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

แนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แบ่งเป็น ๕ สาระย่อย ได้แก่

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

ในแต่ละสาระต่างก็มีธรรมชาติของวิชา วัตถุประสงค์ของวิชา เนื้อหาสาระ มโนคติและหลักการของวิชาที่เน้น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ต่างกัน รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็มีจุดเน้นที่ต่างกันบ้าง ดังรายละเอียดของแต่ละสาระดังนี้

แนวทางการจัดการเรียนรู้สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม นับ เป็นสาระหนึ่งในหลักสูตรที่กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนในทุกช่วงชั้น โดยได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ดังนี้

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนัก และปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และดำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือจากมาตรฐานทั้ง ๒ ประการของสาระที่ ๑ ตลอดจนหัวข้อหลักของสาระนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นการเน้นการเรียนการสอนเรื่องพระพุทธศาสนา เป็นส่วนใหญ่

^{๕๕} อ้อยทิพย์ ทองดี, แนวการจัดทำแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง, (เชียงใหม่: โรงเรียนพร้าวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

สำหรับสาระการเรียนรู้แกนกลางของสาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ประกอบด้วย ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ พุทธประวัติหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ การบริหารจัดการและเจริญปัญญา การปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนและมีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สัมมนาและเสนอแนะแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือส่งผลถึงการพัฒนาตน พัฒนาชาติและโลกต่อไป^{๕๖}

จากมาตรฐานทั้ง ๒ ประการของสาระที่ ๑ ตลอดจนหัวข้อหลักของสาระนี้จะเห็นได้ว่าเป็น การเน้นการเรียนการสอนเรื่องของศาสนาที่นักเรียนนับถือ สำหรับในส่วนของพระพุทธศาสนาจะเน้นใน ด้านความรู้ค่านิยม และการปฏิบัติในที่นี้จึงขอเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนสาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยให้รายละเอียดในส่วนของจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาแนวทางการ จัดการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนา การจัดการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนานั้น มุ่งพัฒนา ผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของพระพุทธศาสนา ให้ผู้เรียนมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ตลอดจนสามารถนำ หลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้องทั้งนี้เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดแก่ตนเอง และเกิดแก่สังคมในส่วนรวม ซึ่งความมุ่งหมายนี้ก็เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีที่มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์นั่นเอง

การจัดการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนานั้น

สมน อมรวิวัฒน์ ให้ความเห็น^{๕๗} ว่าถ้าพิจารณา วิธีสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในสมัย พุทธกาล จะพบว่า เป็นการสอนที่ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นการนำพุทธวิธีของพระพุทธองค์ มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนา เพื่อปลูกฝังความเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เยาวชนของประเทศจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่งพุทธวิธีในการสอนนั้น

วศิน อินทสระ อธิบายว่า^{๕๘} หมายถึง วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพุทธบริษัท คือ ภิกษุ ภิกษุณีอุบาสก อุบาสิกา หรือบุคคลทั่วไปทั้งเทวดาและมนุษย์เนื่องจากทรงมีพุทธวิธีหลายประการอัน เหมาะสมแก่ผู้ฟังหรือผู้สนทนาด้วย เมื่อจบการสอนหรือการสนทนาจึงมักจะได้รับผลสมความมุ่ง หมายถึง ผู้ฟังได้บรรลุผลมรรคผลบ้างแสดงตนถึงพระรัตนตรัยเป็นพุทธมามกะบ้าง สดแล้วแต่บารมีหรือ อินทรีย์ของแต่ละคนซึ่งแก่อ่อนไม่เท่ากัน

^{๕๖} กระทรวงศึกษาธิการ, **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**, สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒).

^{๕๗} สมน อมรวิวัฒน์, **การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๓๐), หน้า ๙๐.

^{๕๘} วศิน อินทสระ, **พุทธวิธีในการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑.

วิธีสอนของพระพุทธองค์มีหลายวิธี ซึ่งมีผู้อธิบายและศึกษาไว้พอประมวลได้ดังต่อไปนี้

๑) **วิธีสอนแบบบรรยายพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)** ให้ความเห็นว่า^{๕๙} พระพุทธเจ้านำมาทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ในการแสดงธรรมประจำวัน ซึ่งมีประชาชนหรือพระสงฆ์จำนวนมาก และส่วนมากเป็นผู้มีพื้นความรู้ความเข้าใจกับมีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่แล้วมาฟังเพื่อหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติม และหาความสงบสุขทางจิตใจ นับได้ว่า เป็นคนประเภทและระดับ ใกล้เคียงกัน พอจะใช้วิธีบรรยายอันเป็นแบบกว้าง ๆ ได้ในการสอนแบบบรรยายในสาระพระพุทธศาสนานั้น ผู้สอนควรเริ่มจากการนำเข้าสู่บทเรียน โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เช่น ถ้าจะสอนเกี่ยวกับหลักธรรม อาจให้นักเรียนร้องเพลงเกี่ยวกับหลักธรรมนั้นๆ หรือการสนทนาเกี่ยวกับ เหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อจะโยงเข้าสู่หลักธรรมที่จะเรียน หรือการใช้สื่อประกอบ เช่น การฉายวิดีโอทัศน์ที่เกี่ยวกับหลักธรรมที่จะเรียน เป็นต้นจากนั้น จึงเข้าสู่ขั้นสอน โดยผู้สอนอธิบายหลักการหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ เรื่องที่เรียน เช่น หลักการของหลักธรรมที่จะเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเบื้องต้น เกี่ยวกับหลักธรรมนั้นๆ เสียก่อน จากนั้นอาจยกตัวอย่างประกอบ หรือตั้งคำถามผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์หาเหตุผล จนเกิดความเข้าใจและนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป ขั้นตอนต่อไป คือการสรุป เป็นขั้นที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุป สิ่งที่ได้เรียนไปแล้วเพื่อให้ เกิดมิติที่ถูกต้อง

ครูสังคมศึกษาที่สอนสาระพระพุทธศาสนาสามารถนำวิธีการบรรยายมาใช้ในการเรียนการสอนในห้องเรียนได้โดยอธิบายเนื้อหาให้กระจ่างชัดทั้งนี้อาจมีสื่อการสอนประกอบหรือมีการอุปมาอุปไมยเพื่อให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาที่เป็นนามธรรมที่เข้าใจยากให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

๒) **วิธีสอนแบบไตรสิกขาท่านพุทธทาสภิกขุ** อธิบายว่า^{๖๐} ไตรสิกขา หมายถึงศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของปัญญา ปัญญาเป็นเครื่องตัดรากของความทุกข์ศีล สมาธิปัญญาจึงต้องอาศัยกันและกัน ในการแก้ปัญหาและเมื่อมีปัญหา ปัญญาก็คุม ศีล สมาธิให้อยู่ในอำนาจได้

สุมน อมรวิวัฒน์ ได้ให้แนวของวิธีสอนแบบไตรสิกขาว่าเป็นการสอนที่ประกอบ ด้วยขั้นตอนในการศึกษา ๓ ขั้นได้แก่ขั้นศีล เป็นการควบคุมให้ผู้เรียนอยู่ในระเบียบวินัยทั้งทางกาย และวาจา ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย เป็นปกติ พร้อมทั้งจะเรียนขั้น สมาธิให้นักเรียนรวบรวมจิตใจ ความคิดให้แน่วแน่ เป็นจุดเดียว ผู้เรียนตัด สิ่งรบกวนอื่นๆ ออกจากความคิดและจิตใจขั้นปัญญา เป็นขั้นที่นักเรียนใช้สมาธิ การมีจิตแน่วแน่ ทำความเข้าใจปัญหา แก้ไขปัญหาจนเกิดความรู้แจ้ง เข้าใจแก้ปัญหาได้เกิดการเรียนรู้ เกิดปัญญาญาณขึ้นในตนเอง มีมโนทัศน์ในเรื่องนั้นได้ถูกต้องตามเป็นจริงการสอนแบบไตรสิกขาจะ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เกิดความเข้าใจ และนำความรู้ที่นำมาแก้ปัญหาของตนต่อไป^{๖๑}

๓) **วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉาพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)** ได้อธิบายว่า การสอนแบบสากัจฉา หรือสนทนานั้น วิธีนี้น่าจะเป็นวิธีที่ทรงใช้บ่อย ไม่น้อยกว่าวิธีใด ๆ โดยเฉพาะในเมื่อผู้ มาเฝ้า หรือทรงพบนั้น ยังไม่ได้เลื่อมใสในพระศาสนา ยังไม่รู้ไม่เข้าใจหลักธรรม ในการสนทนาพระพุทธเจ้า

^{๕๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธวิธีการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๔๖.

^{๖๐} พุทธทาสภิกขุ, **พุทธจริยธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร, ๒๕๑๖).

^{๖๑} สุมน อมรวิวัฒน์, **พุทธวิธีการสอน เอกสารการประชุมทางวิชาการพระพุทธศาสนากับการศึกษาในประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๑๓), หน้า ๔๗-๔๘.

มักจะทรงเป็นฝ่ายถามนำ คู่สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจธรรมและเลื่อมใสศรัทธาในที่สุด แม้ในหมู่พระสาวก พระองค์ก็ทรงใช้วิธีนี้ไม่น้อยและทรงส่งเสริมให้สาวกสนทนาธรรมกัน

สมณ อมรวิวัฒน์ ได้ให้แนวคิดที่ว่าธรรมสากัจฉา หมายถึง การสนทนาธรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปรายปัญหา การแสวงหาเหตุผล คัดค้าน คัดค้าน หรือคล้อยตาม การปุจฉาวิสัชนา การโต้แย้งทางวิชาการ การซักถามและแก้ปัญหา พุทธวิธีสอนนี้ใช้กันมาแต่ครั้งพุทธกาลแล้ว การสอนแบบธรรมสากัจฉา เป็นการสอนเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิดแก้ปัญหา เป็นคนมีเหตุผล และช่วยให้ผู้เรียนได้แนวคิดทางธรรม และได้ฝึกฝนอย่างจริงจัง^{๖๒}

การสอนสาระพระพุทธศาสนา ครูสังคมศึกษาสามารถนำแนวการสอนแบบธรรมสากัจฉาไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้นักเรียนสนทนากันจนเกิดความรู้ทางธรรม นับเป็นการฝึกให้นักเรียนมีคุณลักษณะรู้จักคิดแก้ปัญหาอย่างถูกวิธี ๔) วิธีสอนแบบอริยสัจสี่ เป็นวิธีการสอนที่พระพุทธองค์ทรงนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ในการสอนพุทธบริษัท สำหรับความหมายของอริยสัจ นั้นอริยะ หมายถึง บุคคลผู้บรรลุดุจธรรมวิเศษ ส่วนคำ ว่า สัจจะ หมายถึง ความรู้เรื่องแห่งความจริง ดังนั้น อริยสัจ จึงหมายถึง ความจริงของพระอริยะหรือความจริงอันประเสริฐ เป็นชื่อธรรมสำคัญหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนา ๔ ประการ อันได้แก่ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค

สาโรช บัวศรี ได้อธิบายวิธีสอนตามขั้นทั้ง ๔ ของอริยสัจไว้ดังนี้^{๖๓}

๑. ขั้นกำหนดปัญหา (หรือขั้นทุกข์) ครูช่วยนักเรียนให้ได้ศึกษาพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเองด้วยความรอบคอบและพยายามกำหนดขอบข่ายของปัญหาที่ผู้เรียนจะต้องคิดแก้ไขให้ได้

๒. ขั้นตั้งสมมติฐาน (หรือขั้นสมุทัย) โดยครูช่วยนักเรียนให้ได้พิจารณาด้วยตนเองว่าสาเหตุของปัญหาที่ยกมากล่าวในขั้นที่ ๑ นั้นมีอะไรบ้างช่วยผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจเข้าใจว่าในการแก้ปัญหาใดๆ นั้นจะต้องกำจัดหรือดับที่ต้นตอหรือแก้ที่สาเหตุของปัญหาเหล่านั้นและช่วยผู้เรียนให้คิดว่าการแก้ปัญหาที่สาเหตุนั้นอาจจะกระทำอะไรได้บ้างคือให้กำหนดสิ่งที่จะทำให้กระทำนี้เป็นข้อๆ

๓. ขั้นการทดลองและเก็บข้อมูล (หรือขั้นนิโรธ) สัจฉิกิริยา หมายถึง การทำให้แจ้งหรือทำให้บรรลุจุดหมายที่ต้องการทำอย่างไรจึงจะทำให้แจ้งได้เมื่อทดลองได้ผลประการใดต้องบันทึกผลของการทดลองแต่ละอย่างไว้เพื่อพิจารณาขั้นต่อไป

๔. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (หรือขั้นมรรค) จากการทดลองกระทำด้วยตนเองหลายๆ อย่างนั้นย่อมจะได้ผลออกมาให้เห็นชัดผลบางประการจะชี้ให้เห็นว่าแก้ปัญหาไม่ได้เลยผลบางประการนี้ชี้ให้เห็นว่าแก้ปัญหาได้แต่ไม่ค่อยชัดเจนนักผลที่ถูกต้องจะชี้ให้เห็นว่าแก้ปัญหาได้แน่นอนแล้วและได้บรรลุจุดหมายแล้วได้แนวทางหรือข้อปฏิบัติที่ต้องวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้บันทึกไว้ในขั้นที่ ๓ นั้นจนเห็นแจ่มแจ้งว่าทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหาได้ที่กำหนดในขั้นที่ ๑ ได้สำเร็จ

^{๖๒} สมณ อมรวิวัฒน์, การประยุกต์พุทธวิธีการสอนในหนังสือจุดเสริมประสิทธิภาพ เทคนิคและวิธีการสอนในระดับประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๘), หน้า ๕๐.

^{๖๓} สาโรช บัวศรี, วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ ในศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ ภาค ๒ ระบบการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๖), หน้า ๖๗

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวจะทำให้เห็นว่าสิ่งใดแก้ปัญหาได้จริงต่อไปก็ให้สรุปการกระทำที่ได้ผลนั้นไว้เป็นข้อๆ หรือเป็นระบบหรือเป็นแนวทางปฏิบัติแล้วลงมือกระทำหรือปฏิบัติอย่างเต็มที่ตามแนวทางนั้นโดยทั่วกัน

การสอนแบบอริยสัจสี่เป็นวิธีสอนวิธีเดียวกับการแก้ปัญหาหรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั่นเองซึ่งมีขั้นตอนในขั้นของการกำหนดปัญหาขั้นกำหนดสมมติฐานขั้นการทดลองและการแก้ปัญหาขั้นการวิเคราะห์และขั้นสรุปผลในการสอนสาระพระพุทธศาสนาครูสังคัมศึกษาสามารถนำวิธีดังกล่าวมาใช้สอนได้ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีเหตุผลรวมทั้งสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๕) วิธีสอนแบบปจฉาวิสัชนา เป็นวิธีสอนที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ถ้าศึกษาจากพระพุทธประวัติจะเห็นว่าพระองค์ทรงแสดงอนันตลักขณสูตรซึ่งทรงตรัสถามความเห็นของพระปัญจวัคคีย์นั้นก็เป็นลักษณะของการถามตอบ

วิธีสอนแบบปจฉาวิสัชนา หมายถึงวิธีสอนที่ใช้การถาม – ตอบระหว่างผู้สอนกับนักเรียน โดยผู้สอนเป็นผู้ถามนักเรียนเป็นผู้ตอบหรือนักเรียนเป็นผู้ถามนักเรียนเป็นผู้ตอบเพราะในการถาม-ตอบนี้ผู้สอนจะไม่ตอบคำถามเองแต่จะกระตุ้นเร้าหรือส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันตอบเป็นวิธีทำให้นักเรียนเกิดปัญญารู้นในตนเองคิดเป็นทำเป็นแก้ปัญหาเป็น^{๖๔}

๖) วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนตามแนวพุทธศาสตร์วิริยอุตสาหะ ได้พัฒนาระบบการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวนขึ้นโดยมีแนวคิดว่าการสืบสวนสอบสวนเป็นกระบวนการหาความจริงและวิธีแก้ปัญหาด้วยการตั้งคำถามในแนวกระบวนการวิทยาศาสตร์ทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อนำไปสู่การควบคุมสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ทั้งทางวัตถุทางสังคมและทางจิตใจวิธีวิทยาศาสตร์ทางธรรมมุ่งพัฒนาความเข้าใจและเพื่อการควบคุมสิ่งแวดล้อมภายนอกของมนุษย์ในทางวัตถุกระบวนการวิทยาศาสตร์มีทั้งทางโลกและทางธรรม^{๖๕}

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามแนวการสืบสวนสอบสวนมีดังนี้

ขั้นที่ ๑ การเห็นปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา

ขั้นที่ ๒ การเสนอเหตุผลแห่งปัญญาในรูปของการตั้งสมมติฐาน

ขั้นที่ ๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ ๔ การทดสอบสมมติฐานด้วยข้อมูล

ขั้นที่ ๕ การสรุปผล

ในการสอนสาระพระพุทธศาสนาครูสังคัมศึกษาซึ่งก็ใช้การสอนแบบสืบสวนสอบสวนในการสอนสาระต่างๆในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมมาแล้วการนำวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนมาใช้สอนจะทำให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็นโดยเฉพาะปัญหาทางธรรม

^{๖๔} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗๓-๑๗๔.

^{๖๕} วิริยอุตสาหะ, ระบบการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวนตามแนวพุทธศาสตร์ ภาค ๒ ระบบการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กราฟิการ์ต, ๒๕๖๖), หน้า ๕๙.

๗) **วิธีสอนแบบเบญจชั้น** การสอนแบบเบญจชั้นเป็นการนำเอาหลักธรรมเรื่องชั้น ๕ อันได้แก่รูปเวทนาสัญญาสังขารและวิญญาณมาประยุกต์ในการสอนโดยเรียงกลุ่มได้พัฒนาการสอนแบบเบญจชั้นอย่างเป็นระบบ

สำหรับขั้นตอนการสอนแบบเบญจชั้นมีดังนี้^{๖๖}

๑. **ขั้นกำหนดและเสนอสิ่งเร้า (ขั้นรูป)** โดยครูกำหนดสิ่งเร้าเป็นสิ่งที่สัมผัสรับรู้แล้วเกิดอารมณ์ความรู้สึกเป็นสถานการณ์หลายๆสถานการณ์

๒. **ขั้นรับรู้ (ขั้นเวทนา)** ครูควบคุมสิ่งเร้าให้นักเรียนสัมผัสโดยอายตนะทั้ง ๖ ให้ถูกช่องทางการรับรู้อย่างแท้จริงและใช้คำถามการเรียนการสอนทางรับรู้

๓. **ขั้นวิเคราะห์เหตุผลและสังเคราะห์ความรู้สึกล (ขั้นสัญญา)** ครูตั้งคำถามให้นักเรียนเพื่อให้แยกแยะว่ามีอะไรเกิดขึ้นใครทำอะไรที่ไหนเมื่อไรผลเป็นอย่างไรใช้คำถามเพื่อให้นักเรียนสรุปความรู้สึกขั้นต้นที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ

๔. **ขั้นตัดสินความดีงาม (ขั้นสังขาร)** เป็นขั้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความผิดความถูกความดีงามความชั่วร้ายความเหมาะสมควรประพฤติและไม่ควรประพฤติ

๕. **ขั้นก่อเกิดอุปนิสัยหรือคุณธรรมฝังใจ (ขั้นวิญญาณ)** เป็นขั้นใช้คำถามเพื่อโน้มนำความดีหรือความรู้สึกอันชอบธรรมเข้ามาไว้ในใจของตนเป็นคำถามให้นักเรียนตอบโดยคำนึงถึงตนเองเป็นที่ตั้ง

การสอนแบบเบญจชั้นนี้ครูสังคัมศึกษาสามารถนำไปใช้ในการสอนสาระพระพุทธศาสนาเพราะเป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมตลอดจนค่านิยมที่พึงประสงค์โดยฝึกให้คิดตัดสินใจด้วยตนเองเป็นการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ

๘) **วิธีสอนตามหลักพุทธ** พุทธแปลตามศัพท์ หมายถึง การได้สดับมากเป็นวิธีการเรียนรู้จากคำบอกเล่าและในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นมงคลอย่างหนึ่งในมงคล ๓๘ ประการ^{๖๗}

สมน อมรวิวัฒน์ ได้นำหลักพุทธมาจัดเสนอเป็นกระบวนการเรียนการสอนโดยมีขั้นตอนดังนี้^{๖๘}

ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างศรัทธา

๑.๑ การจัดบรรยากาศของชั้นเรียนให้เหมาะสม

๑.๒ บุคลิกภาพของครูและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์

๑.๓ การเสนอสิ่งเร้าและการสร้างแรงจูงใจใฝ่รู้

^{๖๖} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, หน้า ๑๗๖.

^{๖๗} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใน หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๕), หน้า ๒๙.

^{๖๘} อ้างแล้ว.

ขั้นตอนที่ ๒ การสอนตามหลักพหุสุต

- ๒.๑ การฝึกหัดฟังพูดอ่านเขียนเพื่อให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ
- ๒.๒ การฝึกปรือเพื่อจับประเด็นสาระและจดจำ
- ๒.๓ การฝึกฝนฝึกทักษะหรือฝึกปฏิบัติจนคล่องแคล่วและชัดเจน
- ๒.๔ การฝึกคิดพิจารณาเข้าใจแจ่มแจ้งการฝึกคิดนี้พระพุทธเจ้าได้ทรงให้วิธีคิดไว้หลายวิธีครูสามารถเลือกนำวิธีคิดแบบต่างๆ มาใช้โดยเฉพาะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ
- ๒.๕ การฝึกสรุปสาระความรู้เป็นหลักการด้วยความเข้าใจแจ่มแจ้งและนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

ขั้นตอนที่ ๓ การมองเห็นและการประเมินของกัลยาณมิตร

- ๓.๑ การวัดและประเมินตนเองของนักเรียน
- ๓.๒ การวัดและประเมินโดยเพื่อนนักเรียน
- ๓.๓ การวัดและประเมินโดยครู
- ๓.๔ การซ่อมเสริมและช่วยเหลือกันฉันท์กัลยาณมิตรเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่พบจากการประเมิน

การสอนตามหลักพหุสุตนี้สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างแท้จริงโดยสามารถสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน

๙) **วิธีสอนแบบอุปมาอุปไมย** วิธีอุปมาอุปไมยเป็นพุทธวิธีที่สำคัญอย่างหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงใช้ในการเทศนาซึ่งช่วยการรับรู้ของเหล่าสาวกให้เข้าใจพุทธธรรมแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น

วิธีสอนแบบอุปมาอุปไมย หมายถึง วิธีสอนโดยการบรรยายเนื้อหาเปรียบเทียบกับคนสัตว์หรือสิ่งของเพื่อให้เด็กนักเรียนเข้าใจและมองเห็นภาพเกิดมโนทัศน์ง่ายชัดเจนและสมจริงใช้วิธีการบรรยายอธิบายเนื้อหาที่เป็นนามธรรมหรือเรื่องที่เข้าใจยากเปรียบเทียบกับสิ่งที่นักเรียนจะเข้าใจและมองเห็นเป็นรูปธรรมได้ในการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยจะต้องเลือกตัวอย่างสิ่งของที่นำมาเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยที่ชัดเจนและตรงกับเนื้อหาตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนเรื่องนั้นๆ มากที่สุด^{๖๙}

สำหรับขั้นตอนการสอนแบบอุปมาอุปไมยพอประมวลได้ดังนี้

- ๑) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
- ๒) ชี้นำดำเนินการสอนโดยผู้สอนอธิบายเนื้อหาเช่นข้อธรรมะพร้อมทั้งเปรียบเทียบโดยการยกตัวอย่างหรืออุปมาอุปไมยเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหายิ่งขึ้น
- ๓) ชี้นำสรุปบทเรียน

๑๐) **วิธีสอนตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์** กระบวนการเผชิญสถานการณ์เป็นกระบวนการสมัยใหม่ที่ประยุกต์มาจากวิธีสอนของพระพุทธเจ้าสามารถนำมาจัดกระบวนการสอนได้หลากหลายมีความเห็นว่าการศึกษาย่อมสัมพันธ์สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตวิถีชีวิตมนุษย์ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงการขัดแย้งมีสุขมีทุกข์มีความหวังผิดหวังเป็นธรรมดาผู้เรียนควรมีโอกาสได้เรียนรู้วิถีทางชีวิตที่สัมพันธ์กับวิถีการศึกษา^{๗๐}

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๓.

^{๗๐} สุมน อมรวิวัฒน์, การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ, หน้า ๓๐.

การจัดกระบวนการเรียนรู้จึงต้องสร้างสมรรถภาพให้ผู้เรียนสามารถเผชิญผลสัมฤทธิ์
วิธีการและแก้ปัญหาได้

สมน อมรวิวัฒน์ ได้เสนอการผสมผสานวิธีการต่างๆ เพื่อสามารถแก้ปัญหาได้โดยใช้
กระบวนการเผชิญสถานการณ์ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอนดังนี้^{๗๑}

๑. การรวบรวมข่าวสารข้อมูลข้อเท็จจริงความรู้และหลักการ
๒. การประเมินค่าและประโยชน์
๓. การเลือกและตัดสินใจ
๔. การปฏิบัติ

จากพุทธวิธีในการสอนที่กล่าวมาข้างต้นครูสังคัมศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการ
จัดการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสม

แนวทางการจัดการเรียนรู้สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตใน สังคม

การจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมซึ่งเป็น
สาระที่ ๒ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ นั้นเป็นสาระที่มุ่งพัฒนาความเป็นพลเมืองดีของผู้เรียนในที่นี่จะให้
รายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมาของการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดีคุณลักษณะของความเป็น
พลเมืองดีเนื้อหาสาระเพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา
ลักษณะความเป็นพลเมืองดีซึ่งสาระในบทนี้จะช่วยให้ครูสังคัมศึกษาเข้าใจการจัดการเรียนการสอนสาระ
หน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมและนำไปสู่การปฏิบัติโดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการ
เรียนการสอนในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมในสาระที่ ๒ ซึ่งสอดคล้องเนื้อหาการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี
โดยตรงได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ๒ มาตรฐานด้วยกันดังนี้^{๗๒}

มาตรฐานส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีมีค่านิยมที่ดีงามและ
ธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทยดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐานส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันยึดมั่นศรัทธาและธำรง
รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

^{๗๑} สมน อมรวิวัฒน์, การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ทักษะกระบวนการเผชิญ
สถานการณ์ โครงการกิตติเมธีสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, (นนทบุรี: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒), หน้า ๕๕-๖๐.

^{๗๒} กระทรวงศึกษาธิการ, ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, สำนักวิชาการและ
มาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

จากมาตรฐานทั้งสองข้อมีจุดเน้นต่างกันคือมาตรฐาน ส ๒.๑ เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีส่วนมาตรฐาน ส ๒.๒ เน้นผู้เรียนให้เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันจากมาตรฐานทั้ง ๒ ข้อได้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้แกนกลางไว้ในทุกระดับชั้นโดยมีหัวข้อสำคัญๆ เป็นต้นว่า

- การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวโรงเรียนสังคมประเทศชาติ
- ลักษณะความสามารถและลักษณะความดีของตนเองและผู้อื่น
- การปฏิบัติตามเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
- การเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น
- สิทธิขั้นพื้นฐานสิทธิมนุษยชน
- กฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน
- โครงสร้างของครอบครัวโรงเรียนสังคม
- ความสัมพันธ์ของบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกของครอบครัวโรงเรียนสังคมประเทศชาติ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดี หรือการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมซึ่งเป็นสาระที่ ๒ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ นั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงต้องมุ่งจัดกิจกรรมในหลายๆ ลักษณะทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยกิจกรรมที่ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีพัฒนาเจตคติและจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีตลอดจนมีทักษะและความสามารถในการที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่ตนเป็นสมาชิกได้อย่างมีความสุข

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งสามด้านด้วยกันโดยจัดกิจกรรมที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญเช่นกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการสาธิตการอภิปรายการแสดงบทบาทสมมุติการใช้เกมจำลองสถานการณ์การแก้ปัญหาการสืบจนสอบสวนเป็นต้นกิจกรรมดังกล่าวมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ความเป็นพลเมืองดีการพัฒนาทักษะความสามารถโดยเฉพาะทักษะการคิดและการตัดสินใจซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของการเป็นพลเมืองดีที่มีคุณภาพ

แนวทางการจัดการเรียนรู้สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

ในสาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์นั้นนับเป็นสาระสำคัญสาระหนึ่งในหลักสูตรที่กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนในทุกชั้นปีคือระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ โดยสาระเศรษฐศาสตร์ได้เน้นเรื่องการผลิตการแจกจ่ายและการบริโภคสินค้าและบริการการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพและการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน^{๗/๓}

^{๗/๓} อ่างแล้ว.

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้สำหรับสาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ ไว้ดังนี้

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ารวมทั้งเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

การสอนวิชาเศรษฐศาสตร์นั้นครูสังคมศึกษาสามารถนำวิธีการทางเศรษฐศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ในห้องเรียนได้คือวิธีการศึกษาโดยวิธีอนุมาน (deductive method) และวิธีการศึกษาโดยวิธีอุปมาน (inductive method)

วิธีอนุมาน หมายถึง การมีหลักกฎเกณฑ์เป็นตัวตั้งแล้วนำสิ่งที่ต้องการพิสูจน์เข้าไปเทียบ ถ้าสอดคล้องกันก็เป็น “จริง” ถ้าไม่สอดคล้องกันก็เป็น “เท็จ” ส่วนวิธีอุปมาน หมายถึง การที่เราหาหลักการโดยใช้ข้อมูลหรือประสบการณ์เพื่อให้เกิดการสรุปเป็นหลักได้ว่าสิ่งที่ศึกษานั้นมีแนวโน้มว่าจะเป็นจริงหรือเป็นเท็จ

การนำวิธีการศึกษาโดยวิธีอนุมานมาใช้ในการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์นั้นครูผู้สอนจะเริ่มจากการกำหนดกฎทฤษฎีหลักการหรือแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ขึ้นมาก่อนแล้วให้นักเรียนช่วยกันหาข้อมูลหลักฐานรวมทั้งข้อเท็จจริงมาพิสูจน์หรือทดสอบว่ากฎทฤษฎีหลักการหรือแบบจำลองที่ตั้งไว้นั้นถูกต้องหรือไม่

ส่วนวิธีการศึกษาโดยวิธีอุปมานครูผู้สอนจะให้ผู้เรียนหาข้อมูลปรากฏการณ์ต่างๆหรือประสบการณ์ของผู้เรียนเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจเพื่อมาเป็นข้อสรุปแล้วตั้งเป็นกฎหรือทฤษฎีเพื่อนำไปอธิบายเหตุการณ์อื่นๆ ต่อไป

วิธีการสอนแบบอนุมานและอุปมานนี้เหมาะที่จะนำมาใช้ในการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์อย่างมากเพราะจะช่วยฝึกผู้เรียนให้เป็นคนช่างสังเกตมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และคิดอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับสภาพหรือปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในสังคมและสามารถใช้หลักการกฎหรือทฤษฎีเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอื่นๆ

แนวทางการจัดการเรียนรู้สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในส่วนของสาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ ๓ ข้อคือ

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมายความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทยวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยมีความรักความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

จากมาตรฐานดังกล่าวจึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาสาระประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์วิธีการทางประวัติศาสตร์พัฒนาการของของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบันความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีตบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีตความเป็นมาของชาติไทยวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยแหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในสาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์จะจัดให้แก่ผู้เรียนในทุกชั้นปี

แนวทางการจัดการเรียนการสอนสาระประวัติศาสตร์ การสอนประวัติศาสตร์อาจสอนโดยวิธีการเน้นข้อเท็จจริงเป็นหลัก (Information oriented approach) กับวิธีการที่เน้นผู้เรียนเป็นหลัก (student oriented approach)

วิธีการที่เน้นผู้เรียนเป็นหลักนับเป็นวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพถ้าเป็นการสอนที่เน้นข้อเท็จจริงผู้สอนจะสอนได้ไม่หมดเพราะข้อเท็จจริงหรือปัญหาของโลกหรือของแต่ละชาติมีมากและซับซ้อนยิ่งขึ้นการสอนเพียงข้อเท็จจริงอาจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรดังที่มีผู้วิจารณ์ว่าการสอนประวัติศาสตร์นั้นถ้าครูสอนให้นักเรียนจดจำเหตุการณ์ชั่วประวัติปี พ.ศ. อย่างเดียวข้อมูลเหล่านี้ผู้เรียนอาจลืมและไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ดังนั้นการสอนประวัติศาสตร์จึงควรเน้นผู้เรียนเป็นหลักพยายามพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดวิพากษ์วิจารณ์ข้อมูลหรือหลักฐานในอดีตหรือเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล

การสอนประวัติศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นหลักมีอยู่หลายวิธีด้วยกันที่ครูสามารถนำมาใช้สอนในห้องเรียนได้ในที่นี้จะเน้นวิธีที่สำคัญที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการศึกษาหาความรู้ซึ่งครูสามารถนำวิธีการนั้นมาใช้เป็นแนวในการเรียนการสอนได้ ได้แก่

๑) วิธีการทางประวัติศาสตร์ ในการสอนสาระประวัติศาสตร์ผู้สอนอาจนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ประกอบด้วยขั้นตอน ๖ ขั้นตอนคือ

- (๑) การสะสมข้อเท็จจริงหรือข้อมูลต่างๆ
- (๒) การคัดเลือกข้อเท็จจริง
- (๓) การประเมินความสำคัญของข้อเท็จจริง
- (๔) การแจกแจงข้อเท็จจริงเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
- (๕) การตีความ
- (๖) การเรียบเรียง

วิธีการดังกล่าวครูสังคมศึกษาสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนในห้องเรียนได้อย่างน่าสนใจเพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลโดยเฉพาะขั้นตอนของการประเมินความสำคัญของข้อเท็จจริงหรือการวิพากษ์ขั้นตอนการตีความเป็นต้นการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์จะเน้นให้ผู้เรียนฝึกหัดการประเมินคุณค่าของหลักฐานให้ผู้เรียนฝึกการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ

๒) วิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า หลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรล้วนมีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์แต่ในบางครั้งหลักฐานอาจมีไม่เพียงพอทำให้การค้นคว้างานของนักประวัติศาสตร์ไม่สมบูรณ์นักประวัติศาสตร์จึงใช้วิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) เพื่อการค้นคว้าหาข้อมูลประกอบทำให้งานศึกษาค้นคว้าของนักประวัติศาสตร์สมบูรณ์และน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

วิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่าเป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้สอนสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ การสอนสาระประวัติศาสตร์ในโรงเรียนผู้สอนส่วนใหญ่มักใช้วิธีการบรรยายเนื้อหาทำให้นักเรียนเห็นว่าประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องท่องจำน่าเบื่อหน่ายเป็นวิชาที่ศึกษาแต่เรื่องของอดีตที่อยู่ห่างไกลชีวิต ประวัติศาสตร์จึงดูด้อยค่าไปดังนั้นผู้สอนจึงต้องทำให้วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่น่าสนใจและมีชีวิตชีวา การนำวิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่ามาใช้ในห้องเรียนอาจทำให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ เมคาฟฟีสตันและเดวิสได้ชี้ให้เห็นว่าวิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่าจะช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นไม่เฉื่อยชา และนักเรียนจะรู้สึกเหมือนว่าข้อมูลทางประวัติศาสตร์มีอยู่รอบตัวเขา

นอกจากวิธีสอนที่นำเสนอดังกล่าวแล้วยังมีวิธีการสอนอื่นๆ ที่ครูสังคมศึกษาสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้เช่นการสอนแบบสืบสวนสอบสวนการแก้ปัญหาเป็นต้น

จากวิธีการสอนที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นหลักที่นำเสนอไปแล้วนั้นผู้สอนสาระประวัติศาสตร์อาจจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องทางประวัติศาสตร์เพิ่มเติมในการเรียนการสอนด้วยดังตัวอย่างกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไปนี้

๑) กิจกรรมส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์ (chronology) การสอนการลำดับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์จะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นเหตุเป็นผลและยังสามารถทำให้นักเรียนจดจำเหตุการณ์สำคัญๆที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ช่วยทำให้นักเรียนสามารถสร้างสถานการณ์ให้สอดคล้องกับสิ่งที่เกิดในอดีตและเชื่อมโยงเหตุการณ์เหล่านั้นมาสู่ปัจจุบัน

๒) กิจกรรมการเทียบศักราชการนับช่วงเวลาและคำศัพท์ในวิชาประวัติศาสตร์ครูควรอธิบายคำศัพท์เกี่ยวกับการนับเวลาและสอนวิธีเทียบศักราชต่างๆ

๓) กิจกรรมการจัดทำแผนภูมิต้นไม้ (family Tree) เกี่ยวกับประวัติบุคคลการที่จะศึกษาประวัติศาสตร์ใดๆ ก็ตามนักเรียนควรมีแนวคิดเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของตนเองของครอบครัวหรือบุคคลสำคัญเสียก่อนเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างเป็นรูปธรรมควรให้นักเรียนฝึกการทำแผนภูมิต้นไม้ของบุคคลสำคัญต่างๆ ในประวัติศาสตร์จะทำให้การเรียนประวัติศาสตร์น่าสนใจและผู้เรียนเกิดเข้าใจในเหตุการณ์และความสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น

๔) กิจกรรมเกี่ยวกับการเขียนการเขียนนับเป็นกิจกรรมสำคัญในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เพราะประวัติศาสตร์นั้นมีรากฐานมาจากการเขียนและบันทึกของมนุษย์ในยุคสมัยต่างๆ ดังนั้นนักเรียนจึงควรได้ฝึกฝนให้รู้จักการบันทึกหรือการเขียนเรื่องราวที่เกิดขึ้นใกล้ตัวนักเรียนหรือฝึกการบันทึกเมื่อพบเห็นเหตุการณ์สำคัญๆ

๕) กิจกรรมเกี่ยวกับการพูดเช่นฝึกการพูดในรูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เช่นการอภิปรายการโต้ว่าที่การปาฐกถาการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญการหาเสียงเป็นต้น

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่นำเสนอมาข้างต้นนี้ผู้สอนอาจเลือกนำไปใช้โดยพิจารณาจากเนื้อหาที่จะสอนวุฒิภาวะของผู้เรียนบรรยากาศของห้องเรียนนอกจากนั้นครูสังคมศึกษาควรมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ด้วยการใช้เทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในปัจจุบันอย่างมากเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ที่ทันสมัยควรให้นักเรียนรู้จักใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทั้ง

ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเช่นการหาข้อมูลหรือหลักฐานต่างๆ ในเว็บไซต์ที่มีอยู่อย่างหลากหลายเป็นต้นทั้งนี้เพื่อให้การเรียนการสอนประวัติศาสตร์มีความหมายอย่างแท้จริง

แนวทางการจัดการเรียนรู้สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

สำหรับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ ของไทยได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในสาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์ไว้ดังนี้

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาวิเคราะห์สรุปและใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรคัฒนธรรมมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากมาตรฐานทั้ง ๒ ข้อสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ได้เน้นให้ผู้เรียนเรียนเกี่ยวกับลักษณะกายภาพของโลกแหล่งทรัพยากรและภูมิอากาศของประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆ ของโลกการใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นการนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน^{๗๔}

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในสาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์จะจัดให้แก่ผู้เรียนในทุกชั้นปี

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาระภูมิศาสตร์

การเรียนการสอนสาระภูมิศาสตร์มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์พัฒนาให้มีทักษะทางภูมิศาสตร์และพัฒนาให้มีเจตคติทางภูมิศาสตร์ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งสามด้านด้วยกันโดยจัดกิจกรรมที่เน้นตัวนักเรียนเป็นสำคัญซึ่งครูสังคมศึกษาอาจนำวิธีการทางภูมิศาสตร์เข้าไปประยุกต์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ด้วยในที่นี้ขอเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

ก. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โครงการ ครูสังคมศึกษาอาจให้นักเรียนได้ฝึกคิดเรื่องที่เกี่ยวข้องประเด็นทางภูมิศาสตร์ว่านักเรียนสนใจเรื่องอะไรแล้วกำหนดเป็นโครงการที่จะศึกษา เช่น ถ้านักเรียนต้องการจะศึกษาเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองนักเรียนอาจจะจัดทำเป็น“โครงการการท่องเที่ยวท้องถิ่นของเรา” เมื่อกำหนดหัวข้อที่จะทำเป็นโครงการแล้วครูให้นักเรียนวางแผนการดำเนินงานเช่นจะสืบค้นข้อมูลอย่างไรประเภทของข้อมูลเช่นข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารอาจขอเอกสารจากแหล่งวิทยาการหรือผู้รู้ในท้องถิ่นและเอกสารของทางราชการส่วนข้อมูลบางอย่างอาจต้องออกไปสำรวจสภาพภูมิศาสตร์ทางด้านกายภาพและสภาพทางสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งเป็นการสำรวจภาคสนามเมื่อวางแผนการดำเนินงานแล้วจึงลงมือปฏิบัติงานตามขั้นตอนนำข้อมูลที่สืบค้นมาได้ทั้งข้อมูลเชิงเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเหล่านั้นมาวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินแล้ว

^{๗๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

จึงนำมาเรียบเรียงโดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับท้องถิ่นตามหัวข้อที่นักเรียนระบุหัวข้อที่นักเรียนนำมาเรียบเรียงเป็นต้นว่า

- ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นโดยแสดงที่ตั้งด้วยการเขียนเป็นแผนที่สังเขปของท้องถิ่นแสดงลักษณะภูมิประเทศให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิอากาศเป็นต้น
- แสดงผังเมืองแสดงแผนผังของถนนที่ตั้งของสถานที่ราชการสถานที่สำคัญของท้องถิ่นโดยมีทิศทางกับ
- อาชีพของคนในท้องถิ่นสภาพเศรษฐกิจของท้องถิ่นแสดงข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของประชากรแสดงสินค้าที่น่าสนใจของท้องถิ่นเป็นต้น
- แนะนำสถานที่ทางธรรมชาติที่จะน่าสนใจของท้องถิ่นโดยแสดงรูปภาพของสถานที่นั้นๆ ตลอดจนเส้นทางการเดินทางเป็นต้น

เมื่อจัดทำโครงการเรียบร้อยแล้วครูอาจให้นักเรียนนำโครงการไปเผยแพร่เช่นจัดทำเป็นเอกสารแผ่นพับแจกจ่ายไปยังนักเรียนหรือกลุ่มสนใจในชุมชนของตนหรือชุมชนอื่นๆ เพื่อให้กลุ่มคนต่างๆ มาท่องเที่ยวในท้องถิ่นของเราในการเผยแพร่โครงการนี้ก็ควรมีการประเมินความสำเร็จของโครงการด้วย

ข. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่ ในการจัดการเรียนการสอนสาระภูมิศาสตร์ครูอาจนำกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ไปประยุกต์ให้ผู้เรียนจะได้ความรู้จากการไปสัมผัสสิ่งที่เป็นรูปธรรมโดยตรงเช่นได้เห็นภูมิประเทศที่ครูเคยอธิบายในชั้นเรียนว่าแท้จริงเป็นอย่างไรหรือได้เห็นสภาพของเมืองว่ามีจุดเด่นจุดด้อยของการวางผังเมืองอย่างไรได้เห็นรูปแบบของการสร้างที่อยู่อาศัยว่ามีความสอดคล้องกับลักษณะทางภูมิศาสตร์อย่างไรเป็นต้นในการให้นักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่นั้นครูอาจฝึกทักษะการจดบันทึกการสำรวจการทำแผนที่แผนผังการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งถือเป็นทักษะการเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์ไปพร้อมๆ กันด้วย

ค. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการสำรวจ กิจกรรมการสำรวจเป็นกิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียนเรียนครูอาจมอบหมายให้นักเรียนไปสำรวจลักษณะภูมิประเทศของชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่สำรวจสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติสำรวจสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น จำนวนประชากรอาชีพลักษณะของที่อยู่อาศัยเป็นต้นขณะที่นักเรียนกำลังปฏิบัติกิจกรรมการสำรวจอยู่นั้นครูควรเน้นให้นักเรียนฝึกทักษะการจดบันทึกนอกเหนือจากจดบันทึกโดยบรรยายเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วอาจหมายรวมถึงจดบันทึกโดยใช้วิธีทางกราฟิกเช่นการเขียนเป็นแผนผังการจัดทำตารางกราฟหรือการถ่ายภาพเป็นต้น

ง. กิจกรรมการจัดทำแผนที่ แผนที่เป็เครื่องมือสำคัญในการศึกษาสาระภูมิศาสตร์ครูควรฝึกให้นักเรียนทำแผนที่อย่างง่ายๆ เช่นให้นักเรียนจัดทำแผนที่สถานที่ตั้งบ้านของตนแผนที่ที่ตั้งของโรงเรียนแผนที่ชุมชนแล้วจึงขยายไปเป็นแผนที่ภาคและแผนที่ประเทศตามลำดับโดยแสดงรายละเอียดของภูมิประเทศทิศทางรวมทั้งเรียนรู้เกี่ยวกับการกำหนดอัตราส่วนเป็นต้นซึ่งกิจกรรมฝึกการทำแผนที่นี้จะพัฒนาผู้เรียนให้มีโน้มน้าวเกี่ยวกับที่ตั้งและโน้มน้าวเกี่ยวกับพื้นที่ซึ่งเป็นโน้มน้าวหลักที่สำคัญของการเรียนการสอนสาระภูมิศาสตร์

กิจกรรมการเรียนการสอนที่เสนอแนะดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวทางที่ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมนอกห้องเรียนโดยกิจกรรมเหล่านี้ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระภูมิศาสตร์ฝึกและพัฒนาทักษะทางภูมิศาสตร์ให้แก่ผู้เรียนตลอดจนได้พัฒนาเจตคติทางภูมิศาสตร์ให้แก่ผู้เรียนด้วยเช่นความเข้าใจในปรากฏการณ์ทางภูมิศาสตร์ความภูมิใจในท้องถิ่นความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

แนวทางการจัดการเรียนรู้สาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษา

เนื่องจากวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีลักษณะเป็นการบูรณาการแบบสหวิทยาการ (interdisciplinary integration) โดยบูรณาการความรู้ที่ได้คัดสรรมาจากกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์รวมทั้งกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์บางส่วนแต่เนื่องจากวิชาการในสาขาสังคมศาสตร์มีความเป็นพลวัตหรือเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาข้อมูลและสารสนเทศมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงและพัฒนาอยู่เสมอ ดังนั้นครูสังคมศึกษาจึงจำเป็นต้องติดตามความเคลื่อนไหวขององค์ความรู้ใหม่ๆ คือนำข้อมูลหรือสารสนเทศร่วมสมัยมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาดังนั้นการนำสาระร่วมสมัย (Contemporary Issues) ซึ่งเป็นประเด็นสาระในแต่ละกลุ่มสังคมศาสตร์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งนอกเหนือจากสาระการเรียนรู้แกนกลางที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑

สาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษามีอยู่หลายสาระด้วยกันที่สำคัญได้แก่

๑) ครอบครัวศึกษา (Family Education) ครอบครัวศึกษาเป็นการศึกษาสถาบันที่เล็กที่สุดและสำคัญที่สุดของสังคมเนื่องจากมีความผูกพันกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตายโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในเป้าหมายบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกในครอบครัวความเข้าใจและตระหนักถึงพันธะผูกพันซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัวอย่างแท้จริงและมีความรู้ความเข้าใจในโครงสร้างหน้าที่ของครอบครัวที่รวมตัวเป็นสถาบันหลักของสังคมและเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ

สำหรับเนื้อหาสาระของครอบครัวศึกษาควรให้เรียนความหมายของสถาบันครอบครัวและหน้าที่ของสถาบันครอบครัว

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครอบครัวศึกษาสามารถจัดได้อย่างหลากหลายโดยเฉพาะ

การจัดไว้ในโปรแกรมวิทยาศาสตร์มนุษย์เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสืบค้นภูมิหลังของครอบครัวด้วยวิธีการสืบค้นการวิจัยและใช้เอกสารประกอบการค้นคว้า

๒) สตรีศึกษา (Women Studies) บทบาทและฐานะของผู้หญิงตั้งแต่อดีตจนกระทั่งดูเหมือนว่าจะด้อยกว่าบุรุษเพศในทุกด้านและในทุกกรณีการตระหนักในคุณค่าของสตรีทำให้มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสตรีขึ้นเรียกว่าสตรีศึกษา

การจัดการศึกษาวิชาสตรีศึกษามุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจและค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับสตรีในด้านต่างๆ ทั้งในด้านกายภาพสถานภาพบทบาทสิทธิสตรีสิทธิมนุษยชนความเสมอภาคในโอกาสต่างๆ และปัญหาอื่นๆ ของสตรีรวมทั้งเน้นความสามารถในการแก้ไขปัญหาความเสมอภาคของผู้หญิงและแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้หญิงด้วยทั้งนี้เป็นการมุ่งพัฒนาความสามารถหรือศักยภาพของผู้หญิงอย่างแท้จริง

การจัดการเรียนการสอนวิชาสตรีศึกษาในวิชาสังคมศึกษาสามารถจัดได้ตั้งแต่ระดับปฐมวัยศึกษาระดับประถมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายเนื้อหาเกี่ยวกับสตรีศึกษาสามารถสอดแทรกไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นต้นว่าในส่วนที่เกี่ยวกับสาระประวัติศาสตร์ควรชี้ให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงบทบาทของสตรีในประวัติศาสตร์และเน้นความสำคัญของสตรีในฐานะที่เป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์ด้วย

๓) ผู้สูงอายุศึกษา (The Elderly Education) เนื่องจากผู้สูงอายุมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นประชากรในกลุ่มอายุอื่นๆ โดยเฉพาะนักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้สูงอายุให้มากที่สุดเพื่อการดูแลและปฏิบัติต่อผู้สูงอายุให้มีความสุขในบั้นปลายชีวิต

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน “ผู้สูงอายุศึกษา” อาจทำได้ด้วยวิธีเดียวกันกับ “ครอบครัวศึกษา” รวมทั้งกิจกรรมการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในครอบครัวการสำรวจเช่นการออกไปยังชุมชนใกล้บ้านเพื่อสำรวจการจัดบริการสาธารณะและการดูแลผู้สูงอายุขององค์กรปกครองท้องถิ่นหรือการแสดงบทบาทสมมติเพื่อให้เข้าใจผู้สูงอายุยิ่งขึ้น เป็นต้น

๔) พลโลกศึกษา (Global Education) การพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีเฉพาะในประเทศที่ตนอาศัยอยู่เท่านั้นอาจไม่เพียงพอเพราะสภาพการณ์ของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก การพัฒนาเยาวชนจึงต้องขยายขอบเขตไปสู่การพัฒนาให้เป็นพลเมืองดีระดับโลกให้เป็นพลเมืองดีที่มีโลกทรรศน์ในการมองโลกและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุขแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีในระดับโลกนี้ได้รับความสนใจและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแพร่หลายโดยเรียกการจัดการศึกษาตามแนวคิดใหม่นี้ว่า “โลกศึกษา” (Global Education) โดยเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนโลกศึกษา คือการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทักษะและเจตคติที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้อย่างมีคุณภาพ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสาระการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพการเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน และเป็นสาระที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโลกศึกษาโดยตรงการกำหนดขอบข่ายเนื้อหาสาระของโลกศึกษาต้องมุ่งเนื้อหาที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกโดยเน้นในส่วนของข้อเท็จจริงและส่วนที่เป็นมโนมติมุ่งพัฒนาทักษะหรือสมรรถนะของผู้เรียนในเรื่องการแก้ปัญหาการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนมุ่งพัฒนาเจตคติในเรื่องการช่วยเหลือการพึ่งพาอาศัยและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกโดยสามารถจัดหลักสูตรด้านโลกศึกษาได้หลายแนวทางได้แก่การสอดแทรกหรือบูรณาการโลกศึกษาในรายวิชาต่างๆ ที่ปรากฏในหลักสูตรการสอดแทรกหรือบูรณาการโลกศึกษาในวิชาสังคมศึกษาและการจัดโลกศึกษาเป็นรายวิชาหนึ่ง

ส่วนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาแนวคิดด้านโลกศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกหรือบูรณาการไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ทั้ง ๘ กลุ่มสาระที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ การสอดแทรกหรือบูรณาการในวิชาสังคมศึกษารวมทั้งการนำเสนอประเด็นปัญหาเกี่ยวกับโลกทั้งนี้โดยขึ้นอยู่กับผู้สอนที่จะวินิจฉัยว่าในแต่ละรายวิชามีบทเรียนใดหรือหน่วยการเรียนรู้ใดบ้างที่สามารถสอดแทรกแนวคิดดังกล่าวได้โดยบูรณาการทั้งเนื้อหาสาระเจตคติและทักษะที่เกี่ยวข้องกับโลกศึกษา

๕) พหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) พหุวัฒนธรรม คือ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งได้แก่ การดำเนินชีวิตประจำวันที่มีความเหมือนและความต่างจากวัฒนธรรมอื่นๆ โดยเน้นการยอมรับซึ่งกันและกันโดยทั่วไปสังคมต่างๆ มีปัญหาที่ต้องแก้ไขเหมือนกันสังคมทุกสังคมจึงต้องมีระบบต่างๆ ของวัฒนธรรมเราเรียกวัฒนธรรมด้านต่างๆ เหล่านี้ว่าวัฒนธรรมสากลและถึงแม้ว่าแต่ละสังคมจะมีปัญหาพื้นฐานเหมือนกันแต่อาจจัดการหรือแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้แตกต่างกันไปทำให้มีวัฒนธรรมแตกต่างกันไปเกิดเป็นวัฒนธรรมเฉพาะขึ้นส่วนวัฒนธรรมทั่วไปหมายถึงวัฒนธรรมที่เป็นหลักในการดำเนินชีวิตทั่วไปของสมาชิกจำนวนมากของสังคมหรือเป็นวัฒนธรรมที่คนจำนวนมากในสังคมมีอยู่ร่วมกันและวัฒนธรรมย่อยหมายถึงส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมที่ใช้กันในกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น วัฒนธรรมย่อยมักเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทั่วไปและมักจะเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทั่วไปแต่ในเวลาเดียวกันก็มักแตกต่างไปจากวัฒนธรรมทั่วไปด้วย

การศึกษาสามารถเป็นเครื่องมือหรือกลไกที่จะนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจเรื่องพหุวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติท่ามกลางความหลากหลายของกลุ่มคนในสังคมได้โดยการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคมเพื่อประยุกต์กระบวนการคิดและการตัดสินใจในประเด็นเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการติดต่อสื่อสารทั้งกับกลุ่มคนส่วนใหญ่และกลุ่มคนส่วนน้อยเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งและก่อให้เกิดการกระทำในการปรับปรุงเงื่อนไขในปัจจุบันและพัฒนาเจตคติค่านิยมและพฤติกรรมที่ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคม

สำหรับแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม ได้เสนอมิติ (dimensions) ของการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมออกเป็น ๕ มิติดังนี้^{๗๕}

- ๑) การบูรณาการเนื้อหา (Content Integration)
- ๒) กระบวนการสร้างองค์ความรู้ (The Knowledge Construction Process)
- ๓) การลดความตึงเครียด (Prejudice Reduction)
- ๔) ความเสมอภาคในการจัดการเรียนการสอน (An Equity Pedagogy)
- ๕) กระบวนการทำให้วัฒนธรรมของโรงเรียนและโครงสร้างทางสังคมมีบทบาทมากขึ้น (An Empowering School Culture and Social Structure)

ส่วนแนวทางการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษา (แบบค์) ได้ให้แนวทางการจัดหลักสูตรพหุวัฒนธรรมเป็น ๔ ระดับดังนี้

ระดับที่ ๑ แนวทางการจัดหลักสูตรโดยการมีส่วนร่วม (The Contributions Approach)

ระดับที่ ๒ แนวทางการจัดหลักสูตรโดยเพิ่มเนื้อหา (Additive Approach)

ระดับที่ ๓ แนวทางสู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Approach)

ระดับที่ ๔ แนวทางการปฏิบัติกิจกรรมทางสังคม (Social Actions Approach)

จากแนวคิดของ (แบบค์) ที่เสนอแนวทางการจัดหลักสูตรพหุวัฒนธรรมใน ๔ ระดับนั้น ถ้านำมาประยุกต์ใช้ในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตร

^{๗๕} Banks, J.A., **Cultural Diversity and Education: Foundations, Curriculum, and Teaching (5th ed.)**, (Boston: Allyn and Bacon, 2006).

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ ครูสังคมศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรพหุวัฒนธรรมได้หลายแนวทางด้วยกันคือ

๑) การสอดแทรกหรือบูรณาการแนวคิดพหุวัฒนธรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑

๒) การสอดแทรกหรือบูรณาการพหุวัฒนธรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม

๓) การจัดเนื้อหาพหุวัฒนธรรมเป็นรายวิชาหนึ่ง

๖) สันติศึกษา (Peace Education) สันติศึกษา หมายถึง ความพยายามอย่างหนึ่งในการต่อต้านความขัดแย้งความรุนแรงและความไม่สงบในสังคมโดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือทำความเข้าใจในเรื่องความขัดแย้งความรุนแรงและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและวิธีการแก้ปัญหาความรุนแรงเพื่อให้ได้มาซึ่งสันติภาพโดยมีความมุ่งหมายที่ต่างกัน ๒ ประการคือเป็นการศึกษาเรื่องสันติภาพเพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงลักษณะความเป็นจริงของสันติภาพหรือเป็นการศึกษาเรื่องสันติภาพเพื่อสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้น^{๗๖}

ความเป็นมาของสันติศึกษา จุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดสันติศึกษามาจากสงครามความรุนแรงและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะในช่วงทศวรรษแรกๆ ๑๙๕๐ ถึง ๑๙๖๐ องค์การยูเนสโกได้พยายามใช้แนวทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างชาติแต่ในช่วงทศวรรษต่อมา (ค.ศ. ๑๙๖๐ - ๑๙๗๐) สงครามและความขัดแย้งกลับมีเพิ่มมากขึ้นจึงได้พัฒนาขึ้นเป็นเรื่องของสันติศึกษาและสันติศาสตร์อย่างชัดเจนมีโปรแกรมโครงการหรือศูนย์ที่เกี่ยวกับสันติภาพและความขัดแย้งในหลายประเทศการจัดการเรียนการสอนสันติศึกษาได้ดำเนินการสืบต่อมาจนในปัจจุบัน

วิชาสันติศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อผู้เรียนโดยมีลักษณะสำคัญของวิชาสันติศึกษาใน ๔ ลักษณะได้แก่ มีลักษณะสหวิทยาการเป็นวิชาประยุกต์ยึดถือคุณค่าสันติภาพเป็นเป้าประสงค์แนวนำและสันติศึกษาได้ศึกษาเรื่องต่างๆ ในหลายระนาบและต่างระดับ^{๗๗}

การจัดการเรียนการสอนสันติศึกษามีวิธีการสอนอยู่หลายวิธีได้แก่

๑) วิธีสอนโดยการแก้ปัญหา

๒) วิธีสอนโดยการสืบสวนสอบสวน

๓) วิธีสอนโดยการอภิปราย

๔) วิธีสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ

๕) วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง

๖) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง

๗) เทคนิคพยากรณ์

๘) พหุวิธีในการสอน

^{๗๖} ไพฑูรย์ สันลารัตน์, อ้างถึงใน รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์, สันติศึกษากับสันติภาพ ในเอกสารการสอนชุดวิชาสันติศึกษา หน่วยที่ ๑, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๔).

^{๗๗} ไชยันต์ รัชชกุล, ความขัดแย้งในบริบทของสันติศึกษา ในเอกสารการสอนชุดวิชาสันติศึกษา หน่วยที่ ๔, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๔).

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา

๑. การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา

การนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่การเรียนการสอนในชั้นเรียนนั้นเป็นขั้นตอนสำคัญครูสังคมศึกษาจะต้องสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ จัดเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standards-based Curriculum) หน่วยการเรียนรู้ควรมีลักษณะเป็นหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน (Standards-based Unit) คือมาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัดเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนและทุกองค์ประกอบในหน่วยการเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงสอดคล้องสัมพันธ์กับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด^{๗๘}

๑.๑ องค์ประกอบสำคัญของหน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

- ๑) มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด
 - ๒) สาระการเรียนรู้
 - ๓) ชิ้นงานหรือภาระงานที่นักเรียนปฏิบัติ
 - ๔) การประเมินผล
 - ๕) กิจกรรมการเรียนรู้
 - ๖) สื่อและแหล่งเรียนรู้
- ดังมีรายละเอียดดังนี้

๑) มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด เนื่องจากมาตรฐาน/ตัวชี้วัดจะระบุให้ทราบถึงสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ซึ่งเป็นเป้าหมายคุณภาพที่ต้องการให้เกิดจากการเรียนการสอนของหน่วยนั้น ดังนั้นในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้จึงต้องระบุมาตรฐาน/ตัวชี้วัดไว้อย่างชัดเจนและในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ต้องมีตัวชี้วัดที่เป็นเป้าหมายได้มากกว่าหนึ่งตัวชี้วัดซึ่งอาจเป็นตัวชี้วัดจากกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ก็ได้ในกรณีที่ต้องการออกแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการ

๒) สาระการเรียนรู้ ขอบข่ายเนื้อหาที่จะเป็นสื่อ นำพาผู้เรียนให้มีความรู้ทักษะหรือคุณลักษณะตามที่ระบุในตัวชี้วัดสำหรับรายวิชาพื้นฐานส่วนสาระการเรียนรู้สามารถพิจารณาได้จากสิ่งที่กำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้แกนกลางที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดนั้นๆ ส่วนรายวิชาเพิ่มเติมก็คือสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมที่ผู้สอนจะกำหนดขึ้นตามผลการเรียนรู้ของรายวิชา

๓) ชิ้นงานหรือภาระงานที่ผู้เรียนปฏิบัติ ชิ้นงานหรือภาระงานที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติอาจกำหนดโดยครูหรือครูและผู้เรียนร่วมกันกำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยชิ้นงานหรือภาระงานเหล่านี้นอกจากต้องแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการในการเรียนรู้ของผู้เรียนแล้วยังเป็นหลักฐานร่องรอยที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความรู้และทักษะตามที่ระบุไว้ในตัวชี้วัด

๔) การประเมินผล ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานการวัดประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ทราบว่าผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัดที่กำหนดหรือไม่และมีส่วนใดที่

^{๗๘} รุ่งนภา นุตราวังศ์, การออกแบบหลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาหลักสูตรและการสอน, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๙).

จะต้องแก้ไขปรับปรุง ดังนั้นการประเมินผลจะต้องมีการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินให้ชัดเจนซึ่งเกณฑ์เหล่านั้นครูอาจจะร่วมกันกำหนดกับผู้เรียนและเกณฑ์นั้นจะต้องมีความชัดเจนเที่ยงตรงทั้งนี้ครูควรแจ้งให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้าถึงวิธีการและเกณฑ์ในการประเมินผลก่อนที่จะให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงาน

๕) กิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนานักเรียนให้มีความรู้/ทักษะตามที่ระบุไว้ในตัวชี้วัดและเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะสำคัญให้กับนักเรียนซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้เริ่มจากกิจกรรมนำเข้าสู่การเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้และกิจกรรมรวบยอดตามลำดับ

๖) สื่อและแหล่งเรียนรู้ ที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนมีอยู่หลายชนิดที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ได้มีทั้งสื่อประเภทสื่อดิจิทัลสื่อสิ่งพิมพ์สื่อภาพและเสียงและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ส่วนแหล่งการเรียนรู้ได้แก่แหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นตลอดจนเว็บไซต์เกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่จะสอนนอกจากองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นแล้วครูผู้สอนอาจเพิ่มหัวข้ออื่นๆ ที่สถานศึกษากำหนด

๑.๒ ขั้นตอนการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐาน ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานนั้นสามารถทำได้หลายรูปแบบเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันมิได้มีการกำหนดหรือจัดลำดับขั้นตอนที่แน่นอนตายตัวขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และเหตุผลความจำเป็นของแต่ละบริบทอย่างไรก็ตามรูปแบบในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่รู้จักกันแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับคือ การ “ออกแบบย้อนกลับ” (Backward design) ซึ่งเป็นรูปแบบที่สมาพันธ์ทางการนิเทศและพัฒนาหลักสูตร (Association for Supervision and Curriculum Development) ของสหรัฐอเมริกาและผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรจำนวนมากได้เสนอแนะไว้ว่าเป็นการออกแบบหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐาน ภาพโดยรวมของการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ลักษณะนี้คือจะมีการกำหนดเป้าหมายปลายทางที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนก่อนจากนั้นจึงค่อยคิดย้อนกลับทีละขั้นในเรื่องของงานที่จะเป็นร่องรอยหลักฐานพร้อมทั้งการวัดประเมินผลที่สะท้อนคุณภาพตามเป้าหมายนั้นแล้วจึงออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนทำงานนั้นได้

๒. การออกแบบหน่วยการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการในวิชาสังคมศึกษา

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ หมวด ๔ มาตรา ๒๓ กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษา” เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าว ดังนั้นการออกแบบการเรียนการสอนโดยเฉพาะหน่วยการเรียนรู้จึงต้องออกแบบในลักษณะของการบูรณาการ

๑) ความหมายของการบูรณาการ บูรณาการ (integration) หมายถึง การสัมพันธ์เนื้อหาวิชาและวิธีสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยมีวิชาต่างๆที่เกี่ยวข้องรวมอยู่ด้วยทำให้มีการผสมผสานเป็นเรื่องเดียวกันโดยเน้นความสัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริงที่อยู่รอบตัวผู้เรียนตามความจำเป็นของ

ชีวิตเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ที่สมบูรณ์บรรลุจุดหมายของเรื่องนั้น^{๗๙}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความหมายว่า^{๘๐} บัณฑิต หมายถึง การเชื่อมโยงผสมผสานเข้าเป็นหนึ่งเดียวมีความสัมพันธ์กลมกลืนกันเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริงได้

กล่าวโดยสรุปการบูรณาการ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มีการนำศาสตร์ต่างๆ หลายสาขาวิชาที่มีความเกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงผสมผสานและสนับสนุนซึ่งกันและกันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ที่แท้จริงและเป็นความรู้ที่หลากหลายมุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ความคิดทักษะประสบการณ์รวมทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรมจนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้

๒) ความสำคัญของการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การเรียนการสอนในรูปแบบของการบูรณาการนับว่ามีความสำคัญโดยเฉพาะต่อผู้เรียนซึ่งสรุปความสำคัญของการเรียนการสอนแบบการบูรณาการได้ดังนี้

ก. การบูรณาการจะเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกสาขาวิชาความคิดทักษะตลอดจนเจตคติ

ข. การบูรณาการทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้อย่างแจ่มแจ้ง การบูรณาการจะเกิดความหมายและนำไปใช้ได้ก็ต่อเมื่อความรู้และความคิดย่อยๆ ประสานสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันจนสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งนั้นกับสิ่งอื่นรอบตัว

ค. การบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงวิถีชีวิตของคนที่ต้องดำรงอยู่อย่างเป็นองค์รวมโดยการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาต่างๆ รวมถึงการเชื่อมโยงพัฒนาการอย่างรอบด้านทั้งด้านสติปัญญาด้านทักษะและด้านคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนา

ง. การบูรณาการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเรื่อง/หัวข้อ/สาระการเรียนรู้/กลุ่มสาระการเรียนรู้และความสัมพันธ์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ กับชีวิตจริง

จ. การบูรณาการช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่างๆ ทำให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

ฉ. การบูรณาการช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้จากสิ่งที่เรียนไปสู่ชีวิตจริงภายนอกห้องเรียนได้

ช. การบูรณาการช่วยตอบสนองความสามารถของผู้เรียนในด้านต่างๆ ตามแนวคิดทฤษฎีปัญญา

ซ. การบูรณาการช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

^{๗๙} ปราณี สังขะตะวรรณ และสิริวรรณ ศรีพหล, การออกแบบหลักสูตร ในประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีการสอน หน้าที่ ๒, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๕).

^{๘๐} สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕-๒๐.

ฅ. การบูรณาการช่วยลดความซ้ำซ้อนในการเรียนเนื้อหาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ในหลักสูตร

๓) ลักษณะสำคัญของการบูรณาการ การบูรณาการมีความสำคัญดังนี้

ก. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้เนื่องจากปริมาณความรู้มีมากขึ้นมีความสลับซับซ้อนการบอกอธิบายไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพดังนั้นการแสวงหาความรู้จึงต้องมีกระบวนการเรียนรู้ควบคู่ไปด้วย

ข. เป็นการบูรณาการระหว่างพัฒนาการทางด้านความรู้และทางด้านจิตใจ การบูรณาการจะให้ความสำคัญในการพัฒนาด้านเจตพิสัยแก่ผู้เรียนควบคู่กับการแสวงหาความรู้ เพราะการเรียนการสอนไม่ใช่เน้นแต่ด้านพุทธิพิสัยแต่เพียงอย่างเดียว

ค. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และการปฏิบัติเป็นการเน้นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการปฏิบัติหรือเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพุทธิพิสัยและทักษะพิสัย

ง. เป็นการบูรณาการระหว่างสิ่งที่อยู่ในห้องเรียนและสิ่งที่อยู่ในชีวิตจริงการให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพชีวิตของผู้เรียนเมื่อได้เรียนรู้โดยการบูรณาการแล้วสิ่งที่สอนในห้องเรียนจะมีความหมายและคุณค่าต่อชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง

จ. เป็นการบูรณาการระหว่างวิชาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้หรือพุทธิพิสัยเจตพิสัยและทักษะพิสัยที่เหมาะสมตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียนการบูรณาการความรู้ของวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันจะสนองความต้องการดังกล่าว

ฉ. เป็นการบูรณาการให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติของวิชาต่างๆ เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

๔) รูปแบบของการบูรณาการ การออกแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการในวิชาสังคมศึกษานั้นสามารถจัดได้เป็น ๒ รูปแบบ คือ^{๘๑}

ก. การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาด้านความรู้ทักษะกระบวนการหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้นๆ เข้าด้วยกันเพื่อมุ่งศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวประเด็นปัญหาหัวข้อหรือประสบการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันนั้นสามารถจัดการเรียนรู้โดยผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้นๆ ไม่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้อื่นๆ โดยใช้หลักการเชื่อมโยงภายในวิชา

ข. การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาด้านความรู้ทักษะ/กระบวนการหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตั้งแต่สองกลุ่มสาระการเรียนรู้ขึ้นไปเข้าด้วยกันเพื่อมุ่งศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวประเด็นปัญหาหัวข้อหรือประสบการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ อย่างเข้าใจลึกซึ้งและชัดเจนใกล้เคียงกับความเป็นจริงในชีวิตยิ่งขึ้น

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้ง ๒ ประเภทนี้จะทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพต่อเมื่อผู้สอนเลือกใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิธีการจัดการเรียนรู้หรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับบทเรียนและศักยภาพของผู้เรียน

^{๘๑} อ้างแล้ว.

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเชื่อมโยงในด้านสาระการเรียนรู้วิธีการและการนำไปใช้โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนในด้านต่างๆ ได้แก่ความรู้ทักษะกระบวนการประสบการณ์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนตั้งแต่การวิเคราะห์หลักสูตรกำหนดเนื้อหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การประสานงานและร่วมมือกันระหว่างผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดการบูรณาการจึงต้องเชื่อมโยงตั้งแต่หลักสูตรไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนด้วยการจัดหน่วยการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการซึ่งมีแนวทางในการจัดทำดังนี้^{๘๒}

วิธีที่ ๑ กำหนดประเด็น/หัวเรื่องแล้วจึงวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่นำมาบูรณาการ

วิธีที่ ๒ วิเคราะห์และเลือกมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ แล้วจึงกำหนดประเด็น/หัวเรื่อง

๒.๒ การออกการเรียนรู้แบบบูรณาการ การบูรณาการเชิงเนื้อหาเป็นการผสมผสานเชื่อมโยงเนื้อหาสาระหรือองค์ความรู้ในลักษณะของการหลอมรวมกันเนื้อหาสาระที่นำมาหลอมรวมกันจะต้องมีลักษณะคล้ายกันสัมพันธ์กันหรือต่อเนื่องกันเพื่อจะนำมาเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน

ในการบูรณาการเชิงเนื้อหานี้ครูสังคมศึกษาสามารถบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยมีจุดเน้นภายในกลุ่มสาระเดียวกันโดยนำวิชาต่างๆ ที่สัมพันธ์กันมาบูรณาการเช่นสาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์ และสาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

ส่วนการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ นั่นคือนำสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่นๆ ที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ ตั้งแต่ ๒ กลุ่มสาระการเรียนรู้ขึ้นไปมาบูรณาการกัน

สื่อแหล่งเรียนรู้และนวัตกรรมในวิชาสังคมศึกษา

๑. สื่อการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา สื่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษานั้นมีอยู่หลายชนิดที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ได้มีทั้งสื่อประเภทโสตทัศนสื่อสิ่งพิมพ์สื่อภาพและเสียงและสื่ออิเล็กทรอนิกส์

๑.๑ สื่อโสตทัศนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา สื่อโสตทัศนที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน หมายถึง การเรียนรู้ผ่านสื่อด้วยการเห็นสื่อด้วยการได้ยินได้ฟังสื่อโสตทัศนจะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่ได้เรียนอย่างแจ่มแจ้งและยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดอีกด้วยสื่อโสตทัศนที่ครูสอนวิชาสังคมศึกษา

สามารถนำมาใช้ได้ตัวอย่างเช่น กราฟแผนภูมิแผนที่ภาพและภาพชุดการ์ตูน แผ่นป้าย เป็นต้น ในการใช้สื่อโสตทัศนเพื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษานั้นครูผู้สอนสามารถใช้ในขั้นตอนการสอนต่างๆ คือ

^{๘๒} อ้างแล้ว.

- ๑) ใช้สื่อโสตทัศนเพื่อนำผู้เรียนเข้าสู่บทเรียน
- ๒) ใช้สื่อโสตทัศนประกอบการอธิบายให้เข้าใจง่ายขึ้น
- ๓) ใช้สื่อโสตทัศนประกอบการสรุปบทเรียน

๑.๒ สื่อสิ่งพิมพ์ประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา นับว่าเป็นสิ่งจำเป็น เพราะสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อประเภทที่จะส่งเสริมการอ่านได้มากที่สุด

ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการศึกษา มีหลายประเภทได้แก่ หนังสือ ตำราแบบฝึกปฏิบัติเอกสารอัดสำเนา หนังสือพิมพ์ วารสาร จุลสาร หนังสืออ้างอิง พจนานุกรม สารานุกรม รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์หนังสือภาพโปสเตอร์แผ่นพับ เป็นต้น

๑.๓ สื่อภาพและเสียงประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา สื่อภาพและเสียงเพื่อการศึกษาสามารถนำมาใช้ในการประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อภาพและเสียงที่ครูสังคมศึกษานิยมนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้แก่ ภาพยนตร์สไลด์วีดิทัศน์ และรายการวิทยุโทรทัศน์รวมทั้งสื่อเสียงคือแผ่นเสียง

๑.๔ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษาหมายถึงสื่อการเรียนการสอนหรือการฝึกอบรมที่ผลิตขึ้นสำหรับการเรียนการสอนและการฝึกอบรมในรูปของแผ่นแม่เหล็กการด์ความจำแผ่นซีดีแผ่นวีซีดีหรือฮาร์ดดิสก์และเผยแพร่โดยอาศัยช่องทางการสื่อสารของระบบสื่อสารดิจิทัลซึ่งเป็นระบบการสื่อสารที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการผลิตและการเผยแพร่เป็นสำคัญสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีความสำคัญในด้านความจำเป็นต่อการศึกษาต่อการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและการทำให้สมบูรณ์กับสถานการณ์และเวลา^{๕๓}

สำหรับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาสามารถนำมาใช้ได้ตัวอย่างเช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษาประเภทใช้แบบเอกเทศคือซีดีรอมในรูปของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษาผ่านระบบเครือข่ายคือบทเรียน e-Learning

๒. แหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศวิทยากรภูมิปัญญาชาวบ้านและประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตามศักยภาพแหล่งการเรียนรู้ที่ปรากฏในชุมชนมีอยู่อย่างหลากหลาย แหล่งการเรียนรู้จำแนกได้โดยยึดลักษณะการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้เป็น ๔ ประเภทคือ^{๕๔}

- ๑) แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล
- ๒) แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ
- ๓) แหล่งการเรียนรู้ประเภทสื่อ
- ๔) แหล่งการเรียนรู้ประเภทวัตถุและอาคารสถานที่

^{๕๓} บุญเลิศ สองสว่าง, สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษา ในเอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อการศึกษา หน่วยที่ ๑๐, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๙), หน้า ๔-๑๒.

^{๕๔} นฤมล ตันทสุเรศรัฐ, แหล่งวิทยาการในชุมชน ในเอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาและการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน หน่วยที่ ๑, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๓).

สำหรับแหล่งการเรียนรู้ในการสอนสังคมศึกษาจึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งนี้เนื่องจากวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมหากครูผู้สอนสังคมศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการให้นักเรียนทำรายงานหรือใช้วิธีการบรรยายเนื้อหาเพียงอย่างเดียวจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาสังคมศึกษาแหล่งการเรียนรู้สำหรับวิชาสังคมศึกษามีทั้งแหล่งเรียนรู้ระดับประเทศและระดับท้องถิ่น

๓. เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

ครูสังคมศึกษาควรมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมนอกเหนือจากการใช้สื่ออื่นๆ ดังกล่าวมาข้างต้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในปัจจุบันอย่างมากทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลใหม่และมีความรู้ที่ทันสมัยดังนั้นควรให้นักเรียนรู้จักใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการหาข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาในวิชาสังคมศึกษาทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเช่นการหาข้อมูลหรือหลักฐานต่างๆ ในเว็บไซต์ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย เป็นต้น

หลักเกณฑ์ที่อาจนำมาใช้ในการประเมินคุณภาพสารสนเทศ คือ

- ๑) ความถูกต้อง
- ๒) ความน่าเชื่อถือ
- ๓) ขอบเขตเนื้อหา
- ๔) วัตถุประสงค์ในการจัดทำ
- ๕) ความทันสมัย
- ๖) การนำมาใช้

การใช้เทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการสอนวิชาสังคมศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ที่ทันสมัยให้นักเรียนรู้จักใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการหาข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาในวิชาสังคมศึกษาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

การวัดประเมินผลและการวิจัยในวิชาสังคมศึกษา

๑. การวัดและการประเมินผลในวิชาสังคมศึกษา

กัญญา ลินทรัตนศิริกุล และโกศล มีคุณ ได้อธิบายถึง^{๘๕} จุดมุ่งหมายของการประเมินผล การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยให้ความหมายของคำว่า “การประเมิน” หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบในการเก็บรวบรวมวิเคราะห์และตีความหมายของข้อสนเทศเพื่อใช้ในการพิจารณาว่าผู้เรียนสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนหรือไม่เพราะฉะนั้นการที่จะมีข้อสนเทศเพื่อนำมาใช้ในการประเมินได้จะต้องมีการวัดก่อนผลที่ได้จากการวัดจะอยู่ในรูปของข้อมูลซึ่งอาจเป็นทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณลักษณะแล้วจึงตัดสินคุณค่าจากข้อมูลดังกล่าวว่าดีหรือไม่

^{๘๕} กัญญา ลินทรัตนศิริกุล และโกศล มีคุณ, การประเมินผลและการวิจัยการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางวิชาสังคมศึกษา หน่วยที่ ๑๓, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕), หน้า ๖-๑๓.

เพราะฉะนั้นการประเมินเป็นการพยายามที่จะตอบคำถามว่า “ดีอย่างไร” (how good) หากกล่าวโดยสรุปก็คือการประเมิน = การวัด + การตัดสินคุณค่า

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมพฤติกรรมที่ต้องวัดและประเมินผลจึงประกอบด้วย

- ๑) ความรู้ความเข้าใจในวิชาสังคมศึกษาหรือด้านสติปัญญา
- ๒) เจตคติและค่านิยมในวิชาสังคมศึกษาหรือด้านความรู้สึกและอารมณ์
- ๓) ทักษะในวิชาสังคมศึกษาได้แก่ ทักษะทางวิชาการและทักษะทางด้านสังคมดังมี

รายละเอียดดังนี้

๑. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในวิชาสังคมศึกษา

การวัดและประเมินด้านความรู้ความเข้าใจเป็นการประเมินสมรรถภาพทางสมองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญาของผู้เรียนความรู้ความสามารถของผู้เรียนเกิดจากการเรียนรู้ที่ได้จากการสอนของครู และเกิดจากการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนเอง (ออร์แลนได) ได้จำแนกประเภทของความรู้ในวิชาสังคมศึกษาออกเป็น ๔ ประเภทคือข้อเท็จจริง (facts) มโนคติ (Concepts) หลักการ (Generalization) และโครงสร้างและแบบจำลอง (Structure and Model)^{๘๖}

๑) ข้อเท็จจริง หมายถึง ความรู้ที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่างๆ ในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา เช่น ชื่อเวลาสถานที่เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจำนวน ฯลฯ

๒) มโนคติ หมายถึง ความรู้ที่ได้จากการศึกษาและทำความเข้าใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยการแยกแยะให้เห็นลักษณะที่แตกต่างกันหรือคล้ายคลึงกัน

๓) หลักการ หมายถึง ความรู้ที่ได้จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติตั้งแต่สองมโนคติขึ้นไป

๔) โครงสร้างและแบบจำลอง หมายถึง ความรู้ที่ได้จากการรวบรวมข้อเท็จจริงมโนคติ และหลักการในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา

พฤติกรรมด้านความรู้ในวิชาสังคมศึกษาเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของผู้เรียนในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆตามที่หลักสูตรกำหนดหากยึดตามแนวคิดของบลูมและคณะแบ่งออกเป็น ๖ ขั้นดังนี้^{๘๗}

- ๑) ความรู้ (knowledge)
- ๒) ความเข้าใจ (comprehension)
- ๓) การนำไปใช้ (application)
- ๔) การวิเคราะห์ (analysis)
- ๕) การสังเคราะห์ (synthesis)
- ๖) การประเมิน (evaluation)

^{๘๖} ออร์แลนได (Orlandi, 1971), อ้างใน กัญญา ลินทรัตน์ศิริกุล และโกศล มีคุณ, การประเมินผลและการวิจัยการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางวิชาสังคมศึกษา หน่วยที่ ๑๓, หน้า ๑๑-๑๓.

^{๘๗} Bloom, et al., *The Function of Excutive*, (London: Oxford University Pres, 1956).

การวัดความรู้ความคิดตามแนวคิดของ (บลูม) ดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวคิดเดิมซึ่งแนวคิดของ (บลูม) ได้มีการปรับปรุงใหม่ในปี ๑๙๙๐ โดยแบ่งออกเป็น ๖ ชั้นดังนี้^{๘๘}

- ๑) ความจำ (remembering)
- ๒) ความเข้าใจ (understanding)
- ๓) การประยุกต์ (applying)
- ๔) การวิเคราะห์ (analyzing)
- ๕) การประเมิน (evaluating)
- ๖) การสร้างสรรค์ (creating)

สำหรับความหมายของความรู้ความคิดตามแนวคิดใหม่ในแต่ละชั้นมีดังนี้^{๘๙}

๑) ความจำ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการจำเรื่องราวต่างๆ ที่ได้เรียนรู้มาแล้ว ซึ่งเป็นความรู้จากการจำในความจำระยะยาว (long-term memory) คำกริยาที่นำมาใช้ในการวัดความจำ เช่น คำว่าระบุให้นิยามจับคู่บอกรายละเอียดทำการบอกชื่อ เป็นต้น

๒) ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการเข้าใจความหมายของเรื่องราวต่างๆ โดยการตีความและแปลความจากสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้วคำกริยาที่นำมาใช้ในการวัดความเข้าใจ เช่น คำว่าสรุปแยกประเภทแสดงตัวอย่างแปลความหมายเปรียบเทียบ ฯลฯ

๓) การประยุกต์ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปแล้วไปใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือสถานการณ์ที่แตกต่างจากสถานการณ์เดิมคำกริยาที่นำมาใช้ในการวัดการประยุกต์ เช่น คำว่าแสดงคำนวณประยุกต์แก้ปัญหาสาธิตสร้างรวบรวมดำเนินการเปลี่ยนแปลงค้นหาอภิปรายตรวจสอบ ฯลฯ

๔) การวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการแยกแยะเรื่องราวเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ออกเป็นส่วนย่อยๆ คำกริยาที่นำมาใช้ในการวัดการวิเคราะห์เช่นวิเคราะห์ทดลองคำนวณวิพากษ์เปรียบเทียบสำรวจจัดกลุ่มเรียงลำดับจำแนกอภิปรายเขียนไดอะแกรมจัดประเภทแยกความแตกต่างแก้ปัญหา ฯลฯ

๕) การประเมิน หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการตัดสินเรื่องราวต่างๆ โดยอาศัยเกณฑ์และมาตรฐานที่กำหนดคำกริยาที่นำมาใช้ในการวัดและการประเมินผลเช่นตรวจสอบกำหนดสมมติฐานวิพากษ์ทดลองตัดสินทดสอบทำนายอ้างอิงเปรียบเทียบประเมินเลือกจัดลำดับแยกความแตกต่างสรุป ฯลฯ

๖) การสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการสร้างแนวคิดและสารสนเทศใหม่จากการใช้ความรู้ที่ได้เรียนรู้มาก่อนคำกริยาที่ใช้ในการวัดการสร้างสรรคเช่นพัฒนาเสนอออกแบบสร้างวางแผนประดิษฐ์ผลิตเขียน ฯลฯ

^{๘๘} Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. **A Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives: Complete Edition.** (New York: Longman, 2001).

^{๘๙} กัญจนา ลินทรัตนศิริกุล และโกศล มีคุณ, การประเมินผลและการวิจัยการเรียนรู้การสอนวิชาสังคมศึกษา ในประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางวิชาสังคมศึกษา หน้าที่ ๑๓, หน้า ๖-๑๓.

๒. เจตคติและค่านิยมในวิชาสังคมศึกษา

ตามแนวคิดของ ออร์แลนโด (Orlandi) ภัยจนาลินท รัตนศิริกุล และโกศล มีคุณ ได้กล่าวถึงเจตคติและค่านิยมไว้ดังนี้^{๙๐}

เจตคติในวิชาสังคมศึกษาแบ่งออกเป็นพฤติกรรมความสามารถที่พึงปรารถนาและพฤติกรรมทางสังคมที่พึงปรารถนา

ค่านิยมในวิชาสังคมศึกษามีค่านิยมต่อพฤติกรรมทางประชาธิปไตยที่พึงปรารถนาสำหรับการประเมินพฤติกรรมด้านเจตคติและค่านิยมมีแนวทางดังนี้

๒.๑ เจตคติ แบ่งออกเป็น

๒.๑.๑ พฤติกรรมความสามารถที่พึงปรารถนา ประกอบด้วยเจตคติต่อการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์และเจตคติต่อบุคคลอื่น

๑) เจตคติต่อการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์สามารถประเมินได้จากการถามบุคคลโดยตรงซึ่งสามารถเลือกทำได้ ๒ วิธีคือใช้คำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิดการใช้คำถามปลายปิดโดยมากจะใช้วิธีของลิเคิร์ต (Likert) ดังตัวอย่างเราสามารถใช้หลักการทั่วๆไปในการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ได้โดยเห็นด้วยอย่างยิ่งเห็นด้วยไม่ทราบไม่เห็นด้วยไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

๒) เจตคติต่อบุคคลอื่นในการประเมินเจตคติวิธีหนึ่งอาจใช้สถานการณ์จำลอง เช่นบทบาทสมมติคือกำหนดสถานการณ์ของเจตคติและให้ผู้สังเกตสรุปโดยการประเมินเจตคติของผู้เรียนตัวอย่างเช่นความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อชาวนิโกรใช้บทบาทสมมติโดยการให้นักเรียนแสดงเป็นชาวนิโกรและไปเข้าบ้านอยู่อาศัยในกลุ่มชนผิวขาวและให้นักเรียนอีกคนหนึ่งแสดงเป็นเจ้าของที่ดิน

นอกจากการประเมินเจตคติต่อบุคคลอื่นตามวิธีการที่กล่าวมาแล้วยังสามารถประเมินได้อีกวิธีหนึ่งคือการใช้คำถามปลายเปิดและให้ผู้ตอบเติมคำถามลงในช่องว่างเช่น

- ถ้าฉันเป็นนิโกรฉันจะ....

- ถ้าฉันเป็นยิวฉันจะ....

อย่างไรก็ตามในการประเมินไม่ว่าจะใช้บทบาทสมมติหรือการเติมคำตอบลงในช่องว่างมักมีปัญหาในการให้คะแนนกล่าวคือเกณฑ์การให้คะแนนจะต้องชัดเจนมิฉะนั้นจะทำให้การแปลความหมายเจตคติของนักเรียนผิดพลาดได้

๒.๑.๒ พฤติกรรมทางสังคมที่พึงปรารถนา ประกอบด้วยความตระหนักและความสนใจการยอมรับในความรับผิดชอบและความเกี่ยวข้อง

๑) ความตระหนักและความสนใจการประเมินพฤติกรรมด้านนี้สามารถประเมินได้โดยใช้คำถามปลายเปิดหรือคำถามปลายปิดดังตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการให้ผู้เรียนเติมคำตอบเกี่ยวกับความตระหนักต่อปัญหาสังคมในประเทศไทยเช่น

- ปัญหาสังคมที่สำคัญที่ประเทศไทยกำลังประสบคือ

^{๙๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒-๑๓.

๒) การยอมรับในความรับผิดชอบการประเมินพฤติกรรมด้านนี้สามารถประเมินได้โดยใช้บทบาทสมมติการเติมคำในช่องว่างการสังเกตมาประเมินค่าตัวอย่าง เช่นครูหรือผู้สังเกตภายนอกสามารถประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนในชั้นระหว่างที่มีการอภิปรายโดยใช้มาตราประเมินค่า ๕ ระดับหรือใช้มาตราประเมินค่าในการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนว่าผู้เรียนมีความพอใจในการเข้าร่วมแก้ปัญหาสังคมมากน้อยเพียงใด

๓) ความเกี่ยวข้องการประเมินพฤติกรรมด้านนี้สามารถใช้มาตราประเมินค่าในการประเมินเช่นเดียวกันตัวอย่างเช่นครูอาจใช้มาตราประเมินค่าแบบลิเคิร์ตในการประเมินว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อบทบาทของพรรคการเมือง

๒.๒ ค่านิยม เป็นพฤติกรรมสำคัญในสังคมศึกษาการประเมินค่านิยมทางประชาธิปไตยที่พึงปรารถนาจะต้องประเมินโดยใช้คำถามแบบความเรียงเช่นต้องการประเมินเกี่ยวกับเสรีภาพในการพูดก็ให้ผู้เรียนแสดงเหตุผลที่ดีเกี่ยวกับเสรีภาพในการพูดตามความเชื่อของเขาส่วนอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ในการประเมินคือใช้เอกสารค่านิยม (Value sheet) โดยมีคำถามและมีคำตอบให้ผู้ตอบเลือกตอบเป็นต้น

๓. ทักษะในวิชาสังคมศึกษา ตามแนวคิดของ ออร์แลนโด (Orlandi, กัญจนาลินทรัตน์ศิริกุล และโกศล มีคุณ ได้กล่าวถึงทักษะในวิชาสังคมศึกษาโดยแบ่งออกเป็น^{๓๑}

๓.๑ การแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบ เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการรู้แหล่งข้อมูลการแปลความหมายของข้อมูลที่เป็นภาพกราฟิกและสัญลักษณ์

๓.๒ การคิดวิจารณ์ญาณ เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการสรุปประเด็นสำคัญและการตั้งข้อสมมติการประเมินหลักฐานและหาข้อสรุปการกำหนดสมมติฐานอย่างมีเหตุผล

๓.๓ การอยู่ร่วมกับกลุ่มอย่างประชาธิปไตย เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่เป็นทางการและกระบวนการที่ไม่เป็นทางการ

สำหรับการประเมินพฤติกรรมด้านทักษะในวิชาสังคมศึกษามีแนวทางดังนี้

๓.๑ การแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบ เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับ

๑) การรู้แหล่งข้อมูลเป็นการประเมินเกี่ยวกับความสามารถในการค้นคว้าหนังสือต่างๆ ในห้องสมุดการหารายชื่อที่ต้องการจากบัตรรายการการหาหนังสืออ้างอิงทางด้านสังคมศึกษาตลอดจนความสามารถในการค้นหาข้อมูลที่เหมาะสมในหนังสือสังคมศึกษาได้

๒) การแปลความหมายของข้อมูลที่เป็นกราฟิกและสัญลักษณ์เป็นการประเมินเกี่ยวกับความสามารถในการแปลความหมายของแผนที่กราฟตารางแผนภูมิตารางเวลาและการดู

๓.๒ การคิดวิจารณ์ญาณ เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องคือ

๑) การสรุปประเด็นสำคัญและการตั้งข้อสมมติเป็นการประเมินเกี่ยวกับความสามารถในการสรุปประเด็นสำคัญหรือหลักการที่สำคัญของเรื่องซึ่งทักษะนี้เป็นทักษะในการวิเคราะห์ปัญหาขั้นต้น

๒) การประเมินหลักฐานและหาข้อสรุปเป็นการประเมินเกี่ยวกับความสามารถในการพิจารณาความแตกต่างของสองสิ่งแล้วหาข้อสรุปความสามารถในการหาความสัมพันธ์ระหว่าง

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓-๑๔.

องค์ประกอบต่างๆ ความสามารถในการหาเหตุผลและความสามารถในการนำหลักการต่างๆ มาประยุกต์ใช้

๓) การกำหนดสมมติฐานอย่างมีเหตุผลเป็นการประเมินเกี่ยวกับความสามารถในการกำหนดสมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา ๒-๓ ข้อ

๓.๓ การอยู่ร่วมกันอย่างประชาธิปไตย เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการการวัดทักษะด้านนี้แตกต่างจากการวัดทักษะอื่นๆ กล่าวคือ เป็นการพิจารณาถึงความสามารถของผู้เรียนในการแสดงความคิดเห็นการเข้าร่วมอภิปรายวิธีการที่ใช้ในการประเมินคือการสังเกตการใช้มาตราประเมินค่าหรือสื่ออื่นๆ ประกอบเช่นวิดีโอทัศน์หรือใช้การบันทึกเทป เป็นต้น

ทักษะในวิชาสังคมศึกษานอกจากจะแบ่งตามแนวคิดของ (ออร์แลนโด) แล้วในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาจะแบ่งทักษะเป็น ๒ ประเภทคือทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคมที่ครูสังคมศึกษาควรพัฒนาให้นักเรียน

ทักษะทางวิชาการ หรือทักษะทางปัญญาเป็นทักษะที่บุคคลใช้เพื่อแสวงหาความรู้จัดกระทำกับความรู้และใช้ความรู้เพื่อการแก้ปัญหา

ส่วนทักษะทางสังคม เป็นทักษะที่บุคคลใช้เพื่อการอยู่หรือทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นต้นว่าทักษะการสร้างความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

การวิจัยในวิชาสังคมศึกษา

๑. แนวคิดการวิจัยในวิชาสังคมศึกษา การวิจัยในวิชาสังคมศึกษาเป็นการแสวงหาความรู้ทางวิชาสังคมศึกษาอย่างเป็นระบบหรือเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยอาศัยวิธีการแสวงหาความรู้ที่เชื่อถือได้มากที่สุดซึ่งส่วนใหญ่ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์หรือวิธีการที่ยอมรับในศาสตร์นั้นๆ ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัยที่ประกอบด้วย

- ๑) การกำหนดปัญหาวิจัย
- ๒) การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
- ๓) การออกแบบการวิจัย
- ๔) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๕) การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๖) การแปลผลข้อค้นพบและการสรุป
- ๗) การเสนอผลรายงานวิจัย

การวิจัยทางสังคมศึกษาอาจแบ่งประเภทได้หลายแบบที่สำคัญคือประเภทของการวิจัยตามการใช้ประโยชน์และประเภทของการวิจัยตามข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

๑) ประเภทของการวิจัยตามการใช้ประโยชน์ เป็นการจำแนกประเภทของการวิจัยตามความมุ่งหมายในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์แบ่งได้เป็นการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ดังนี้

๒) ประเภทของการวิจัยตามข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย เป็นการจำแนกประเภทของการวิจัยตามลักษณะของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยโดยแบ่งเป็น ๒ ประเภทคือการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณอาจแบ่งได้เป็น ๓ ประเภทคือการวิจัยเชิงสำรวจการวิจัยเชิงความสัมพันธ์และการวิจัยเชิงทดลอง

๒. แนวคิดการวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยปฏิบัติการซึ่งครูผู้สอนทำการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนหรือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโดยมีลักษณะดังนี้^{๙๒}

- ๑) ผู้ทำวิจัยในชั้นเรียนส่วนใหญ่คือครูที่ทำหน้าที่สอนในชั้นเรียน
- ๒) วัตถุประสงค์ของการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้แก้ปัญหาการเรียนการสอนเป็นหลัก

๓) ที่มาของปัญหาวิจัยในชั้นเรียนปัญหาที่นำมาทำวิจัยได้จากสภาพปัญหาการเรียนการสอนในห้องเรียนที่ครูพบและต้องการจะแก้ไข

๔) ขอบเขตของการวิจัยในชั้นเรียนงานวิจัยในชั้นเรียนเป็นงานวิจัยขนาดเล็กขอบเขตของปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนค่อนข้างแคบและเฉพาะเจาะจง

๕) แบบแผนการวิจัยการวิจัยในชั้นเรียนใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการมีองค์ประกอบ ๔ ประการคือการวางแผนการปฏิบัติตามแผนการประเมินผลการปฏิบัติและการสะท้อนผลหลังการปฏิบัติวิธีการวิจัยที่ใช้ไม่ยึดแบบแผนเคร่งครัดนักสามารถปรับให้เหมาะสมตามสภาพการเรียนการสอนได้

๖) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงบรรยายเช่นความถี่ร้อยละเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยไม่ต้องใช้สถิติวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนดำเนินการควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติโดยไม่แยกการดำเนินการวิจัยออกมาเป็นกิจกรรมอีกกิจกรรมหนึ่ง

รูปแบบของการวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยในชั้นเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนมากกว่าเพื่อแสวงหาองค์ความรู้รูปแบบการทำวิจัยในชั้นเรียนจึงแบ่งได้เป็น ๒ รูปแบบใหญ่คือการวิจัยแบบไม่เป็นทางการ (informal research) และการวิจัยแบบเป็นทางการ (formal research)

สำหรับกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนได้กำหนดไว้ ๕ ขั้นตอนดังนี้^{๙๓}

- ขั้นตอนที่ ๑ การสำรวจ/วิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้อยู่
- ขั้นตอนที่ ๒ กำหนดปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน
- ขั้นตอนที่ ๓ วางแผนพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้อยู่
- ขั้นตอนที่ ๔ ลงมือปฏิบัติตามแผน
- ขั้นตอนที่ ๕ สะท้อนผลการปฏิบัติ

^{๙๒} กานดา พูลลาภทวี และวรรณดี แสงประทีปทอง, การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโครงการโรงเรียนปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน: ตัวอย่างประสบการณ์ที่คัดสรร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖).

^{๙๓} นวลเสน่ห์ วงศ์เชิดธรรม, การวิจัยในชั้นเรียน, โครงการส่งเสริมการแต่งตั้งคณาจารย์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๙), หน้า ๑๑ – ๑๕.

๓. การวิจัยเพื่อพัฒนาในวิชาสังคมศึกษา ต้องครอบคลุมการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร พัฒนาวิธีการสอน พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนาการวัดและประเมินผลพัฒนาผู้เรียนและครูสอน

๔. การนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา ครูสังคมศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพรวมทั้งเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากการเรียนการสอนโดยเฉพาะในชั้นเรียน

การนำผลการวิจัยจึงควรนำไปใช้ประโยชน์ในวิชาสังคมศึกษาดังนี้^{๙๔}

- ๑) เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
- ๒) เพื่อแก้ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน
- ๓) เพื่อพัฒนาหลักสูตร
- ๔) เพื่อนำไปใช้ในการวัดและประเมินผล
- ๕) เพื่อพัฒนาผู้เรียน
- ๖) เพื่อพัฒนาผู้สอน

๒.๖ แนวคิดเกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษา

ความหมาย ของวิชาสังคมศึกษานักการศึกษาทางสังคมศึกษา ได้ให้ความหมายของวิชาสังคมศึกษาในนาทศวรรษะ เป็นต้นว่า^{๙๕}

จาโรลิเมค (John Jarolimek) กล่าวว่า “สังคมศึกษาเป็นวิชาที่ว่า ด้วยความสัมพันธ์ของมนุษย์กับ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม ทั้งกล่าวถึงวิธีที่มนุษย์จะใช้สิ่งแวดล้อมเพื่อสนองความต้องการของตนในการดำรงชีวิต”^{๙๖}

กู๊ด (Carter V.Good) ให้ความหมายว่า “สังคมศึกษา เป็นส่วนต่าง ๆ ของเนื้อหาสาระของสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา และภูมิศาสตร์ โดยเลือกแล้วว่า เหมาะสมแก่การศึกษาในระดับ ประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาและมีการพัฒนาขึ้นเป็นรายวิชาต่าง ๆ เพื่อการศึกษาไม่ว่าจะบูรณาการแล้วหรือไม่ และต้องมีทั้งเนื้อหาสาระและจุดหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคม หรือไม่ก็อยู่ในขอบข่ายที่แคบไปหรือนั่นอนตายตัวของการศึกษาในรูปแบบผสมผสาน”^{๙๗}

^{๙๔} สุจิตรา หัง สพฤกษ์, การวัด ประเมิน และวิจัยทางสังคมศึกษา ในประมวลสาระชุดวิชาการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้สังคมศึกษา หน่วยที่ ๔, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๕๔) หน้า ๔-๖๔.

^{๙๕} “การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา”, รายงานการวิจัย, (โครงการบริการวิชาการแก่สังคม: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๕๔), หน้า ๑-๖.

^{๙๖} จาโรลิเมค (John Jarolimek) อ้างใน สิริวรรณ ศรีพหล, “การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๕๗), หน้า ๙.

^{๙๗} กู๊ด (Carter V.Good), อ้างใน สิริวรรณ ศรีพหล, “การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส”, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๕๗), หน้า ๑๐.

กล่าวโดยสรุป วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม โดยเน้นการศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาและวิธีการในศาสตร์ต่าง ๆ โดยเฉพาะวิชาในหมวดสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ สังคมมนุษย์ เศรษฐกิจ กิจกรรมการเมือง ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมเพื่อนำมาใช้ประโยชน์การแก้ปัญหาและการวางแผนทางสำหรับอนาคต ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายสำคัญ เพื่อมุ่งพัฒนาความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนในสังคมประชาธิปไตย

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บัญชา ท่าทอง ศึกษาการใช้หลักอิทธิบาท ๔ พัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่าความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัยมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อเรียงจากมากไปหาน้อยคือความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบต่อหลักอิทธิบาท ๔ ด้านการประพฤติตนเป็นคนดี ความรับผิดชอบต่อหลักอิทธิบาท ๔ ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนและประเทศชาติ ความรับผิดชอบต่อหลักอิทธิบาท ๔ ด้านการความรับผิดชอบต่อครอบครัวและความรับผิดชอบต่อหลักอิทธิบาท ๔ ด้านการศึกษา

ผลการเปรียบเทียบข้อมูลการศึกษาความรับผิดชอบต่อหลักอิทธิบาท ๔ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จำแนกตามเพศและอาชีพของบิดามารดาหรือผู้ปกครองพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนตามห้องเรียนแผนการเรียนเกรดเฉลี่ยสะสมและสถานภาพของผู้ปกครองพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕^{๙๘}

พระชาติรูปสโม (สุขสบาย) กระบวนการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ : กรณีศึกษาวัดอโศการามอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่บริเวณรอบวัดอโศการาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการองค์กรธุรกิจและพระสงฆ์ที่สังกัดวัดอโศการามซึ่งได้แก่เจ้าอาวาสพระลูกวัดรวม ๒๐๔ รูป รวมถึงประชาชนที่เข้าร่วมทำกิจกรรมในการดำเนินกิจกรรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจในการดูแลรักษาป่าชายเลนในโครงการศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนและสิ่งแวดล้อมวัดอโศการาม จำนวน ๑,๐๐๐ คนรวม ๑,๒๐๔ รูป/คน โดยวิธีการเปิดตารางสุ่มตัวอย่างตารางสูตรหาไร้อย่างง่ายได้กลุ่มตัวอย่างตัวอย่าง ๓๐๐ รูป/คน และทำการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน ๕ รูป /คนที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาป่าชายเลนให้เป็นศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนและสิ่งแวดล้อมวัดอโศการามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อ

^{๙๘} นายบัญชา ท่าทอง “ศึกษาการใช้หลักอิทธิบาท ๔ พัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

การวิจัยทางสังคมศาสตร์สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ค่าร้อยละและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

๑) กระบวนการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ : กรณีศึกษาวัดโอศุการามอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการประชาชนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๓.๗๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับคือด้านการวางแผน ๓.๘๖ ด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ๓.๘๖ ด้านการมีส่วนร่วม ๓.๗๑ ด้านการดำเนินการ ๓.๗๐ ด้านกลยุทธ์เพื่อวางแผนให้บรรลุเป้าหมาย ๓.๖๖

๒) ผลวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานการเปรียบเทียบพบว่าความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ: กรณีศึกษาวัดโอศุการามอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการสรุปได้ว่าความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ : กรณีศึกษาวัดโอศุการามอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการด้านระดับการศึกษาและด้านจำนวนความถี่ในการเข้าร่วมโครงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนด้านเพศอายุอาชีพรายได้ตำแหน่งงานการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาป่าชายเลนไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓) ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ : กรณีศึกษาวัดโอศุการามอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ ๑. ด้านการวางแผนการวางแผนการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ๒. ด้านกลยุทธ์เพื่อวางแผนให้บรรลุเป้าหมายกลยุทธ์ในการทำตามแผนที่วางเอาไว้ขององค์กรธุรกิจขาดเป้าหมายและไม่ชัดเจน ๓. ด้านการมีส่วนร่วมประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นได้ไม่มากเท่าที่ควร ๔. ด้านการดำเนินการลำดับขั้นตอนในการดูแลรักษาและฟื้นฟูป่าชายเลนไม่มีความชัดเจน ๕. ด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมต้นกล้าบางชนิดไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม

พรภริมย์ ยอดบุญ ศึกษาความคิดเห็นของนิสิตสาขาสังคมศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนวิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตสาขาสังคมศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตสาขาสังคมศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิตสาขาสังคมศึกษา จำนวน ๗๓ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งแบบสอบถามให้บัณฑิตและได้รับคืนทั้ง ๗๓ ฉบับ^{๙๙}

ผลการวิจัย พบว่า ๑. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนวิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๘๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๘) ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๘๓) ด้านสื่อโสตทัศนูปกรณ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๕๓) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๘๗) ๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำแนกตามสถานภาพและจำแนกตามอายุ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕ ๓. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ควรส่งเสริมสนับสนุนอาจารย์ผู้สอนในการทำวิจัย ผลิตหนังสือ ตำราเรียนหรือทำผลงานวิชาการ เพื่อเพิ่มศักยภาพอาจารย์ผู้สอนให้มีความเชี่ยวชาญมากยิ่งขึ้นในส่วนของการให้บริการเจ้าหน้าที่ควรดูแลเอาใจใส่ต่อการให้บริการด้วยความสุภาพอ่อนน้อม มีอัธยาศัยดี และควรอบรมพัฒนาศักยภาพการให้บริการอยู่ตลอดเวลา เพิ่มบอร์ดประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ จัดทำตู้รับฟังความคิดเห็น สื่ออุปกรณ์ทางการเรียนการสอนควรมีการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพการใช้งานได้ตามปกติ และควรมีการตรวจสอบประสิทธิภาพใช้งานได้ตามปกติ และควรมีการตรวจสอบประสิทธิภาพการใช้งานอยู่เป็นประจำ เพิ่มระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมทั้งอาคาร ไม่ควรมีข้อจำกัดการเข้าถึงระบบสัญญาณต่างๆ และดูแลรักษาอาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียนห้องน้ำที่ชำรุดให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้อยู่ตลอดเวลา

สิริวรรณ ศรีพหล ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐ (๒) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาและ (๓) ศึกษาผลการนำชุดฝึกอบรมทางไกลที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือครูสังคมศึกษาที่สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานครเขต ๑ เขต ๒ และเขต ๓ จำนวน ๑๔๓ โรงเรียน จำนวน ๘๐ คนด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ (๑) ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาประกอบด้วยประมวลสาระชุด

^{๙๙} พรภิรมย์ ยอดบุญ, “ความคิดเห็นของนิสิต สาขาสังคมศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนวิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, **สารนิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

ฝึกอบรมทางไกลและแนวการศึกษาจำนวน ๕ หน่วยดังนี้หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์หน่วยที่ ๒ แนวทางการจัดหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาหน่วยที่ ๓ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์หน่วยที่ ๔ แนวทางการจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์และหน่วยที่ ๕ สื่อการเรียนการสอนแหล่งการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลในวิชาประวัติศาสตร์ (๒) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรมทางไกลและ (๓) แบบประเมินตนเองของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางไกลในการนำความรู้จากชุดฝึกอบรมทางไกลไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาและแบบสัมภาษณ์ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางไกล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมทางไกลโดยใช้ E1/E2 และการทดสอบค่าที่

ผลการวิจัยพบว่า (๑) ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาทั้ง ๕ หน่วยมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐ ตามที่กำหนดไว้ ๓ หน่วยคือหน่วยที่ ๑๘๐.๒๑/๘๑.๓๕ หน่วยที่ ๒๗๘.๓๔/๘๐.๕๔ และหน่วยที่ ๓๗๙.๒๙/๘๒.๒๓ ส่วนหน่วยที่ ๔ และหน่วยที่ ๕ เกินเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือหน่วยที่ ๔๘๓.๒๔/๘๕.๙๕ และหน่วยที่ ๕๘๒.๘๗/๘๔.๐๕ (๒) ผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ใช้ชุดการสอนทางไกล หลังการฝึกอบรมสูงกว่าการก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และ (๓) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลมีความเห็นว่าชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาให้ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้นได้ขยายโลกทัศน์เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์สำหรับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และชุดฝึกอบรมทางไกลนี้เหมาะที่จะใช้เป็นคู่มือสำหรับครูสังคมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบต่อไป^{๑๐๐}

สิริวรรณ ศรีพหล ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาความต้องการของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา ๒) พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด (E1/E2 = ๘๐/๘๐) ๓) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาและ ๔) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการ

^{๑๐๐} สิริวรรณ ศรีพหล, “การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา”, รายงานการวิจัย, (โครงการบริการวิชาการแก่สังคม: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

ฝึกอบรมที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา^{๑๐๑}

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ครูสังคมศึกษาที่สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต ๑ เขต ๒ และเขต ๓ โดยสุ่มตัวอย่างมาแต่ละเขตแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น ๒ กลุ่มกลุ่มแรกเพื่อศึกษาความต้องการของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาจำนวน ๓๗ คนและกลุ่มที่สองเพื่อการทดลองประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาจำนวน ๗๒ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ (๑) แผนการจัดสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาความต้องการของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา (๒) ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา (๓) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรมทางไกลเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางไกลเกี่ยวกับ เรื่องการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาและ (๔) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมทางไกลโดยใช้ E1/E2 การทดสอบค่าที่ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (๑) ครูสังคมศึกษาที่สอนวิชาพระพุทธศาสนามีความต้องการชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาเพื่อนำมาศึกษาและนำความรู้ที่ได้จากชุดฝึกอบรมทางไกลไปพัฒนาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาต่อไป (๒) ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาทั้ง ๕ หน่วยมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐ ตามที่กำหนด (๓) ผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ใช้ชุดการฝึกอบรมทางไกลหลังการฝึกอบรมสูงกว่าการก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และ (๔) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางไกลมีความพึงพอใจในชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาในระดับมาก

สิริวรรณ ศรีพหล ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับสถานศึกษา เรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับสถานศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (๒) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมของผู้

^{๑๐๑} สิริวรรณ ศรีพหล, “การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา”, รายงานการวิจัย, (โครงการบริการวิชาการแก่สังคม: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

เข้ารับการฝึกอบรมที่ใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับสถานศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ (๓) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อผลการนำชุดฝึกอบรมทางไกลไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มที่สอนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ในโรงเรียนที่สอนในระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒ จำนวน ๓๖ โรงเรียนจำนวน ๒๐๘ คนด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายเพื่อใช้ในการทดสอบประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับสถานศึกษา เรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ (๑) ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับสถานศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (๒) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรมทางไกลเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (๓) แบบประเมินตนเองของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางไกลในการนำความรู้จากชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและ (๔) แบบสัมภาษณ์ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางไกลเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่การหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมทางไกลโดยใช้ E1/E2 การทดสอบค่าที่ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า (๑) ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับสถานศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง ๕ หน่วยมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐ ตามที่กำหนดไว้ (๒) ผลสัมฤทธิ์ของการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลหลังการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ และ (๓) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจากการตอบแบบสอบถามที่มีต่อผลการนำชุดฝึกอบรมทางไกลไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่าส่วนใหญ่ได้นำไปใช้โดยเฉพาะหน่วยที่ ๒ และหน่วยที่ ๔ เป็นร้อยละ ๘๐.๐๐

ขึ้นไปสำหรับหน่วยที่ ๓ และหน่วยที่ ๕ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำชุดฝึกอบรมไปใช้อยู่ในส่วนของร้อยละ ๗๕.๐๐ ขึ้นไปและหน่วยที่ ๑ ได้นำไปใช้ต่ำกว่าร้อยละ ๗๕.๐๐ และ (๔) ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและคุณธรรมจริยธรรมตลอดจนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นและความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนทำให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

มากยิ่งขึ้นชุดฝึกอบรมทางไกลดังกล่าวจึงเหมาะที่จะใช้เป็นคู่มือสำหรับครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนอย่างเป็นระบบต่อไป^{๑๐๒}

สิริวรรณ ศรีพหล ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเรื่องการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองในสถานศึกษา (๒) พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐ และ (๓) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองในสถานศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ครูสังคมศึกษาที่สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ และเขต ๒ โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น ๒ ส่วนคือกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองในสถานศึกษาโดยการตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๑๐ คนและสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน ๒๐ คนและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดสอบประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองในชั้น

การทดลองใช้เบื้องต้น (Tryout) จำนวน ๓๘ คนและขั้นทดลองใช้จริง (Trial Runs) จำนวน ๒๔ คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ (๑) แบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการของครูสังคมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองในสถานศึกษา (๒) แผนการจัดสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครูสังคมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองในสถานศึกษา (๓) ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานครเรื่องการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองในสถานศึกษาจำนวน ๕ หน่วยและ (๔) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรมทางไกลเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเรื่องการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองในสถานศึกษาสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมทางไกลโดยใช้ E1/E2 และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า (๑) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองในสถานศึกษาครูสังคมศึกษาให้ความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองมีความสำคัญโดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีปัญหาด้านหลักสูตรคือมีตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางจำนวนมากด้านการสอนยังขาดความรู้ในการ

^{๑๐๒} สิริวรรณ ศรีพหล, “การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับสถานศึกษา เรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, รายงานการวิจัย, (โครงการบริการวิชาการแก่สังคม: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

ออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานและการบูรณาการสาระหน้าที่พลเมืองกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ส่วนความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ต้องการความรู้เรื่องการจัดหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเกี่ยวกับอาเซียนแนวทางการออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายแนวทางการวัดและประเมินผลโดยเฉพาะด้านเจตพิสัยและด้านทักษะทางสังคมรวมทั้งการจัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประกอบการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองครูสังคมศึกษามีความต้องการที่จะได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองโดยเน้นการอบรมในระบบทางไกลและต้องการให้อบรมเนื้อหาเกี่ยวกับอาเซียนโลกศึกษา สิทธิมนุษยชนวัฒนธรรมในกลุ่มชนต่างๆ เป็นต้น (๒) ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองในสถานศึกษาทั้ง ๕ หน่วยมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐ ตามที่กำหนดและ (๓) ผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมืองในสถานศึกษาหลังการฝึกอบรมสูงกว่าการก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๑๐๓}

นัทกาญจน์ รัตนวิจิตร ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) สร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคม ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้และ (๒) ศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม ครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้^{๑๐๔}

การดำเนินการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ขั้นที่ ๑ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานใช้วิธี พหุกรณีศึกษาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบ ๔ ภูมิภาคการศึกษาเอกสารการสัมภาษณ์ระดับลึก ผู้อำนวยการสถานศึกษาครูหัวหน้าวิชาการและครูสังคมศึกษาการสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของ ครูสังคมศึกษาและการประชุมสัมมนาเชิงวิชาการผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบ จำนวน ๕ คนและครูสังคมศึกษาจำนวน ๕ คนได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงขั้นที่ ๒ การสร้างหลักสูตร ฝึกอบรมครูศึกษาจากการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ ๙ คนและครูสังคมศึกษา ๓๐ คนได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงและการทดลองภาคสนามกับครูสังคมศึกษาสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาระยองเขต ๒ จำนวน ๓๗ คนได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงขั้นที่ ๓ การทดลองใช้ หลักสูตรศึกษาจากครูสังคมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต ๑ จำนวน ๓๐ คนได้มา โดยการสุ่มอย่างง่ายขั้นที่ ๔ การประเมินและปรับปรุงหลักสูตรศึกษาจากนักเรียนจำนวน ๘๘๓ คนที่ เรียนจากครูสังคมศึกษาที่ผ่านหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษาและศึกษาผลการประเมินการใช้หลักสูตร จากครูสังคมศึกษาที่ผ่านหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษาจำนวน ๓๐ คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ หลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษาแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูป การเรียนรู้แบบสอบถามความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษาและแบบประเมินผลการใช้

^{๑๐๓} สิริวรรณ ศรีพหล, “การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เรื่อง การจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมือง”, รายงานการวิจัย, (โครงการบริการวิชาการ แก่สังคม: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

^{๑๐๔} นัทกาญจน์ รัตนวิจิตร, “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ตาม แนวปฏิรูปการเรียนรู้”, *คุณกัญนิพนธ์ปรัชญาคุณกัญนิพนธ์*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

หลักสูตรฝึกอบรมครูสังคัมศึกษาสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าเฉลี่ยร้อยละส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า (๑) หลักสูตรฝึกอบรมครูสังคัมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ประกอบด้วยหลักการของหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคัมศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสาระของหลักสูตรการวัดและประเมินผลหลักสูตรส่วนการจัดทำหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคัมศึกษาใช้หลักการฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานซึ่งเน้นการปฏิบัติระหว่างการปฏิบัติงานและ (๒) ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคัมศึกษาด้านผลผลิตครูสังคัมศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ด้านผลลัพธ์ครูสังคัมศึกษามีพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ สำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคัมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมของผู้เรียนจากครูสังคัมศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรพบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ และผลการประเมินการใช้หลักสูตรฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

สุรกันต์ จักรหาร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดฝึกอบรมครูเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามและนำชุดฝึกอบรมไปใช้พัฒนาบุคลากรครูปฏิบัติการสอนจำนวน ๗ โรงเรียนรวม ๑๘๐ คนโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ๕ วันและนำหลักสูตรไปใช้จริงที่โรงเรียน ๑ ภาคเรียนชุดฝึกอบรมเป็นใบงานใบความรู้/แบบฝึกปฏิบัติโดยผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจประเมินความเหมาะสมกับข้อมูลจากผลการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรการสังเกตการสัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติม^{๑๐๕}

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ผลการพัฒนาชุดฝึกอบรมครูเรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามได้ดำเนินงานตามขั้นตอน ๔ ขั้นตอนดังนี้คือศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกำหนดหรือทบทวนวิสัยทัศน์กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์กำหนดสัดส่วนเวลาเรียนกำหนดสัดส่วนการจัดสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในระดับช่วงชั้นกำหนดสัดส่วนสาระการเรียนรู้ในแต่ละปีวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคจากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นรายปีหรือรายภาคจัดทำคำอธิบายรายวิชาจัดทำหน่วยการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

๒) ผลการใช้ชุดฝึกอบรมครูเป็นการนำแนวคิดสู่การปฏิบัติให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทัศน์การปฏิรูปการศึกษากับหลักสูตรสถานศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับบุคลากรครูผู้สอนคือการปรับกระบวนการทัศน์การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาหลักสูตรฝึกอบรมครูประกอบด้วย ๕ หน่วยเวลาอบรม ๕ วันผลการเรียนรู้ประจำหน่วยคือเข้าใจการปฏิรูปหลักสูตรกับการปฏิรูปการศึกษากำหนดองค์ประกอบ

^{๑๐๕} สุรกันต์ จักรหาร, “การพัฒนาชุดฝึกอบรมครูเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม”, *ภาคนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

ของหลักสูตรสถานศึกษาได้วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเตรียมการพัฒนาและนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในโรงเรียน

๓) ก่อนการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาพบว่าบุคลากรในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามยังไม่เคยทำหลักสูตรสถานศึกษามาก่อนจึงเป็นการเพิ่มภาระงานให้บุคลากรและเป็นเรื่องยุ่งยากที่บุคลากรจะทำหลักสูตรสถานศึกษาเพราะขาดความรู้ในการจัดทำหลักสูตรผลการประเมินหลังประชุมปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรครุมีความพึงพอใจต่อการกระบวนการพัฒนาระดับมากทุกรายการ

ชุมศรี ไพบุลย์กุลกร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) หาประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและ (๒) ศึกษาผลการใช้ชุดฝึกอบรมในด้านคะแนนผลการทดสอบก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมครูเรื่องการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการและประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างโดยผู้เข้ารับการฝึกอบรม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในสำนักงานเขตบางซื่อ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๗ จำนวน ๒๘ คนโดยการสมัครใจเข้ารับการฝึกอบรมเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองประกอบด้วยชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าร้อยละและการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า (๑) ชุดฝึกอบรมครูเรื่อง การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการมีประสิทธิภาพ ๘๕.๓๐/๘๔.๓๘ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ๘๐/๘๐ (๒) ผลการทดสอบของผู้เข้ารับการอบรมหลังการศึกษาชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ (๓) ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อชุดฝึกอบรมครู เรื่องการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการอยู่ในระดับดีและ (๔) ประเมินแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสร้างขึ้นอยู่ในระดับดี^{๑๐๖}

แสงอุษา แสนสาย ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับครูในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๘๐/๘๐ โดยทดลองใช้หลักสูตรกับครูผู้สอนโรงเรียนหนองแคว “สรีกัจพิทยา” อำเภอนองแคว จังหวัดสระบุรี จำนวน ๖๑ คนโดยการเลือกแบบเจาะจง

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (๑) ประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกหัดครูในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการพบว่าหลักสูตรฝึกอบรมการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีประสิทธิภาพเป็น ๘๓.๗๕/๘๑.๔๓ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ๘๐/๘๐ (๒) ความสามารถของครูที่เข้ารับการฝึกอบรมการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการ

^{๑๐๖} ชุมศรี ไพบุลย์กุลกร, “การพัฒนาชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช”, ภาคนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีคะแนนเฉลี่ยหลังการเข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการเข้ารับการฝึกอบรมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ (๓) ความคิดเห็นความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรมฉบับร่างจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่านมีดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .๘๐ – ๑.๐๐พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกับทุกรายการที่ประเมินและ (๔) ค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณภาพของแบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรมทั้ง ๓ ด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๙ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .๕๙ แสดงว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความสามารถและมีทักษะในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอยู่ในระดับมากที่สุด^{๑๐๗}

อดุลย์ เจียกุลธร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรการอบรมครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนอง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนในกลุ่มละอุ่นก้าวหน้า (๒) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูผู้สอนเรื่องการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในกลุ่มละอุ่นก้าวหน้าและ (๓) ทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมบุคลากรในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในกลุ่มละอุ่นก้าวหน้าของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนองในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนในการศึกษาออกเป็น ๓ ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาสภาพปัญหาเพื่อตรวจสอบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูกลุ่มละอุ่นก้าวหน้าสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนองจำนวน ๘๐ คนโดยใช้แบบสอบถาม ขั้นตอนที่ ๒ การพัฒนาหลักสูตรโดยการตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญและขั้นตอนที่ ๓ การทดลองใช้หลักสูตรโดยทดลองใช้กับครูผู้สอนทุกคนของโรงเรียนกลุ่มละอุ่นก้าวหน้าสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนอง จำนวน ๘๐ คนซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าที่^{๑๐๘}

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพบว่าครูขาดทักษะความชัดเจนและความพร้อมในการเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญครูขาดประสบการณ์และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและต้องยึดติดกับหนังสือเรียนครูมีความรู้ในเทคนิควิธีการสอนและการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญน้อยการวัดผลประเมินผลไม่สามารถทำอย่างหลากหลายวิธีและไม่สามารถวัดผลประเมินผลโดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนและสื่ออุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๒) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนในกลุ่มละอุ่นก้าวหน้าสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนองเนื้อหาสาระสำคัญประกอบด้วยความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๔ การจัดกิจกรรมการ

^{๑๐๗} แสงอุษา แสนสวย, “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ”, ภาคนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

^{๑๐๘} อดุลย์ เจียกุลธร, “การพัฒนาหลักสูตรการอบรมครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนอง”, ภาคนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

เรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
แนวทางการประเมินผลการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญสามารถ
นำไปใช้เป็นหลักสูตรฝึกอบรมได้

๓) ผลการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างของครูโรงเรียนในกลุ่มละอูนก้าวหน้า
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนองจำนวน ๘๐ คนใช้ระยะเวลาในการอบรมจำนวน ๓ วันและ
ประเมินผลกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญก่อนและหลังเข้ารับการฝึกอบรมจำนวน ๒๐ ข้อและมีค่าพัฒนาแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จิรฐา จรวงษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเรื่องกลยุทธ์การสอน
ทักษะการคิดสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา” โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยหลัก ๒ ประการคือ (๑)
เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเรื่องกลยุทธ์การสอนทักษะการคิดสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา
และ (๒) ประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมครูเรื่องกลยุทธ์การสอนทักษะการคิดสำหรับนักเรียน
ระดับประถมศึกษาโดยศึกษาผลที่เกิดกับครูที่เข้ารับการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องกลยุทธ์การ
สอนทักษะการคิดสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาและผลที่เกิดกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖
ที่ได้รับการสอนโดยครูที่เข้ารับการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องกลยุทธ์การสอนทักษะการคิด
สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ครูผู้มีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ จำนวน ๓๐
คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ จำนวน ๙ ห้องเรียนๆ ละ
๑๐ คนรวม ๙๐ คนโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นของโรงเรียนดอนเจดีย์พิทยาคม ภาคเรียนที่ ๑ ปี
การศึกษา ๒๕๕๔ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรอาศัยแนวคิดหลักของไทเลอร์โดยปรับประยุกต์เป็น ๔
ขั้นตอนได้แก่ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานขั้นตอนที่ ๒ การสร้างและพัฒนาหลักสูตร
ขั้นตอนที่ ๓ การทดลองใช้หลักสูตรและขั้นตอนที่ ๔ การประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงหลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ได้หลักสูตรฝึกอบรมครูเรื่องกลยุทธ์การสอนทักษะการคิดสำหรับนักเรียนระดับ
ประถมศึกษาที่องค์ประกอบ ๕ ส่วนคือ (๑) หลักการและเหตุผล (๒) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม
ครู (๓) โครงสร้างเนื้อหาสาระหลักสูตรฝึกอบรม (๔) กิจกรรมและสื่อประกอบการฝึกอบรมและ (๕) การ
วัดและประเมินผลที่พัฒนาแล้วมีความเหมาะสมในระดับมากและมีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .๘๐ -
๑.๐๐

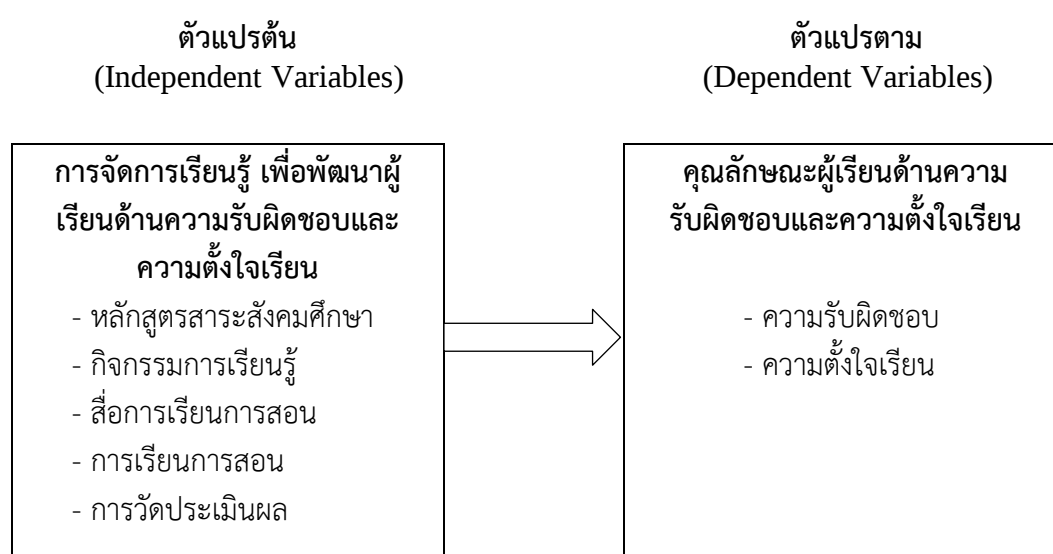
๒) ผลประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมครูเรื่องกลยุทธ์การสอนทักษะการคิดสำหรับ
นักเรียนระดับประถมศึกษาผลที่เกิดกับครูทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเจตคติและความสามารถในการ
ใช้กลยุทธ์การสอนพัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และผลที่เกิดกับนักเรียนกลุ่มทดลอง
มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^{๑๐๙}

^{๑๐๙} จิรฐา จรวงษ์, “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเรื่องกลยุทธ์การสอนทักษะการคิดสำหรับ
นักเรียนระดับประถมศึกษา”, *ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๖),
บทคัดย่อ.

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน เป็นกรอบแนวคิด และใช้ในการจัดทำคำนิยามศัพท์ และการสร้างเครื่องมือ สำหรับการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบและความตั้งใจเรียนในสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดหนองคาย ในครั้งนี้

๒.๔ กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ และความตั้งใจเรียนในสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดหนองคาย คือ ตัวแปรต้น เป็นการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบและความตั้งใจเรียน และตัวแปรตามเป็นคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบและความตั้งใจเรียน

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียน
สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านบ่อ จังหวัด
หนองคาย” ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การดำเนินการวิจัย
- ๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ด้วยแบบสอบถาม การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน
ด้านความรับผิดชอบ และความตั้งใจเรียนเป็น ตัวแปรต้น และคุณลักษณะผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ
และความตั้งใจเรียนเป็น ตัวแปรตาม

การดำเนินการวิจัยด้วยการสร้างเครื่องมือแบบสอบถามในการสำรวจ เพื่อจัดเก็บข้อมูล
จากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มตัวอย่างจากประชากรผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านบ่อ จังหวัด
หนองคาย โดยดำเนินการวิจัยระหว่างสิงหาคม ๒๕๖๐ ถึง มกราคม ๒๕๖๑

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากร เป็นนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย
จำนวน ๑๕๘๑ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านบ่อ จังหวัด
หนองคายด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยตารางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่
(Taro Yamane) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๒๐ คน จากนั้น จึงทำการสุ่มแบบง่าย โดย
วิธีการเทียบสัดส่วน^๑ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questioners)

^๑ พิชิต ฤทธิ์จรูญ, ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: แฮส ออฟ เดอะมิสต์,
๒๕๕๔), หน้า ๑๙๙.

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาและเก็บข้อมูลการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย

๓.๓.๑ สร้างเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นแบบสอบถามในการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยใช้เอกสารการจัดการเรียนรู้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑

วิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างแบบสอบถามตามกรอบปัจจัยที่กำหนด โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบปลายปิดจำแนกตาม เพศ ระดับชั้น ขนาดโรงเรียน

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยจำแนกเป็น ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา ๒) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ๔) ด้านการเรียนการสอน ๕) ด้านการวัดประเมินผล ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้น้ำหนักคะแนนดังนี้

๕ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	มากที่สุด
๔ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	มาก
๓ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	ปานกลาง
๒ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	น้อย
๑ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะอื่นๆ หาแนวทางการศึกษาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย มีลักษณะเป็นปลายเปิดให้เลือกตอบโดยเสรี

๓.๓.๒ การทดสอบเครื่องมือ นำเครื่องมือแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ ๕ ท่าน และนำเครื่องมือแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง

(Construct Validity) โดยการหาค่า IOC (Item – Objective Congruency Index)^๒ แล้วนำเครื่องมือแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปหาความเชื่อมั่นหรือทดสอบเครื่องมือ (Try out) ของแบบสอบถามกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : IOC) ให้ได้ค่ามากกว่า ๐.๐๕ ขึ้นไปทุกข้อ

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) แก่บุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient) ตามวิธีการของ (ครอนบาค) (Cronbach's Alpha coefficient)^๓ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสังคมศาสตร์ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๖

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงสำรวจด้วยแบบสอบถามกับผู้เรียนในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ

๓.๓.๔ ประสานงานและเตรียมการวิจัย เพื่อกำหนดแผนแนวทางการวิจัย การสำรวจ และการจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอน สังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงสถานศึกษาที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัย เพื่อประสานงานและขออนุญาตแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง

๓.๔ การดำเนินการวิจัย

๓.๔.๑ การดำเนินการวิจัย จัดส่งแบบสอบถามในการสำรวจข้อมูลและจัดเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลตัวอย่างในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำรายงานการวิจัย

๓.๔.๒ การวิเคราะห์และการเสนอข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบและความตั้งใจเรียน ในสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย นำข้อมูลจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามมาประมวลผล และวิเคราะห์เรียบเรียงเป็นรายงาน ดังนี้

๓.๔.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับใด เปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบในปัจจุบันพื้นฐานที่ต่างกัน มีผลเป็นอย่างไร และข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความ

^๒ สมจิตร แก้วนาค, “การพัฒนาและศึกษาความเป็นไปได้ของระบบการประกันคุณภาพหลักสูตร ผูกอบรมกองทัพอากาศ”, *ปริญญาณิพนธ์คุณูปกต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๘.

^๓ สีน พันธุ์พินิจ, *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทจุฬนพัลลขิง จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๙๑.

รับผิดชอบเป็นอย่างไร แปลผลข้อมูลค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ใช้แปลผลข้อคำถามที่ได้จากการประเมินผลมีดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐	แปลว่า มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ – ๔.๔๙	แปลว่า มาก
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ – ๓.๔๙	แปลว่า ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๙	แปลว่า น้อย
ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๔๙	แปลว่า น้อยที่สุด ^๔

๓.๔.๔ จัดทำรายงานผลการวิจัย นำข้อมูลที่ทำกรวิเคราะห์จัดทำตาราง ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยมารายงานความเรียงทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ ประกอบการรายงานวิจัย ๕ บท

๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ใช้เครื่องมือทางคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสังคมศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติ ดังนี้

๑. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ

$$\text{จำนวนประชากรของโรงเรียนต่าง ๆ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}} \times ๑๐๐$$

๒. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. เป็นรายด้านและรายข้อ

^๔ กัลยา วาณิชย์บัญชา, การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย Arithmetic Mean, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๓.

๓. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียน สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย” จากการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่รวบรวมจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๒๐ ชุด และได้ นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลทาง สังคมศาสตร์ โดยแบ่งการนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น ๕ ตอน ดังต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการ เรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัด หนองคาย

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการ เรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัด หนองคาย

๔.๔ ข้อเสนอแนะแนวทาง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ใน การเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัด หนองคาย

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ ระดับชั้น และขนาดโรงเรียน มีรายละเอียดดังตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๓๒๐)		
สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
๑. ชาย	๑๒๓	๓๘.๔
๒. หญิง	๑๙๗	๖๑.๖
รวม	๓๒๐	๑๐๐
ระดับชั้น		
๑. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	๑๔๙	๔๖.๖
๒. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	๗๒	๒๒.๕
๓. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๙๙	๓๐.๙
รวม	๓๒๐	๑๐๐
ขนาดโรงเรียน		
๑. โรงเรียนขนาดเล็ก	๒๐๒	๖๓.๑
๒. โรงเรียนขนาดกลาง	๕๐	๑๕.๖
๓. โรงเรียนขนาดใหญ่	๖๘	๒๑.๒
รวม	๓๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ เป็นการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ ระดับชั้น และขนาดโรงเรียน

ด้านเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง มีจำนวน ๑๙๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๖ รองลงมาเป็นเพศชาย มีจำนวน ๑๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๔ ตามลำดับ

ด้านระดับชั้น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีจำนวน ๑๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๖ รองลงมาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีจำนวน ๙๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๙ และอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ มีจำนวน ๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕ ตามลำดับ

ด้านขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวน ๒๐๒ คน คิดเป็น ร้อยละ ๖๓.๑ รองลงมาเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวน ๖๘ คน คิดเป็น ร้อยละ ๒๑.๒ และโรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวน ๕๐ คน คิดเป็น ร้อยละ ๑๕.๖ ตามลำดับ

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา ๒) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ๔) ด้านการเรียนการสอน ๕) ด้านการวัดประเมินผล โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยพิจารณาเป็นรายด้าน

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวม

(n = ๓๒๐)

ด้านที่	ทัศนคติ	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง			
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
๑.	ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา	๔.๓๘	๐.๔๑	มาก	๕
๒.	ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	๔.๔๒	๐.๔๑	มาก	๔
๓.	ด้านสื่อการเรียนการสอน	๔.๔๖	๐.๔๑	มาก	๒
๔.	ด้านการเรียนการสอน	๔.๔๓	๐.๔๑	มาก	๓
๕.	ด้านการวัดประเมินผล	๔.๔๙	๐.๔๒	มาก	๑
ภาพรวม		๔.๔๓	๐.๓๑	มาก	

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๓, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๓๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านแต่ที่เด่นชัดที่สุดมี ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการวัดประเมินผล (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๙, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๔๒) รองลงมา คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๖, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๔๑) และด้านการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๓, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๔๑) ส่วนด้านที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา (ค่าเฉลี่ย = ๔.๓๘, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๔๑) เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ด้าน หลักสูตรสาระสังคมศึกษา

(n = ๓๒๐)

ข้อที่	ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
๑.	การจัดการเรียนรู้มีเนื้อหาในรายวิชาที่เหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต	๔.๔๕	๐.๕๘	มาก	๑
๒.	การจัดการเรียนรู้มีเนื้อหาในรายวิชาที่มีความทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน	๔.๓๗	๐.๖๒	มาก	๕
๓.	ในการจัดการเรียนรู้มีรายวิชาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	๔.๓๓	๐.๕๖	มาก	๗
๔.	รายวิชาที่จัดการเรียนรู้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน	๔.๓๓	๐.๕๘	มาก	๖
๕.	ในรายวิชาที่จัดการเรียนรู้มีประโยชน์ต่อการนำไปประกอบอาชีพได้	๔.๔๒	๐.๕๗	มาก	๒
๖.	หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถบูรณาการเข้ากับท้องถิ่นได้	๔.๓๘	๐.๕๔	มาก	๔
๗.	หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถบูรณาการเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ดี	๔.๓๘	๐.๕๕	มาก	๓
ภาพรวม		๔.๓๘	๐.๕๑	มาก	

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = ๔.๓๘, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แต่ที่เด่นชัดที่สุดมี ๓ ข้อ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้มีเนื้อหาในรายวิชาที่เหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๕, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๘) รองลงมา คือในรายวิชาที่จัดการเรียนรู้มีประโยชน์ต่อการนำไปประกอบอาชีพได้ (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๒, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๗) และหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถบูรณาการเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ดี (ค่าเฉลี่ย = ๔.๓๘, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๕) ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ในการจัดการเรียนรู้มีรายวิชาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (ค่าเฉลี่ย = ๔.๓๓, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๖) เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย **ด้าน กิจกรรมการเรียนรู้**

(n = ๓๒๐)

ข้อที่	ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง			
		ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
๑.	นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทุกครั้ง	๔.๔๓	๐.๖๐	มาก	๒
๒.	นักเรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และออกแบบการเรียนรู้อยู่เสมอ	๔.๓๗	๐.๕๙	มาก	๖
๓.	นักเรียนมีส่วนร่วมในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสมอ	๔.๓๖	๐.๖๐	มาก	๗
๔.	นักเรียนสามารถค้นหาแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย	๔.๔๘	๐.๕๕	มาก	๑
๕.	นักเรียนสามารถนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ได้	๔.๔๓	๐.๕๓	มาก	๓
๖.	กิจกรรมการเรียนการสอนสนุกสนานและมีสาระสำคัญ	๔.๔๒	๐.๕๓	มาก	๕
๗.	กิจกรรมเข้ากับโลกสมัยใหม่และสามารถนำไปประยุกต์ได้	๔.๔๓	๐.๕๑	มาก	๔
ภาพรวม		๔.๔๒	๐.๕๑	มาก	

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย **ด้านกิจกรรมการเรียนรู้** โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๒, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๑) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แต่ที่เด่นชัดที่สุดมี ๓ ข้อ ได้แก่ นักเรียนสามารถค้นหาแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๘, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๕) รองลงมา คือ นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทุกครั้ง (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๓, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๖๐) และนักเรียนสามารถนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ได้ (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๓, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๓) ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ นักเรียนมีส่วนร่วมในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสมอ (ค่าเฉลี่ย = ๔.๓๖, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๖๐) เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย **ด้านสื่อการเรียนการสอน**

		(n = ๓๒๐)			
ข้อที่	ด้านสื่อการเรียนการสอน	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง			
		ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
๑.	ผู้สอนมีการเตรียมการสอนล่วงหน้าอยู่เสมอ	๔.๕๐	๐.๕๗	มากที่สุด	๑
๒.	ผู้สอนมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดี	๔.๔๒	๐.๕๙	มาก	๗
๓.	ผู้สอนมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี	๔.๔๕	๐.๕๙	มาก	๓
๔.	ผู้สอนมีความรอบรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการ	๔.๔๕	๐.๕๖	มาก	๔
๕.	ผู้สอนสามารถประยุกต์เหตุการณ์ปัจจุบันให้เข้ากับการเรียนการสอนได้ดี	๔.๔๔	๐.๕๙	มาก	๖
๖.	ผู้สอนมีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ดี	๔.๔๕	๐.๕๕	มาก	๕
๗.	ผู้สอนสามารถดึงเหตุการณ์ในอดีตหรือปัจจุบันมาเป็นสื่อการสอนได้ดี	๔.๕๐	๐.๕๔	มากที่สุด	๒
ภาพรวม		๔.๔๖	๐.๕๑	มาก	

จากตารางที่ ๔.๕ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย **ด้านสื่อการเรียนการสอน** โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๖, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๑) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แต่ที่เด่นชัดที่สุดมี ๓ ข้อ ได้แก่ ผู้สอนมีการเตรียมการสอนล่วงหน้าอยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย = ๔.๕๐, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๗) รองลงมา คือ ผู้สอนสามารถดึงเหตุการณ์ในอดีตหรือปัจจุบันมาเป็นสื่อการสอนได้ดี (ค่าเฉลี่ย = ๔.๕๐, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๔) และผู้สอนมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๕, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๙) ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ผู้สอนมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดี (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๒, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๙) เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้น ๒ ข้อ คือ ผู้สอนมีการเตรียมการสอนล่วงหน้าอยู่เสมอ และผู้สอนสามารถดึงเหตุการณ์ในอดีตหรือปัจจุบันมาเป็นสื่อการสอนได้ดี ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย **ด้านการเรียนการสอน**

		(n = ๓๒๐)			
ข้อที่	ด้านการเรียนการสอน	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง			
		ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
๑.	การจัดการเรียนการสอนมีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการจัดการศึกษาได้ดี	๔.๔๓	๐.๕๖	มาก	๔
๒.	ในการจัดการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นให้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้คิดวิเคราะห์ปฏิบัติกิจกรรมอยู่เสมอ	๔.๔๑	๐.๖๐	มาก	๕
๓.	ในการจัดการเรียนรู้ มีการใช้สื่อและเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมในการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม	๔.๓๙	๐.๕๗	มาก	๖
๔.	มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้รู้ในชุมชนเข้าร่วม เพื่อส่งเสริมให้ผู้มีความรู้และทักษะในการนำไปปฏิบัติได้จริง	๔.๓๘	๐.๕๘	มาก	๗
๕.	มีการใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่เรียน	๔.๔๕	๐.๕๗	มาก	๓
๖.	มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิด ได้อภิปรายซักถาม และแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ	๔.๔๖	๐.๕๑	มาก	๒
๗.	ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดง ความคิดเห็น ต่อการเรียนรู้อยู่เสมอ	๔.๔๗	๐.๕๔	มาก	๑
ภาพรวม		๔.๔๓	.๔๑๐	มาก	

จากตารางที่ ๔.๖ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย **ด้านการเรียนการสอน** โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๒, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๓๓) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แต่ที่เด่นชัดที่สุดมี ๓ ข้อ ได้แก่ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ต่อการเรียนรู้อยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๗, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๔) รองลงมา

คือ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ พัฒนาการคิด ได้อภิปรายซักถาม และแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๖, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๑) และมีการใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่เรียน (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๕, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๗) ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเชิญผู้ทรง คุณวุฒิ หรือผู้รู้ในชุมชนเข้าร่วม เพื่อส่งเสริมให้ผู้มีความรู้และทักษะในการนำไปปฏิบัติได้จริง (ค่าเฉลี่ย = ๔.๓๘, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๘) เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าป่อ จังหวัดหนองคาย **ด้านการวัด ประเมินผล**

(n = ๓๒๐)					
ข้อที่	ด้านการวัดประเมินผล	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง			
		ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
๑.	มีการชี้แจงวิธีการวัดผลและประเมินผลแต่ละครั้งให้ผู้เรียนทราบทุกครั้ง	๔.๔๖	๐.๕๕	มาก	๕
๒.	ในการจัดการเรียนการสอน มีการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่องทุกครั้ง	๔.๔๔	๐.๕๙	มาก	๗
๓.	มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้อยู่เสมอ	๔.๔๕	๐.๖๒	มาก	๖
๔.	การวัดผลและประเมินผลมีการครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ	๔.๕๐	๐.๕๗	มากที่สุด	๓
๕.	มีการวัดผลและประเมินผล ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนอยู่เสมอ	๔.๕๒	๐.๕๕	มากที่สุด	๑
๖.	ในการจัดการเรียนรู้ มีวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย	๔.๕๒	๐.๕๕	มากที่สุด	๒
๗.	มีการนำผลการวัดผลและประเมินผล มาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอยู่เสมอ	๔.๕๐	๐.๕๔	มากที่สุด	๔
ภาพรวม		๔.๔๙	๐.๕๒	มาก	

จากตารางที่ ๔.๗ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าป่อ จังหวัดหนองคาย **ด้านการวัดประเมินผล** โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย

= ๔.๔๙, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๔๒) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แต่ที่เด่นชัดที่สุดมี ๓ ข้อ ได้แก่ มีการวัดผลและประเมินผล ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนอยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย = ๔.๕๒, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๕) รองลงมา คือ ในการจัดการเรียนรู้ มีวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย (ค่าเฉลี่ย = ๔.๕๒, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๕) และการวัดผลและประเมินผลมีการครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย = ๔.๕๐, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๗) ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ในการจัดการเรียนการสอน มีการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่องทุกครั้ง (ค่าเฉลี่ย = ๔.๔๔, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๙) เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้น ๓ ข้อ คือ มีการวัดผลและประเมินผล ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนอยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย = ๔.๕๒, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๕), ในการจัดการเรียนรู้ มีวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย (ค่าเฉลี่ย = ๔.๕๒, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๕) และการวัดผลและประเมินผลมีการครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย = ๔.๕๐, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = ๐.๕๗) ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ตามลำดับ

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบำบ่ง จังหวัดหนองคาย

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอบำบ่ง จังหวัดหนองคาย ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ เพศ ระดับชั้น และขนาดโรงเรียน โดยแสดงการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean = $\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) การทดสอบค่าที (t – test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ดังตารางที่ ๔.๘ – ๔.๑๒

สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอบำบ่ง จังหวัดหนองคาย แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามเพศ

(n = ๓๒๐)

ด้านที่	ทัศนคติ	เพศชาย		เพศหญิง		t	Sig
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑.	ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา	๔.๔๐	๐.๔๐	๔.๓๗	๐.๔๑	๐.๖๔๒	๐.๕๒
๒.	ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	๔.๔๒	๐.๔๒	๔.๔๑	๐.๔๑	๐.๑๕๗	๐.๘๗
๓.	ด้านสื่อการเรียนการสอน	๔.๕๒	๐.๓๘	๔.๔๒	๐.๔๒	๑.๙๕๒	๐.๐๕
๔.	ด้านการเรียนการสอน	๔.๔๕	๐.๔๐	๔.๔๑	๐.๔๑	๐.๙๐๘	๐.๓๖
๕.	ด้านการวัดประเมินผล	๔.๕๕	๐.๔๒	๔.๔๕	๐.๔๒	๒.๐๒๘	๐.๐๓
ภาพรวม		๔.๔๗	๐.๒๘	๔.๔๑	๐.๓๒	๑.๕๓๙	๐.๑๒

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามเพศ โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีทัศนคติ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีทัศนคติ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งปฏิเสธและไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามระดับชั้น

(n = ๓๒๐)

ด้าน ที่	ทัศนคติ	แหล่งข้อมูล	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง				
			SS	df	MS	F	Sig
๑.	ด้านหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	๐.๗๑๘	๒	๐.๓๕๙	๑.๕๑๕	๐.๒๒
	สาระสังคมศึกษา	ภายในกลุ่ม	๗๕.๑๐๐	๓๑๑	๐.๒๓๗	-	-
		รวม	๗๕.๘๑๘	๓๑๓	-	-	-
๒.	ด้านกิจกรรม	ระหว่างกลุ่ม	๓.๒๕๒	๒	๑.๖๒๖	๔.๒๖๙	๐.๐๑*
	การเรียนรู้	ภายในกลุ่ม	๑๒๐.๗๕๒	๓๑๑	๐.๓๘๑	-	-
		รวม	๑๒๔.๐๐๔	๓๑๓	-	-	-
๓.	ด้านสื่อการเรียน	ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๑๘	๒	๐.๒๐๙	๑.๓๖๗	๐.๒๕
	การสอน	ภายในกลุ่ม	๔๘.๔๗๕	๓๑๑	๐.๑๕๓	-	-
		รวม	๔๘.๘๙๔	๓๑๓	-	-	-
๔.	ด้านการเรียน	ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๗๙	๒	๐.๐๙๐	๐.๘๐๙	๐.๔๔
	การสอน	ภายในกลุ่ม	๓๕.๑๒๗	๓๑๑	๐.๑๑๑	-	-
		รวม	๓๕.๓๐๖	๓๑๓	-	-	-
๕.	ด้านการวัด	ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๓๖	๒	๐.๐๖๘	๐.๕๔๙	๐.๕๗
	ประเมินผล	ภายในกลุ่ม	๓๙.๒๕๗	๓๑๑	๐.๑๒๔	-	-
		รวม	๓๙.๓๙๓	๓๑๓	-	-	-
	รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๒๔	๒	๐.๒๖๒	๒.๑๐๔	๐.๑๒
		ภายในกลุ่ม	๓๙.๔๖๙	๓๑๑	๐.๑๒๕	-	-
		รวม	๓๙.๙๙๓	๓๑๓	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามระดับชั้น โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีทัศนคติ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งปฏิเสธและไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักสูตร สาระสังคมศึกษา ด้านการวัดประเมินผล ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านกิจกรรมการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ ๐.๐๕ และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามขนาดโรงเรียน

(n = ๓๒๐)

ด้าน ที่	ทัศนคติ	แหล่งข้อมูล	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง				
			SS	df	MS	F	Sig
๑.	ด้านหลักสูตร สาระสังคมศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๓๘	๒	๐.๒๑๙	๐.๙๖๒๐	๐.๓๙
		ภายในกลุ่ม	๗๕.๓๘๑	๓๑๗	๐.๒๓๘	-	-
		รวม	๗๕.๘๑๘	๓๑๙	-	-	-
๒.	ด้านกิจกรรม การเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๔๗	๒	๐.๕๗๓	๑.๔๘๐	๐.๒๒
		ภายในกลุ่ม	๑๒๒.๘๕๗	๓๑๗	๐.๓๘๘	-	-
		รวม	๑๒๔.๐๐๔	๓๑๙	-	-	-
๓.	ด้านสื่อการเรียน การสอน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๗๓๘	๒	๐.๘๖๙	๕.๘๔๒	๐.๐๐*
		ภายในกลุ่ม	๔๗.๑๕๖	๓๑๗	๐.๑๔๙	-	-
		รวม	๔๘.๘๙๔	๓๑๙	-	-	-
๔.	ด้านการเรียน การสอน	ระหว่างกลุ่ม	๐.๙๗๔	๒	๐.๔๘๗	๔.๔๔๕	๐.๑๒
		ภายในกลุ่ม	๓๔.๓๓๒	๓๑๗	๐.๑๐๘	-	-
		รวม	๓๕.๓๐๖	๓๑๙	-	-	-
๕.	ด้านการวัด ประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	๑.๒๙๕	๒	๐.๖๔๗	๕.๓๘๖	๐.๐๕
		ภายในกลุ่ม	๓๘.๐๙๘	๓๑๗	๐.๑๒๐	-	-
		รวม	๓๙.๓๙๓	๓๑๙	-	-	-
รวมทุกด้าน		ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๔๑	๒	๐.๕๒๑	๔.๒๓๘	๐.๑๕
		ภายในกลุ่ม	๓๘.๙๕๒	๓๑๗	๐.๑๒๓	-	-
		รวม	๓๙.๙๙๓	๓๑๙	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีทัศนคติ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งปฏิเสธและไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวัดประเมินผล ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการเรียนการสอน และด้านหลักสูตร ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น

ด้านสื่อการเรียนการสอน นักเรียนมีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ ๐.๐๕ และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๑ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของนักเรียน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ จำแนกตามระดับชั้น เป็นรายคู่ LSD (Lease significance difference)

ระดับชั้น	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔		.๔๗๓	.๐๑๘*
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	.๔๗๓		.๐๐๘*
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	.๐๑๘*	.๐๐๘*	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามรายคู่ พบว่า มีจำนวน ๒ คู่ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีความคิดเห็นน้อยกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ มีความคิดเห็นน้อยกว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

ตารางที่ ๔.๑๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของนักเรียน ด้านสื่อการเรียนการสอน จำแนกตามขนาดโรงเรียน เป็นรายคู่ LSD (Lease significance difference)

ขนาดโรงเรียน	โรงเรียนขนาดเล็ก	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่
โรงเรียนขนาดเล็ก		.๐๙๗	.๐๐๑*
โรงเรียนขนาดกลาง	.๐๙๗		.๒๙๑
โรงเรียนขนาดใหญ่	.๐๐๑*	.๒๙๑	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ ด้านสื่อการเรียนการสอน แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามรายคู่ พบว่า มีจำนวน ๑ คู่ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นน้อยกว่านักเรียนโรงเรียนขนาดกลาง

๔.๔ เสนอแนะแนวทาง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย

สรุปความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางของนักเรียนเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา ๒) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ๔) ด้านการเรียนการสอน ๕) ด้านการวัดประเมินผล ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงจำนวนและค่าร้อยละความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคายเกี่ยวกับ ด้านหลักสูตรสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยภาพรวม

(n = ๓๒๐)			
ลำดับที่	ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	
		จำนวน	ร้อยละ
๑.	เนื้อหาควรมีความกระชับกับเวลาการเรียนการสอน	๕๗	๑๗.๘๑
๒.	เนื้อหาควรมีการบูรณาการให้สอดคล้องกับความต้องการ และพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนทันสมัยต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน	๕๓	๑๖.๕๖
๓.	เนื้อหาวิชาควรเน้นสิ่งที่สำคัญเป็นประโยชน์และสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงกับชีวิตประจำวัน	๓๕	๑๐.๙๓
ภาพรวม		๑๔๕	๔๕.๓๑

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา ที่เด่นชัดที่สุด ๓ ประเด็น ได้แก่ เนื้อหาควรมีความกระชับกับเวลาการเรียนการสอน จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๘๑รองลงมา คือ เนื้อหาควรมีการบูรณาการให้สอดคล้องกับความต้องการ และพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน ทันสมัยต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕๖ และเนื้อหาวิชาควรเน้นสิ่งที่สำคัญเป็นประโยชน์และสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงกับชีวิตประจำวัน จำนวน ๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๙๓ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม ของนักเรียนที่มีความคิดเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา จำนวน ๑๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๓๑ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงจำนวนและค่าร้อยละความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายเกี่ยวกับ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวม

(n = ๓๒๐)			
ลำดับที่	ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน	ร้อยละ
๑.	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรเน้นการปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนนอกสถานที่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนเครือข่าย หรือการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษาหาประสบการณ์จริง	๖๕	๒๐.๓๑
๒.	กิจกรรมการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย และให้เหมาะสม และความต้องการผู้เรียน	๔๔	๑๓.๗๕
๓.	ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ เสนอแนะ เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้	๔๒	๑๓.๑๒
ภาพรวม		๑๕๑	๔๗.๑๘

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เด่นชัดที่สุด ๓ ประเด็น ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรเน้นการปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนนอกสถานที่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนเครือข่าย หรือการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษาหาประสบการณ์จริง จำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๓๑ รองลงมา คือ กิจกรรมการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย และให้เหมาะสม และความต้องการผู้เรียน จำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๗๕ และควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ เสนอแนะ เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน ๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๑๒ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม ของนักเรียนที่มีความคิดเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน ๑๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๑๘ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงจำนวนและคำร้อยละความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายเกี่ยวกับ ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวม

(n = ๓๒๐)			
ลำดับที่	ด้านสื่อการเรียนการสอน	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน	ร้อยละ
๑.	สื่อการเรียนการสอนควรมีความหลากหลาย ทันสมัยต่อโลกปัจจุบันและเหตุการณ์ปัจจุบัน เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ และวัยของผู้เรียน	๖๕	๑๘.๗๓
๒.	ผู้สอนควรมีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนประกอบเนื้อหา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจยิ่งขึ้น	๖๐	๑๗.๒๙
๓.	ผู้สอนควรเน้นเหตุการณ์ปัจจุบันหรือการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการ ในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ เพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	๕๓	๑๕.๒๗
ภาพรวม		๑๗๘	๕๕.๖๒

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ด้านสื่อการเรียนการสอน ที่เด่นชัดที่สุด ๓ ประเด็น ได้แก่ สื่อการเรียนการสอนควรมีความหลากหลาย ทันสมัยต่อโลกปัจจุบันและเหตุการณ์ปัจจุบัน เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ และวัยของผู้เรียน จำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๗๓ รองลงมา คือ ผู้สอนควรมีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนประกอบเนื้อหา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจยิ่งขึ้น จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๒๙ และผู้สอนควรเน้นเหตุการณ์ปัจจุบันหรือการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการ ในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ เพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๒๗ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม ของนักเรียนที่มีความคิดเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ด้านสื่อการเรียนการสอน จำนวน ๑๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๖๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงจำนวนและค่าร้อยละความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายเกี่ยวกับ **ด้านการเรียนการสอน** โดยภาพรวม

(n = ๓๒๐)			
ลำดับที่	ด้านการเรียนการสอน	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	
		จำนวน	ร้อยละ
๑.	ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนเครือข่าย หรือโรงเรียนที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดประสบการณ์ ที่สำคัญคือเป็นการสร้างมิตรสัมพันธ์ที่ดีต่อกันด้วย	๔๕	๑๔.๐๖
๒.	ในการเรียนการสอนควรเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้เฉพาะทาง หรือผู้มีประสบการณ์จริง มาแนะนำและให้ความรู้ เพื่อสามารถนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้	๔๐	๑๒.๕
๓.	ส่งเสริมและจัดทัศนศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้เกิดประสบการณ์โดยตรงแก่ผู้เรียน	๓๖	๑๐.๓๗
ภาพรวม		๑๒๑	๓๗.๘๑

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ **ด้านการเรียนการสอน** ที่เด่นชัดที่สุด ๓ ประเด็น ได้แก่ ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนเครือข่าย หรือโรงเรียนที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดประสบการณ์ ที่สำคัญคือเป็นการสร้างมิตรสัมพันธ์ที่ดีต่อกันด้วย จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๐๖ รองลงมา ในการเรียนการสอนควรเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้เฉพาะทาง หรือผู้มีประสบการณ์จริง มาแนะนำและให้ความรู้ เพื่อสามารถนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ จำนวน ๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕ และส่งเสริมและจัดทัศนศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้เกิดประสบการณ์โดยตรงแก่ผู้เรียน จำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓๗ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม ของนักเรียนที่มีความคิดเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ **ด้านการเรียนการสอน** จำนวน ๑๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๘๑ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงจำนวนและคำร้อยละความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายเกี่ยวกับ **ด้านการวัดประเมินผล** โดยภาพรวม

(n = ๓๒๐)			
ลำดับที่	ด้านการวัดประเมินผล	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	
		จำนวน	ร้อยละ
๑.	การประเมินหรือการวัดผลควรมีหลากหลายวิธี เหมาะสม มีการติดตามผลการประเมิน เน้นเนื้อหาสาระที่สำคัญที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน	๕๗	๑๗.๘๑
๒.	ควรมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเสนอแนะ คติวิเคราะห์ในการประเมินผลด้วย	๔๓	๑๓.๔๓
๓.	ควรมีการนำผลที่วิเคราะห์จากการวัดผลและประผลมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	๓๗	๑๑.๕๖
ภาพรวม		๑๓๗	๔๒.๘๑

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ **ด้านการวัดประเมินผล** ที่เด่นชัดที่สุด ๓ ประเด็น ได้แก่ การประเมินหรือการวัดผลควรมีหลากหลายวิธีเหมาะสม มีการติดตามผลการประเมิน เน้นเนื้อหาสาระที่สำคัญที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๘๑ รองลงมา คือ ควรมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเสนอแนะ คติวิเคราะห์ในการประเมินผลด้วย จำนวน ๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๔๓ และควรมีการนำผลที่วิเคราะห์จากการวัดผลและประผลมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน จำนวน ๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕๖ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม ของนักเรียนที่มีความคิดเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ **ด้านการวัดประเมินผล** จำนวน ๑๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๘๑ ตามลำดับ

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายว่านักเรียนมีความสนใจ และให้ความสำคัญเกี่ยวกับความรับผิดชอบเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น ๑) ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา ๒) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ๔) ด้านการเรียนการสอน ๕) ด้านการวัดประเมินผล นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน อาจมีบางประเด็นที่นักเรียนเสนอแนะอยากให้ มี เช่น ในการเรียนการสอนควรมีกิจกรรมนอกสถานเพื่อการเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์จริง รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมทั้งในห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนให้เหมาะสมและมีบรรยากาศที่ดียิ่งขึ้น มีการเชิญผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เฉพาะทางมาบรรยายให้ความรู้พิเศษ มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับสถานศึกษาต่างๆ หรือการสร้างเครือข่ายกับโรงเรียน

ใกล้เคียง เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีการเอาใจใส่ตั้งใจทำหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียน เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณธรรม และสถานศึกษามีการพัฒนาสถานศึกษาในทุกด้านรวมถึงการให้บริการกับสังคม การมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษา เรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เพื่อเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายที่มีปัจจัยพื้นฐานต่างกัน และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทาง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย จำนวน ๑,๕๘๑ คน จึงได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีการเทียบสัดส่วน โดยตารางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๒๐ คน และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม (Questionare) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าความถี่และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: F-test) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น ๓๔๗ คน ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีจำนวน ๑๙๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๖ และเพศชาย มีจำนวน ๑๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๔ ตามลำดับ

ระดับชั้นของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยส่วนมากอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีจำนวน ๑๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๖ รองลงมาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีจำนวน ๙๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๙ และอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ มีจำนวน ๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕ ตามลำดับ

ขนาดโรงเรียนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวน ๒๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๑ รองลงมาเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวน ๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๒ และโรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวน ๕๐ คน คิดเป็น ร้อยละ ๑๕.๖ ตามลำดับ

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๕ ด้าน โดยมี ๓ อันดับแรกที่เด่นชัด ได้แก่ ด้านการวัดประเมินผล ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการเรียนการสอน ส่วนด้านที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา ตามลำดับ

๕.๑.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา พบว่า นักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมากทุกข้อ แต่ที่เด่นชัดที่สุดมี ๓ ข้อ ได้แก่ ข้อการจัดการเรียนรู้มีเนื้อหาในรายวิชาที่เหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต ข้อในรายวิชาที่จัดการเรียนรู้มีประโยชน์ต่อการนำไปประกอบอาชีพได้ และข้อหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถบูรณาการเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ดี ส่วนข้อที่นักเรียนมีทัศนคติน้อยที่สุด คือ ในการจัดการเรียนรู้มีรายวิชาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก

๕.๑.๔ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมากทุกข้อ แต่ที่เด่นชัดที่สุดมี ๓ ข้อ ได้แก่ ข้อนักเรียนสามารถค้นหาแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ข้อนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทุกครั้ง และข้อนักเรียนสามารถนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ได้ดี ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ข้อนักเรียนมีส่วนร่วมในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสมอ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๕ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมากทุกข้อ แต่ที่เด่นชัดที่สุดมี ๓ ข้อ ได้แก่ ข้อผู้สอนมีการเตรียมการสอนล่วงหน้าอยู่เสมอ ข้อผู้สอนสามารถดึงเหตุการณ์ในอดีตหรือปัจจุบันมาเป็นสื่อการสอนได้ดี และข้อผู้สอนมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ผู้สอนมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดี เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๖ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ด้านการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมากทุกข้อ แต่ที่เด่นชัดที่สุดมี ๓ ข้อ ได้แก่ ข้อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดง ความคิดเห็น ต่อการเรียนรู้อยู่เสมอ ข้อมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ พัฒนาการคิด ได้อภิปรายซักถาม และแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ และข้อมีการใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่เรียน ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ข้อมีการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอน โดยเชิญผู้ทรง คุณวุฒิหรือผู้รู้ในชุมชนเข้าร่วม เพื่อส่งเสริมให้ผู้มีความรู้ และทักษะในการนำไปปฏิบัติได้จริง เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๗ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ด้านการวัดประเมินผล พบว่า นักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมากทุกข้อ แต่ที่เด่นชัดที่สุดมี ๓ ข้อ ได้แก่ ข้อมีการวัดผลและประเมินผล ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนอยู่เสมอ ข้อในการจัดการเรียนรู้ มีวิธีการวัด และประเมินผลที่หลากหลาย และการวัดผลและประเมินผลมีการครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ข้อในการจัดการเรียนการสอน มีการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่องทุกครั้ง เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้น ๓ ข้อ คือ ข้อมีการวัดผลและประเมินผล ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนอยู่เสมอ ข้อในการจัดการเรียนรู้ มีวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย และข้อการวัดผลและประเมินผลมีการครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

๕.๑.๘ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าที (t-test) โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทุกด้าน

๕.๑.๙ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย จำแนกตาม ระดับชั้นเรียนและขนาดโรงเรียน โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance ANOVA) สรุปได้ดังนี้

๑. จำแนกตามระดับชั้นเรียน ทั้ง ๕ ด้าน โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทุกด้าน ยกเว้นด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ ๐.๐๕

๒. จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ยกเว้น ด้านสื่อการเรียนการสอน นักเรียนมีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๑.๑๐ ข้อเสนอแนะแนวทาง สรุปได้ดังนี้

ก. ด้านหลักสูตรสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ข้อเสนอแนะคือ เนื้อหาสาระควรมีความกระชับกับเวลาในการจัดการเรียนการสอน มีการบูรณาการให้สอดคล้องกับความต้องการ พื้นฐานความรู้ของผู้เรียน และทันสมัยต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน

ข. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีความหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน เน้นการปฏิบัติ การศึกษานอกสถานที่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนเครือข่าย หรือการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อให้เกิดความรู้จากประสบการณ์จริง

ค. ด้านสื่อการเรียนการสอน ข้อเสนอแนะคือ สื่อการเรียนการสอนควรมีความหลากหลาย ทันสมัยต่อโลกปัจจุบันและเหตุการณ์ปัจจุบัน เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ และวัยของผู้เรียน มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ประกอบเนื้อหา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจยิ่งขึ้น

ง. ด้านการเรียนการสอน ข้อเสนอแนะคือ ในการจัดการเรียนการสอนควรมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้เฉพาะทาง หรือผู้มีประสบการณ์จริง มาแนะนำและให้ความรู้ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้จากประสบการณ์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

จ. ด้านการวัดประเมินผล ข้อเสนอแนะคือ การประเมินหรือการวัดผลควรมีหลากหลายวิธี เหมาะสม มีการติดตามผลการประเมิน เน้นเนื้อหาสาระที่สำคัญมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเสนอแนะ คติวิเคราะห์ในการประเมินผล

๕.๒ อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย” ได้ข้อสรุปที่มีประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจสมควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ อภิปรายผลทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ทั้ง ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การจัดการเรียนรู้มีเนื้อหาในรายวิชาที่เหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต ในรายวิชาที่จัดการเรียนรู้มีประโยชน์ต่อการนำไปประกอบอาชีพได้ และหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถบูรณาการเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ดี ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นันทกาญจน์ รัตนวิจิตร**

การจัดทำหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษาใช้หลักการฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานซึ่งเน้นการปฏิบัติระหว่างการทำงานและ ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษาด้านผลผลิตครูสังคมศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๑^๑

๒. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนสามารถค้นหาแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทุกครั้ง และนักเรียนสามารถนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ได้ดี ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ **สุพัชรา ชิมเจริญ** การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีเป้าหมาย ดังนี้ ผู้เรียนได้ประสบการณ์ที่หลากหลาย เกิดความรู้ ความชำนาญ ทั้งวิชาการและวิชาชีพอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนค้นพบความสนใจ ความถนัด และพัฒนาความสามารถพิเศษเฉพาะตัว มองเห็นช่องทางในการสร้างงานอาชีพในอนาคตได้เหมาะสมกับตนเอง ๓) ผู้เรียนเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่างๆ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการ

^๑ นันทกาญจน์ รัตนวิจิตร, “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้”, **ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

พัฒนาตนเองและประกอบสัมมาชีพ ๔) ผู้เรียนพัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติค่านิยมในการดำรงชีวิตและเสริมสร้างศีลธรรม จริยธรรม ๕) ผู้เรียนมีจิตสำนึกและทำประโยชน์เพื่อสังคม และประเทศชาติ^๒

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้สอนมีการเตรียมการสอนล่วงหน้าอยู่เสมอ ผู้สอนสามารถดึงเหตุการณ์ในอดีตหรือปัจจุบันมาเป็นสื่อการสอนได้ดี และผู้สอนมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ **บุญเลิศ ส่องสว่าง** สื่อการเรียนการสอนหรือการฝึกอบรมที่ผลิตขึ้นสำหรับการเรียนการสอนและการฝึกอบรมในรูปแบบของแผ่นแม่เหล็กการวัดความจำแผ่นซีดีแผ่นวีซีดีหรือฮาร์ดดิสก์และเผยแพร่โดยอาศัยช่องทางการสื่อสารของระบบสื่อสารดิจิทัล ซึ่งเป็นระบบการสื่อสารที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการผลิตและการเผยแพร่เป็นสำคัญ สื่ออิเล็กทรอนิกส์มีความสำคัญในด้านความจำเป็นต่อการศึกษาต่อการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและการทำให้สมบูรณ์กับสถานการณ์และเวลา สำหรับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาสามารถนำมาใช้ได้ตัวอย่างเช่นสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษาประเภทใช้แบบเอกเทศคือซีดีรอมในรูปแบบของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษาผ่านระบบเครือข่ายคือบทเรียน e-Learning^๓

๔. ด้านการเรียนการสอน พบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดง ความคิดเห็น ต่อการเรียนรู้อยู่เสมอ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ พัฒนาการคิด ได้อภิปรายซักถาม และมีการใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่เรียน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ชุมศรี ไพบุลย์กุลกร** การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและ (๒) ศึกษาผลการใช้ชุดฝึกอบรมในด้านคะแนนผลการทดสอบก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมครูเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการและประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างโดยผู้เข้ารับการฝึกอบรม^๔ ผลการวิจัยพบว่า (๑) ชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการมีประสิทธิภาพ ๘๕.๓๐/๘๔.๓๘ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ๘๐/๘๐ (๒) ผลการทดสอบของผู้เข้ารับการอบรมหลังการศึกษาชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ (๓) ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการอยู่ในระดับดีและ (๔) ประเมินแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสร้างขึ้นอยู่ในระดับดี

๕. ด้านการวัดประเมินผล พบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการวัดผลและประเมินผล ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนอยู่เสมอ ในการจัดการเรียนรู้ มีวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย และการวัดผลและประเมินผล

^๒ สุขพัชรา ชัมเจริญ, **การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ประสานมิตร, ๒๕๕๔), หน้า ๓

^๓ บุญเลิศ ส่องสว่าง, **สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษา ในเอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อการศึกษา หน่วยที่ ๑๐**, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๙), หน้า ๔-๑๒.

^๔ ชุมศรี ไพบุลย์กุลกร, “การพัฒนาชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช”, **ภาคนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๙), บทคัดย่อ.

มีการครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **บัญชา ท่าทอง** พบว่าความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัยมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียนความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านการประพฤติตนเป็นคนดีความรับผิดชอบต่อหลักอิทธิบาท ๔ ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนและประเทศชาติความรับผิดชอบต่อหลักอิทธิบาท ๔ ด้านการความรับผิดชอบต่อครอบครัวและความรับผิดชอบต่อหลักอิทธิบาท ๔ ด้านการศึกษา

๕.๓ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ว่านักเรียนมีความสนใจ และให้ความสำคัญเกี่ยวกับความรับผิดชอบเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น ๑) ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา ๒) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ๔) ด้านการเรียนการสอน ๕) ด้านการวัดประเมินผล นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน อาจมีบางประเด็นที่นักเรียนเสนอแนะอยากให้มี เช่น ในการเรียนการสอนควรมีกิจกรรมนอกสถานเพื่อการเรียนรู้ที่ได้จากประสบการณ์จริง รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมทั้งในห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนให้เหมาะสมและมีบรรยากาศที่ดียิ่งขึ้น มีการเชิญผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เฉพาะทางมาบรรยายให้ความรู้พิเศษ มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับสถานศึกษาต่างๆ หรือการสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนใกล้เคียง เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการเอาใจใส่ตั้งใจทำหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียน เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณธรรม และสถานศึกษามีการพัฒนาสถานศึกษาในทุกด้านรวมถึงการให้บริการกับสังคม การมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน

๕.๔ ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งมีข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงจากผลวิจัยและจากทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งสรุปประเด็นได้ ดังนี้

๕.๔.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. หลักสูตรควรมีเนื้อหาสาระที่กระชับกับเวลาในการจัดการเรียนการสอนบูรณาการให้สอดคล้องกับความต้องการ พื้นฐานความรู้ของผู้เรียน และความทันสมัย

๒. กิจกรรมการเรียนรู้ควรมีความหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน เน้นการปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้

๓. สื่อการเรียนการสอนควรมีความหลากหลาย ทันสมัยต่อโลกปัจจุบันและเหตุการณ์ปัจจุบัน เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ผู้เรียน มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ประกอบเนื้อหา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจยิ่งขึ้น

๔. การจัดการเรียนการสอนควรมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้เฉพาะทางหรือผู้มีประสบการณ์ตรงมาแนะนำและให้ความรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะความรู้จากประสบการณ์จริง

๕. การประเมินหรือการวัดผลควรมีหลากหลายวิธี เหมาะสม เน้นเนื้อหาสาระที่สำคัญมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเสนอแนะในการวัดและการประเมินผล

๕.๔.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย

๒. ควรศึกษาปัญหาและเทคนิคการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ

๓. ควรศึกษาแนวทางการแก้ไขการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครองนักเรียน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา. หลักการวิธีการวัดจริยศึกษาและหัวข้อจริยธรรมสำหรับใช้ในการอบรมสั่งสอน

นักเรียน ฉบับทดลอง. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๒๑.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๕.

_____. การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านการควบคุมตนเองได้และ

ความรับผิดชอบ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๔๒.

_____. คู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในหลักสูตรมัธยมศึกษา

ตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุ

สภาลาดพร้าว, ๒๕๓๕.

_____. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ

วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๔๔.

กรมวิชาการ. วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๔.

_____. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การ

รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๔.

กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์. ชุดการสอนการปลูกฝังและการสร้างค่านิยมพื้นฐานเรื่อง

ความรับผิดชอบ. กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๒๖.

_____. ชุดการสอนการปลูกฝังและการสร้างค่านิยมพื้นฐานเรื่องความรับผิดชอบ.

กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๒๖.

กระทรวงศึกษาธิการ. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

๒๕๕๑. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง

ประเทศไทย, ๒๕๕๑.

_____. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, ๒๕๔๖.

_____. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ.

๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒.

_____. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. สำนักวิชาการและ

มาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒.

- ก่อ สวัสดิ์พานิช. **วัยรุ่นและการปรับปรุงบุคลิกภาพ**. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๑๙.
- กัญจนา ลินทรัตน์ศิริกุล และโกศล มีคุณ. **การประเมินผลและการวิจัยการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในประมวลสาระชุดวิชาสาระสังคมและวิถีวิถีทางวิชาสังคมศึกษา หน่วยที่ ๑๓**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕.
- กัลยา วาณิชยปัญญา. **การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย Arithmetic Mean**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- กานดา พูลลาภทวี และวรรณดี แสงประทีปทอง. **การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโครงการโรงเรียนปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน: ตัวอย่างประสบการณ์ที่คัดสรร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖.
- คณะอนุกรรมการการจัดทำคู่มือการปลูกฝังค่านิยม. **คู่มือปลูกฝังค่านิยม กลุ่มนักบริหาร กลุ่มสมาคม มูลนิธิ กลุ่มสื่อมวลชนกลุ่มพัฒนากำลังคน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๖.
- จำเนียร ช่างโชติ และคณะ. **ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๑.
- ไชยันต์ รัชชกุล. **ความขัดแย้งในบริบทของสันติศึกษา ในเอกสารการสอนชุดวิชาสันติศึกษา หน่วยที่ ๔**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๙.
- นฤมล ตันทสุเรศรัษฎ์. **แหล่งวิทยาการในชุมชน ในเอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาและการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน หน่วยที่ ๑**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๓.
- นวลเสน่ห์ วงศ์เชิดธรรม. **การวิจัยในชั้นเรียน**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๙.
- บุญเลิศ ส่องสว่าง. **สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษา ในเอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อการศึกษา หน่วยที่ ๑๐**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๙.
- ปราณี สังฆะตะวรรณ และสิริวรรณ ศรีพหล. **การออกแบบหลักสูตร ในประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิถีวิธีการสอน หน่วยที่ ๒**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๕.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **พุทธวิธีการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๔.
- พระเมธีธรรมาภรณ์. (ประยูร ธมมจิตโต). **พุทธศาสนากับปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ปจำกัด, ๒๕๓๓.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: แฮสส์ ออฟ เดอะมีส์. ๒๕๔๔.
- พุทธทาสภิกขุ. **การเสริมสร้างจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่น**. กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์, ๒๕๒๑.
- _____. **พุทธิกจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร, ๒๕๑๖.
- เพิ่มศักดิ์ วรรณถยากร และวรัญ ชาติธรรมรักษ์. **กิจกรรม ๑-๒**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วังอักษร, ๒๕๔๐.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. อ้างถึงใน รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์. **สันติศึกษากับสันติภาพ ในเอกสารการสอนชุดวิชาสันติศึกษา หน่วยที่ ๑.** นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔.

ไพศาล ภูโพบูลย์ อังคณา ตติรัตน์ และปนัดดา มีสมบัติงาม. **หน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ม.๑.** กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๐.

ภิญโญ สาธร. **การบริหารการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๙.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุ๊คพับลิเคชันจำกัด, ๒๕๔๒.

รุ่งนภา นุตราวังศ์. **การออกแบบหลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาหลักสูตรและการสอน.** นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๙.

วศิน อินทสระ. **พุทธวิธีในการสอน.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

วีรยุทธ วิเชียร. **ระบบการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวนตามแนวพุทธศาสตร์ ภาค ๒ ระบบการเรียนการสอน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. สำนักพิมพ์กราฟิกอาร์ต, ๒๕๒๖.

สมจิตร แก้วนาค. “การพัฒนาและศึกษาความเป็นไปได้ของระบบการประกันคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมกองทัพอากาศ”. **ปริญญานิพนธ์ดุขภูมิติต.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๑.

สาโรช บัวศรี. **วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ ในศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ ภาค ๒ ระบบการเรียนการสอน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๖.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙.** กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๔.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์กรมหาชน. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์กรมหาชน, ๒๕๔๗.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ.๒๕๕๒-๒๕๖๑.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๒.

_____. **แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ.** กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๙.

_____. **แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒.

สิน พันธุ์พินิจ. **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : บริษัททุนพัลลขิง จำกัด, ๒๕๔๗.

สุขพัชรา ชัมเจริญ. **การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ประสานมิตร, ๒๕๕๔.

สุจิตรา หัง สพฤกษ์. **การวัด ประเมิน และวิจัยทางสังคมศึกษา ในประมวลสาระชุดวิชาการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้สังคมศึกษา หน่วยที่ ๔**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช, ๒๕๕๔.

สุนน อมรวีวัฒน์. **การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์
โครงการกิตติเมธีสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**. นนทบุรี: โรง
พิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๒.

_____. **การประยุกต์พุทธวิธีการสอนในหนังสือจุดเสริมประสิทธิภาพ เทคนิคและวิธีการสอน
ในระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๘.

_____. **การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์
ลักษณ์, โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐.

_____. **พุทธวิธีการสอน เอกสารการประชุมทางวิชาการพระพุทธศาสนากับการศึกษาใน
ประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๑๓.

หน่วยศึกษานิเทศก์. **ชุดการสอนการปลูกฝังและการสร้างค่านิยมพื้นฐานเรื่องความรับผิดชอบ**.
กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๒๖.

อ้อยทิพย์ ทองดี. **แนวการจัดทำแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง**. เชียงใหม่: โรงเรียน
พร้าววิทยาลัย, ๒๕๔๔.

(๒) วิทยานิพนธ์:

จันทรา พวงยอด. “การพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนพุทธจักร
วิทยาโดยใช้กิจกรรมและเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง”. **สารนิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๓.

จิรฐา จรวงษ์. “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเรื่องกลยุทธ์การสอนทักษะการคิดสำหรับนักเรียน
ระดับประถมศึกษา”. **ดุขนิพนธ์การศึกษาดุขนิพนธ์บัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
บูรพา, ๒๕๕๖.

ชุมศรี ไพบุลย์กุลกร. “การพัฒนาชุดฝึกอบรมครูเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช”. **ภาคินิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๙.

นันทกาญจน์ รัตนวิจิตร. “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามแนว
ปฏิรูปการเรียนรู้”. **ดุขนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช, ๒๕๕๕.

นัยนา จันทมิตร. “ผลของการสอนแบบกิจกรรมโครงการในวิชาภาษาไทยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนมะขามสรรเสริญ จังหวัดจันทบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗.

นายบัญชา ท่าทอง “ศึกษาการใช้หลักอิทธิบาท ๔ พัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พรภิรมย์ ยอดบุญ. “ความคิดเห็นของนิสิต สาขาสังคมศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนวิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **สารนิพนธ์ดุขุภักดิ์บัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

วิภา ทาโบราณ. “ผลของการได้รับแรงเสริมตามทฤษฎีการวางเงื่อนไข ผลการกระทำเพื่อปรับพฤติกรรม ความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ศึกษาศาสตร์”. **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๒.

สุรกันต์ จักร. “การพัฒนาชุดฝึกอบรมครูเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม”. **ภาคินิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗.

แสงอุษา แสงสวย. “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ”. **ภาคินิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๙.

โสภาพรรณ อักมราศิระโรจน์. “ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนโคกลีพิตยาสรรณ์ อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕.

อดุลย์ เจียกุลธร. “การพัฒนาหลักสูตรการอบรมครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระนอง”. **ภาคินิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๔๙.

อรรวรรณ พาณิขปฐมพงศ์. “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖”. **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๒.

(๓) รายงานวิจัย:

สิริวรรณ ศรีพหล. “การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับสถานศึกษา เรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”. รายงานการวิจัย. โครงการบริการวิชาการแก่สังคม: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕.

_____. “การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เรื่อง การจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมือง”. รายงานการวิจัย. โครงการบริการวิชาการแก่สังคม: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๖.

_____. “การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส”. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๗.

_____. “การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา”. รายงานการวิจัย. โครงการบริการวิชาการแก่สังคม: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒.

_____. “การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา”. รายงานการวิจัย. โครงการบริการวิชาการแก่สังคม: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔.

(๔) บทความ:

ขจิต ฝอยทองและกาญจนา ทองอินทร์. “กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช”. วารสารวิชาการ. ๖ (๘ สิงหาคม ๒๕๔๖): ๕๘-๖๒

๒. ภาษาอังกฤษ

Anderson. L. W. & Krathwohl. D. R. **A Taxonomy for Learning. Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives: Complete Edition.** New York: Longman, 2001.

Banks. J.A.. **Cultural Diversity and Education: Foundations. Curriculum. and Teaching 5th ed..** Boston: Allyn and Bacon, 2006.

Bloom. et al. **The Function of Excutive.** London: Oxford University Pres, 1956.

Flippo. Edwin B. **Principle of Personnel Administration.** New York: McGraw – Hill Book Company. Inc, 1967.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ๒. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ๓. เพื่อเสนอแนะแนวทาง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ดังนี้

- ด้านหลักสูตรและสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา - ด้านกิจกรรมการเรียนรู้
- ด้านสื่อการเรียนการสอน - ด้านการเรียนการสอน - ด้านการวัดและประเมินผล

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไข การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

แบบสอบถามในแต่ละตอนจะมีคำชี้แจงของตอนนั้นๆ เพื่อผู้ตอบแบบสอบถามจะได้ทราบว่า ต้องทำอะไร อย่างไร เพื่อให้การตอบเป็นไปอย่างถูกต้อง สมบูรณ์ กรุณาอ่านคำชี้แจงก่อน แล้วจึงตอบแบบสอบถาม และขอได้โปรดตอบตามความจริงทุกตอน ทุกข้อ เพื่อความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม ข้อมูลจะเก็บไว้เป็นความลับและใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น ไม่มีส่วนใดที่เกี่ยวข้องหรือจะมีผลกระทบต่อท่าน จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามชุดนี้ ทุกข้อตามความเป็นจริงทั้งนี้คำตอบของท่านจะเป็นข้อมูลเชิงสถิติ และจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยสืบต่อไป

พระมหาธวัชชัย วชิรปญโญ (ถาวร)

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย (✓) หน้าข้อความที่ตรงตามสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

๑. เพศ

() ชาย

() หญิง

๓. ระดับชั้น

() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

๔. ขนาดโรงเรียน

() โรงเรียนขนาดเล็ก (คือจำนวน ๕๐๐ คน)

() โรงเรียนขนาดกลาง (คือจำนวน ๕๐๑ – ๑,๕๐๐ คน)

() โรงเรียนขนาดใหญ่ (คือจำนวน ๑,๕๐๑ คน ขึ้นไป)

ตอนที่ ๒ การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ และความตั้งใจเรียนในสาระ
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา อำเภอบำบอง จังหวัดหนองคาย ดังนี้

- ๑) ด้านหลักสูตรและสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ๒) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้
๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ๔) ด้านการเรียนการสอน ๕) ด้านการวัดและประเมินผล

ข้อ	รายละเอียด การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน	ระดับความรับผิดชอบ				
		๕	๔	๓	๒	๑
ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา						
๑	การจัดการเรียนรู้มีเนื้อหาในรายวิชาที่เหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต					
๒	การจัดการเรียนรู้มีเนื้อหาในรายวิชาที่มีความทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน					
๓	ในการจัดการเรียนรู้มีรายวิชาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน					
๔	รายวิชาที่จัดการเรียนรู้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน					
๕	ในรายวิชาที่จัดการเรียนรู้มีประโยชน์ต่อการนำไปประกอบอาชีพได้					
๖	หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถบูรณาการเข้ากับท้องถิ่นได้					
๗	หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถบูรณาการเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ดี					
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้						
๘	นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทุกครั้ง					
๙	นักเรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และออกแบบการเรียนรู้อยู่เสมอ					
๑๐	นักเรียนมีส่วนร่วมในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสมอ					
๑๑	นักเรียนสามารถค้นหาแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย					
๑๒	นักเรียนสามารถนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ได้ดี					
๑๓	กิจกรรมการเรียนการสอนสนุกสนานและมีสาระสำคัญ					
๑๔	กิจกรรมเข้ากับโลกสมัยใหม่และสามารถนำไปประยุกต์ได้					

ข้อ	รายละเอียด การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน	ระดับความรับผิดชอบ				
		๕	๔	๓	๒	๑
ด้านสื่อการเรียนการสอน						
๑๕	ผู้สอนมีการเตรียมการสอนล่วงหน้าอยู่เสมอ					
๑๖	ผู้สอนมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดี					
๑๗	ผู้สอนมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี					
๑๘	ผู้สอนมีความรอบรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการ					
๑๙	ผู้สอนสามารถประยุกต์เหตุการณ์ปัจจุบันให้เข้ากับการเรียนการสอนได้ดี					
๒๐	ผู้สอนมีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ดี					
๒๑	ผู้สอนสามารถดึงเหตุการณ์ในอดีตหรือปัจจุบันมาเป็นสื่อการสอนได้ดี					
ด้านการเรียนการสอน						
๒๒	การจัดการเรียนการสอนมีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการจัดการศึกษาได้ดี					
๒๓	ในการจัดการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้คิดวิเคราะห์ ปฏิบัติกิจกรรมอยู่เสมอ					
๒๔	ในการจัดการเรียนรู้ มีการใช้สื่อและเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมในการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม					
๒๕	มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้รู้ในชุมชนเข้าร่วม เพื่อส่งเสริมให้ผู้มีความรู้และทักษะในการนำไปปฏิบัติได้จริง					
๒๖	มีการใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่เรียน					
๒๗	มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิด ได้อภิปรายซักถาม และแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ					
๒๘	ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดง ความคิดเห็น ต่อการเรียนรู้อยู่เสมอ					

ข้อ	รายละเอียด การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน	ระดับความรับผิดชอบ				
		๕	๔	๓	๒	๑
ด้านการวัดประเมินผล						
๒๙	มีการชี้แจงวิธีการวัดผลและประเมินผลแต่ละครั้งให้ผู้เรียนทราบทุกครั้ง					
๓๐	ในการจัดการเรียนการสอน มีการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่องทุกครั้ง					
๓๑	มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้อยู่เสมอ					
๓๒	การวัดผลและประเมินผลมีการครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ					
๓๓	มีการวัดผลและประเมินผล ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนอยู่เสมอ					
๓๔	ในการจัดการเรียนรู้ มีวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย					
๓๕	มีการนำผลการวัดผลและประเมินผล มาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอยู่เสมอ					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open – ended Questions) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระเกี่ยวกับ ปัญหาแนวทางการแก้ไขการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย

๑. ปัญหาแนวทางการแก้ไขการจัดการเรียนรู้ ด้านหลักสูตรและสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๒. ปัญหาแนวทางการแก้ไขการจัดการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๓. ปัญหาแนวทางการแก้ไขการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๔. ปัญหาแนวทางการแก้ไขการจัดการเรียนรู้ ด้านการเรียนการสอน เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๕. ปัญหาแนวทางการแก้ไขการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล เป็นอย่างไร

.....

.....

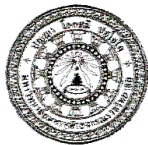
.....

ขอขอบคุณสำหรับการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ภาคผนวก ข
รายชื่อและหนังสือเชิญ
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ที่	ชื่อ/ฉายา/นามสกุล	วุฒิการศึกษา
๑.	พระวิเทศพรหมคุณ,ดร.	Ph.D (Social Science) D.Litt. (Buddhist Studies) M.A. Political Science (Politics and Administration) อาจารย์ประจำหลักสูตร พธ.ม.การสอนสังคัมศึกษา พธ.บ. (มานุษยสังคมศาสตร์)
๒.	ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ	Ph.D (Buddhist Studies) M.A. (Linguistics) พธ.บ. (สังคัมศึกษา) อาจารย์ประจำหลักสูตร พธ.ม.การสอนสังคัมศึกษา
๓.	นางอัจฉรา วรกระมล	ครู คศ.๓ (ครูชำนาญการพิเศษ) ศศ.บ. (เทคโนโลยีสารสนเทศ) ศศ.บ. (ประวัติศาสตร์) กศ.ม. (ประวัติศาสตร์)
๔.	นางจันทร์เพ็ญ ดั่งทองสุข	ครู คศ.๓ (ครูชำนาญการพิเศษ) ศศ.บ. (สังคัมศึกษา) ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์) ครู คศ.๓ (ครูชำนาญการพิเศษ)
๖.	นางสาวลัดดา สุนทรศิริ	ครู คศ.๓ (ครูชำนาญการพิเศษ) ศศ.บ. (สังคัมศึกษา)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตร พธ.ม. การสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ โทร.๐๖๑-๖๒๑-๖๕๙๗
 ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔ / ๖๒๖ วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๐
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 นมัสการ พระวิเทศพรหมคุณ,ดร.

ด้วย พระมหาวัชชัย ฉายา วชิรปญโญ นามสกุล ถ้าวาปี รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๒๖๐
 นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความรับผิดชอบในการเรียนสาระ
 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย” เป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้
 ความสามารถที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงน้อมสการมา เพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว
 และทางโครงการหลักสูตรฯ ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนोक)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ได้รับรองให้เป็นผู้ตรวจ
 ผอ.กิตติม
 18.09.60

ผู้ประสานงาน

อาจารย์กิตติศักดิ์ ณ สงขลา โทร. ๐๙๔-๓๕๐-๖๔๖๔

พระมหาประยูร อีรวโร โทร. ๐๖๑-๖๒๑-๖๕๙๗

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตร พธ.ม. การสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ โทร.๐๖๑-๖๒๑-๖๕๕๗
 ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔ / ๖๒๖ วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๐
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ

ด้วย พระมหาธวัชชัย ฉายา วชิรปญโญ นามสกุล ถั่วขาวปี รหัสประจำตัว ๕๕๐๑๒๐๒๒๖๐
 นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความรับผิดชอบในการเรียนสาระ
 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย” เป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้
 ความสามารถที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมา เพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าวและ
 ทางโครงการหลักสูตรฯ ขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนोक)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ได้ดำเนินการตรวจสอบความเรียบร้อย
 และให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัยแล้ว
 วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๐

๑ พ.ย. ๖๐

ผู้ประสานงาน

อาจารย์กิตติศักดิ์ ณ สงขลา โทร. ๐๔๔-๓๕๐-๖๔๖๔
 พระมหาประยูร อีรวโร โทร. ๐๖๑-๖๒๑-๖๕๕๗

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔/ ๖๑๔

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

๑๓๑๗๐

โทร. ๐๖๑-๖๒๑-๖๕๕๗

๑๘ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือ เพื่อการวิจัย

เรียน นางอัจฉรา วรกรรมล

ด้วย พระมหาธวัชชัย ฉายา วชิรปญโญ นามสกุล ถ้าวาปี รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๒๖๐
นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความรับผิดชอบในการเรียน
สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มี
ความรู้ความสามารถที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว
และทางโครงการหลักสูตรฯ ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

๘/๖๐/ธวัชชัย/ค ๖

นางอัจฉรา วรกรรมล

เจ้าหน้าที่ประสานงาน สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
พระมหาประยูร สีรวโร โทร. ๐๖๑-๖๒๑-๖๕๕๗

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔/ ๖๑๔

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

๑๓๑๗๐

โทร. ๐๖๑-๖๒๑-๖๕๕๗

๑๘ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตครูผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือ เพื่อการวิจัย

เรียน นางจันทร์เพ็ญ ตัวทองสุข

ด้วย พระมหาวัชชัย ฉายา วชิรปณฺโญ นามสกุล คำวาปี รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๒๖๐
 นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความรับผิดชอบในการเรียน
 สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย”
 เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มี
 ความรู้ความสามารถที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว
 และทางโครงการหลักสูตรฯ ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ครุทงใจ รศ.แล้ว
 รศ. ๐๒๕
 (นางจันทร์เพ็ญ ตัวทองสุข)

เจ้าหน้าที่ประสานงาน สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

พระมหาประยูร อีรวโร

โทร. ๐๖๑-๖๒๑-๖๕๕๗

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔/ ๖๑๔

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา
๑๓๑๗๐
โทร. ๐๖๑-๖๒๑-๖๕๕๗

๑๘ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือ เพื่อการวิจัย

เรียน นางสาวลัดดา สุนทรศิริ

ด้วย พระมหาวัชชัย ฉายา วชิรปญโญ นามสกุล ถั่ววาปี รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๒๖๐
นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความรับผิดชอบในการเรียน
สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มี
ความรู้ความสามารถที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว
และทางโครงการหลักสูตรฯ ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ได้ตรวจเรียบร้อยแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร.สมชัย ศรีนोक)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

เจ้าหน้าที่ประสานงาน สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
พระมหาประยูร อีรวโร โทร. ๐๖๑-๖๒๑-๖๕๕๗

ภาคผนวก ค

ตารางค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ ๕ ท่าน

ตารางตรวจคำ IOC จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปรรูปผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปรรูปผล
ด้านหลักสูตรสาระสังคมศึกษา									
๑.	การจัดการเรียนรู้มีเนื้อหาในรายวิชาที่เหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒.	การจัดการเรียนรู้มีเนื้อหาในรายวิชาที่มีความทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓.	ในการจัดการเรียนรู้มีรายวิชาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔.	รายวิชาที่จัดการเรียนรู้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๕.	ในรายวิชาที่จัดการเรียนรู้มีประโยชน์ต่อการนำไปประกอบอาชีพได้	๐	๑	๐	๑	๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
๖.	หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถบูรณาการเข้ากับท้องถิ่นได้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๗.	หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถบูรณาการเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ดี	๑	๑	๐	๑	๐	๓	๐.๖	ใช้ได้
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้									
๘.	นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทุกครั้ง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๙.	นักเรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และออกแบบการเรียนรู้อยู่เสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑๐.	นักเรียนมีส่วนร่วมในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๑.	นักเรียนสามารถค้นหาแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๒.	นักเรียนสามารถนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ได้ดี								
๑๓.	กิจกรรมการเรียนการสอนสนุกสนานและมีสาระสำคัญ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๔.	กิจกรรมเข้ากับโลกสมัยใหม่ และสามารถนำไปประยุกต์ได้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
ด้านสื่อการเรียนการสอน									
๑๕.	ผู้สอนมีการเตรียมการสอนล่วงหน้าอยู่เสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๖.	ผู้สอนมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๗.	ผู้สอนมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๘.	ผู้สอนมีความรอบรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๙.	ผู้สอนสามารถประยุกต์เหตุการณ์ปัจจุบันให้เข้ากับการเรียนการสอนได้ดี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๐.	ผู้สอนมีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ดี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๑.	ผู้สอนสามารถดึงเหตุการณ์ในอดีตหรือปัจจุบันมาเป็นสื่อการสอนได้ดี	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
ด้านการเรียนการสอน									
๒๒.	การจัดการเรียนการสอนมีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการจัดการศึกษาได้ดี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๓.	ในการจัดการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นให้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้คิดวิเคราะห์ปฏิบัติกิจกรรมอยู่เสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๔.	ในการจัดการเรียนรู้ มีการใช้สื่อและเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมในการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๕.	มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้รู้ในชุมชนเข้าร่วม เพื่อส่งเสริมให้ผู้มีความรู้และทักษะในการนำไปปฏิบัติได้จริง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๖.	มีการใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่เรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒๗.	มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิด ได้อภิปรายซักถาม และแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและประเมินผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	ประเมินผล
๒๘.	ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดง ความคิดเห็น ต่อการเรียนรู้อยู่เสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
ด้านการวัดประเมินผล									
๒๙.	มีการชี้แจงวิธีการวัดผลและ ประเมินผลแต่ละครั้งให้ผู้ เรียนทราบทุกครั้ง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๐.	ในการจัดการเรียนการสอน มี การวัดและประเมินผลอย่าง ต่อเนื่องทุกครั้ง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๑.	มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมี ส่วนร่วมในการวัดผลและ ประเมินผลก่อนและหลังการ จัดการเรียนรู้อยู่เสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๒.	การวัดผลและประเมินผลมี การครอบคลุมการเรียนรู้ทั้ง ด้านความรู้ เจตคติ และการ ปฏิบัติ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๓.	มีการวัดผลและประเมินผล ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เพื่อการพัฒนา ความรู้ความสามารถของ ผู้เรียนอยู่เสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๔.	ในการจัดการเรียนรู้ มีวิธีการ วัดและประเมินผลที่หลากหลาย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓๕.	มีการนำผลการวัดผลและ ประเมินผล มาปรับปรุงการ จัดการเรียนการสอน เพื่อ พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอยู่ เสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ง
ค่าความเชื่อมั่นจากการทดลองเครื่องมือ
(Try Out) และหนังสือ

ค่าเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามทดลองเครื่องมือ (Try Out)

Statistics

		เพศ	ระดับชั้น
N	Valid	30	30
	Missing	0	0
Mean		2.17	2.87
Std. Deviation		1.234	1.106

เพศ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	เพศชาย	10	33.3	33.3	33.3
	เพศหญิง	13	43.3	43.3	76.7
	3	1	3.3	3.3	80.0
	4	4	13.3	13.3	93.3
	5	2	6.7	6.7	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

ระดับชั้น

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	4	13.3	13.3	13.3
	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	5	16.7	16.7	30.0
	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	15	50.0	50.0	80.0
	4	3	10.0	10.0	90.0
	5	3	10.0	10.0	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

ค่าความเชื่อมั่นจากการทดลองเครื่องมือ (Try Out)

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	141.00	286.643	.633	.964
a2	141.03	285.320	.612	.964
a3	141.24	281.333	.846	.962
a4	141.03	281.677	.674	.963
a5	141.14	283.266	.619	.964
a6	141.14	280.195	.693	.963
a7	141.21	280.170	.866	.962
b1	140.86	282.266	.731	.963
b2	141.00	282.500	.711	.963
b3	141.21	281.741	.705	.963
b4	141.07	285.352	.623	.964
b5	141.03	285.106	.717	.963
b6	141.17	283.362	.709	.963
b7	141.17	285.933	.706	.963
c1	140.97	288.677	.581	.964
c2	141.21	287.741	.649	.964
c3	141.21	292.027	.443	.965
c4	141.17	285.005	.690	.963
c5	141.00	284.143	.691	.963
c6	141.03	284.749	.597	.964
c7	141.03	283.820	.718	.963
d1	140.90	287.239	.626	.964
d2	141.07	284.995	.741	.963
d3	141.10	287.953	.573	.964
d4	140.93	286.209	.587	.964
d5	141.10	280.953	.819	.963
d6	141.07	282.424	.658	.964
d7	141.34	292.805	.461	.964

e1	141.00	291.786	.447	.965
e2	141.07	287.138	.642	.964
e3	141.10	286.096	.654	.964
e4	141.10	289.739	.495	.964
e5	141.10	281.453	.749	.963
e6	141.24	285.833	.651	.964
e7	141.14	286.195	.489	.965

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.965	35

ภาคผนวก จ
หนังสือแจกแบบสอบถามจริง

☐	กลุ่มงานอำนวยการ แผนงาน
☐	กลุ่มงานบริหาร
☐	กลุ่มงานวิชาการ
☒	กลุ่มงานบริหารทั่วไป
☐	กลุ่มงานกิจการนักเรียน
☐	กลุ่มงานอาคารสถานที่และชุมชน

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔/ว๒๔

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

๑๓๑๗๐

โทร. ๐๖๑-๖๒๑-๖๕๙๗

โรงเรียนโคกคอนวิทยาคม	
เลขรับ	๓๔๔
วันที่	14 พ.ค. 60
เวลา	10.03
ผู้รับ	จตุพร ใจ

๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตยืมแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนโคกคอนวิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๖๐ ชุด

ด้วย พระมหาวิชัย ฉายา วชิรปญโญ นามสกุล ถั่ววปี รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๒๖๐
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความรับผิดชอบ ในการเรียน
สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล เพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทาง
โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนโคกคอนวิทยาคมด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัยต่อไป

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

ขอแสดงความนับถือ

ด้วย มจรวิฑิตย์ฉัตรพรานนท์

ขอความอนุเคราะห์แบบสอบถาม เพื่อการวิจัย

วิฑิตย์ฉัตรพรานนท์

จตุพร ใจ 14/11/60

(รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

เจ้าหน้าที่ประสานงาน

พระมหาประยูร อีรวโร

โทร. ๐๖๑ ๖๒๑-๖๕๙๗

14 พ.ค. 60

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๔/ว๒๔

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

๑๓๓๗๐

โทร. ๐๖๑-๖๒๑-๖๕๕๗

โรงเรียนเทพอภัยพิทักษ์

รับที่ 1657

วันที่ 14 พ.ย. 2560

เวลา 14.40

☐	ฝ่ายวิชาการ
☐	ฝ่ายงบประมาณ
☒	ฝ่ายบุคลากร
☐	ฝ่ายบริหารทั่วไป
☐	ฝ่ายกิจการนักเรียน

๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติโครงการแจกแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทพอภัยพิทักษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๖๐ ชุด

ด้วย พระมหาวิชัย ฉายา วชิรปณฺโญ นามสกุล ถ้าวาปี รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๒๖๐
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความรับผิดชอบ ในการเรียน
สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล เพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทาง
โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนเทพอภัยพิทักษ์ด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัยสืบต่อไป

เรียน ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนเทพอภัยพิทักษ์

ขอแสดงความนับถือ

อ.ม. น. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขอแสดงความอนุเคราะห์ แจกแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย

(รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก)

เพื่อโปรดทราบ

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

เห็นควร... (Signature)

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

14 พ.ย. 60

เจ้าหน้าที่ประสานงาน

พระมหาประยูร ชีรวโร

โทร. ๐๖๑-๖๒๑-๖๕๕๗

1657

14 พ.ย. 60

☒	วิชาการ
☐	งบประมาณ
☐	บุคคลที่ ศธ ๖๑๐๓.๔/ว๒๔
☐	บริหารทั่วไป
☐	ดูการ
☐	กิจการ
☐	บริหาร

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา
๑๓๑๑๗๐
โทร. ๐๖๑ ๖๒๑-๖๕๕๗

๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

รับ-ส่ง	๒๕๖๐/๑
วันที่	๑๕ พ.ย. ๖๐
เวลา	๑๑.๐๕

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้แจกแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเคื้อวิทยาการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๖๐ ชุด

ด้วย พระมหาวัชชัย ฉายา วชิรปณฺโณ นามสกุล ถ้าวาปี รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๒๖๐
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความรับผิดชอบ ในการเรียน
สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล เพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทาง
โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนเคื้อวิทยาการด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัยต่อไป

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเคื้อวิทยาการ

ขอแสดงความนับถือ

พระมหาวัชชัย ๒๕๖๐๑๒๐๒๒๖๐

นายก อบจ. เพื่อเก็บข้อมูล เพื่อวิจัย

๕๙๐๑๒๐๒๒๖๐ เพื่อโปรดทราบ

- ๑๕/๑๑/๒๕๖๐ จ.พระนครศรีอยุธยา

(รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก)

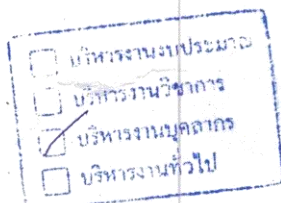
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

เจ้าหน้าที่ประสานงาน

พระมหาประยูร ชีรวโร

โทร. ๐๖๑ ๖๒๑-๖๕๕๗

ที่ ศร ๖๑๐๓.๔/๗๒๔

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๗๔/๗๑๖๐
ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๒๕๐๖
๑๓๓๓๓๐
โทร. ๐๖๑-๖๒๒๓-๖๕๕๗

๑ พุทธจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองนางพิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๖๐ ชุด

ด้วย พระมหารัษฎี ญา อาชิรปณฺญ นามสกุล คำว่าปี รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๒๒๖๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านความรับผิดชอบ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านบึง จังหวัดหนองคาย” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิติสมิความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล เพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนหนองนางพิทยาคมด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัยสืบต่อไป

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองนาคำวิทยาคม
 ตำบลนาขาม อำเภอเมืองหนองคาย
 จังหวัดหนองคาย

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

เจ้าหน้าที่ประสานงาน

พระมหากษัตริย์ ชีวโร

โทร. ๐๖๑-๖๒๑-๖๕๔๗

-sal
-sal mawusmawun
gimams qur'ani mawlik
zimar

(นางวัชรศักดิ์ มาอ่อน)

ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองบางพิทยาคม

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ – นามสกุล : พระมหาธวัชชัย ฉายา วชิรปญฺโญ
นามสกุล ถั่ววาปี
- วัน / เดือน / ปีเกิด : วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๓๑
- ภูมิลำเนาเดิม : เลขที่ ๗๒ หมู่ ๕ บ้าน ท่าคำบัง ตำบลวังหลวง
อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ๔๓๐๐๐
- อุปสมบท : วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๒ ณ วัดนาคประดิษฐ์มีชัย
หมู่ ๕ ต.เฝ้าไร่ อ.เฝ้าไร่ จ.หนองคาย
- สังกัดปัจจุบัน : วัดโพธิ์ชัย เลขที่ ๘๗๓ หมู่ ๑๐ ต.ในเมือง อ.เมือง
จ.หนองคาย
- วุฒิการศึกษาทางธรรม : พ.ศ. ๒๕๕๙ นักธรรมชั้นเอก (น.ธ.เอก)
พ.ศ. ๒๕๕๕ ป.ธ.๓
- วุฒิการศึกษาสามัญ : พ.ศ. ๒๕๕๗ พุทธศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาสังคมศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดโพธิ์ชัย พระอารามหลวง เลขที่ ๘๗๓ หมู่ ๑๐ ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
- ประสบการณ์การทำงาน : ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรมและบาลี วัดโพธิ์ชัย พระ
อารามหลวง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
- วัน/เดือน/ปี ที่เข้าศึกษา : ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙
- วันสำเร็จการศึกษา : ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑